

2, 8, 258

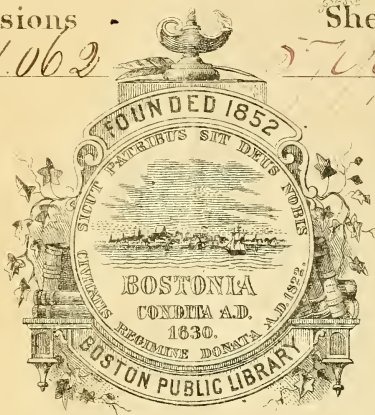
PROPERTY OF THE
PUBLIC LIBRARY OF THE
CITY OF BOSTON,
DEPOSITED IN THE
BOSTON MEDICAL LIBRARY.

Accessions

174.062

Shelf No.

572.744.43

Received

Mar. 9. 1875

B. H.

HISTORIA MEDICA BIENNALIS MORBORUM RURALIUM,

QUI

A VERNO TEMPORE ANNI MDCCLIX.
USQUE AD FINEM HYEMIS ANNI MDCCLXI.
LAXENBURGI ET IN VICINIS UNDIQUE OPPIDIS,
PAGISQUE DOMINATI SUNT;

COMPLECTENS

MEMORABLEM, RARIOREMQUE FEBRIUM
INTERMITTENTIUM ET DE EARUM GENERE REMIT-
TENTIUM EPIDEMIAM,

AUTHORE

FRANC. JOSEPHO LAUTTER,
MEDICINÆ DOCTORE ET CÆS. REG. LAXEN-
BURGENSI PHYSICO.

VINDOBONÆ,

TYPIS JOAN. THOMÆ TRATTNER,
CÆS. REG. APOST. MAJEST. AULÆ TYPOGR.
ET BILIOPOL. ANNO MDCCLXI.

174.062

Mich 9/15

V I R O
ILLUSTRISSIMO
GERARDO
L.B.^{VAN}SWIETEN,

AUGUSTISSIMI IMPERATORIS
ET IMPERATRICIS A CONSILIIS, AR-
CHIATROR. COMITI, BIBLIOTHECÆ AU-
GUSTÆ PRÆFECTO, INCLYT. FACULT.
MEDIC. VIENN. PRÆSIDI PERPETUO, NEC
NON ACADEMIÆ REG. SCIENT. ET CHIR.
PARIS. INSTITUT. BONONIENS. ET
LITER. INCOGNITOR.
MEMBRO &c.

*Has praxeos primitias,
Seque totum devovet.*

FRANC. JOSEPHUS
LAUTTER.

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Open Knowledge Commons and Harvard Medical School

TUO NOMINI hunc
ut libellum inscri-
bam, grati animi a me
exigit pietas; *TUO*
NOMINE ut eundem illustrem,
levidenses paginae desiderant.

*Memorem animum præter
communia, quæ multorum jam ore
celebrata, omnium vero pectore æter-*

termum sunt recondita, privata quoque benigne in me collata, provocant beneficia. TU enim præclara de me opinione AUGUSTISSIMÆ animum imbuiſti, ac præoccupasti, immeritis meam in Arte Medica peritiam laudibus extulisti, nervose adeo me commendasti, ut singulares jam illas, summasque Gratias; quibus
AU-

AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, DOMINA MEA CLEMENTISSIMA ornare me , gratiosissime dignata est, Commendationis *TUÆ* effectum esse , evidenter agnoscam, grata mente profitear.

Quo vero doctiore *Mæcenate*, potentioreque *Protectore* hunc fœtum meum , lucem anxia cum formidine

*Patere igitur Vir ILLU-
STRISIME! hasce paginas, gra-
ti animi testes, TUO NOMINE
illustres, Luce publica frui. Extre-
mam TIBI viridis senectutis metam
largiatur Omnipotens. TU vero gra-
tiis me TUIS nunquam non dignare,
benigneque prosequere.*

PRÆ-

PRÆFATIO.

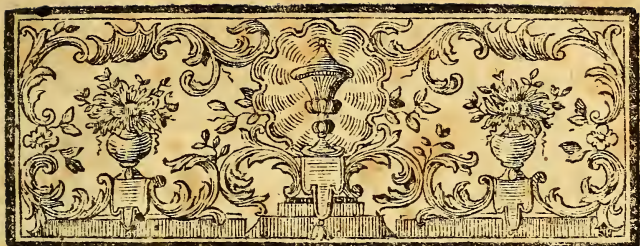
Ex Observationibus Medicina nata est, Observationibus adolevit, Observationes robur masculum addere, & majorem certitudinem.

Quum vero Observationum Fodina inexhausta sit NATURÆ abyffus, tres inde, & inconcuffæ quidem Veritates resultant: Primo nunquam nobis defore hauriendarum Observationum materiem; secundo, non unius hominis, sed infinitorum unitam ad id requiri operam; tertio, ad altio- rem indies soliditatis, præstantiæ, & perfectionis gradum Artem nostram ideo posse pervenire.

At-

quædam ex epidemica illarum Febrium Constitutione deducam ; quarto Diagnostica gravissimarum ejusmodi, tectarumque Febrium signa dijudicem; quinto demum Capite in Causas nostræ hujus Epidemiæ inquiram: adjungens in fine nonnulla de Peruviano Cortice, vel hodiernis quibusdam Medicis suspecto , ideoque vel maxime inviso.

Facilem denique Te requiro L. B. Si barbaræ quædam , & adulterinæ voces Tuas aures hinc inde offendant. Ut taceam reliquas, frequenter occurret Falconarii vocabulum, quo eos denominare volui Venatores, qui Falcones ad Ardearum, aliarumque avium rapacium, ut & Leporum, Anatumque palustrium venatum condocerant. Solœcismo enim potius, quam nauseosa sæpius Paraphrasi malui displicere.

CAPUT I.

*Historia Generalis Morborum, quæ
a verno tempore anni 1759. ad finem
usque hyemis anni. 1761. dominati
sunt.*

Binis jam ante annis, quam
hic locorum, faventibus
meis superioribus, mihi
nunquam non venerandis;
& annuente IMPERATRICE AU-
GUSTISSIMA, Medicinam exerce-
re cœpi, an. nempe 1757. & 58. to-
tam undique viciniam dire depopula-
tæ sunt Febres acutæ, generis varii,
pessimi semper, miliaribus, atque pe-
techiiis stipatæ. Adulta æstate Anno
1757. exorsæ, latius per autumnum
sparsæ, sævissime hyeme integra de-
bacchatæ sunt. Vernis autem, primis-
A que

que æstatis sequentis anni mensibus aliquantum conticescentes, eadem posthac cum ferocia revixerunt; & per autumnum, brumæque totius decursum cum non exigua mortalium strage grassatæ, fugam sensim arripuerunt, ita ut, dum mense Majo An. 1759. egregio meo antecessori D. Fürst (qui posteaquam, durante hac Epidemia, multis centenis ægrotantibus, ad plures sæpe horas Laxenburgo disitis, indefessam, & pœne incredibilem impendisset operam, ipse demum, ineunte Vere anni paulo ante memorati, infenso huic hominum hosti in deplorandam victimam, ac ultimum quasi pabulum cessit) sufficeret, non nisi funesta relicta vestigia hinc inde offenderem.

Intermittentes solummodo febres ea tempestate decurrebant. Ex his paucae erant quartanæ, quotidianæ plures, tertianæ plurimæ, quæ tamen moris adeo benigni, tamque facile fugandæ ambulant, ut vel solo meraco recentis hederæ terrestris infuso, in ἀπυρεξία, & frigoris stadio largiter hausto, sæpius terga dederint.

Appro-

Appropinquante vero æstate deteriores paulo . contumacioresque evaserunt; emetica enim, aut cathartica (prout symptomata præsentia, velut nausea molesta, vomitus difficilis, aut ventris inflationes, borborygmi, alvi fluor &c. indicabant) necessario postulare videbantur. Hisce tamen evacuationibus celebratis, & paulo ante febris accessum finitis, ut plurimum vel unice paruerunt. Perstinaciores tantum aliquæ salium neutrorum, salis ammoniaci, aut in decrepitis corporibus Peruviani corticis ulum extorserunt.

Sic fere non nisi sui copia notabiles hæc intermittentes morbis æstivis locum cesserunt. Ast priusquam se subtraherent, in attentionem paulo majorem me excitavit ex tertiana aliqua, remittens potius, quam intermittens, quæ suis in accessionibus delirio, tremore valido, ac continuo, stupore, & somno fere apoplectico stipata, capite altero No. 1. enarrabitur. Prodromus hæc fuit, atque præcursor gravis Epidemiæ febrium intermittentium, seu re-

rectius de intermittentium genere remittentium, quæ diverforum, ac perniciosissimorum morborum habitum sæpius indutæ, magno cum ægrotantium periculo, integro fere biennio circum circa dominatæ sunt.

Eam tamen suspicionem tum minime fovebam, quod febres vere intermittentes eo tempore, uti mox monui, fere penitus auffugerent, & æstivos jam morbos Diarrhææ, ac Dysenterię constituerent. Multi ruricularum, maxime vero melfiores graviter illis affligebantur. Evacuationes quippe erant enormes, haud raro cruentæ, cum torminibus validis, & difficili tenefmo. Ortum traxisse videntur a nimia ingurgitatione aquæ, hic locorum, præ primis Laxenburgi parum salubris, utpote turbidæ, multum fœculentæ, & sulphur redolentis, qua sitim, ex torrente solis æstu immanem restinguere conabantur agricolæ, & melfiores, maxima nychthemeri parte æstivo calori expositi. Nam si consideremus, aquam de se turbidam, fœcibusque scatentem, solis

lis calore tenuioribus dissipatis, concentratis crassioribus magis adhuc nocivam, & quod a domibus in distantes agros deportari debeat, tepidam fere redditam, in corpora, a sudoribus pœne jugiter fluentibus exsiccata, copia maxima infundi, morbose ejusmodi enasci necessum erat. Vermes exigui, teretes, per alvum dysentericam ab aliquibus excreti, dicta confirmant.

Utut autem copiosi, gravesque sæpe numero hi morbi fuerint, facile tamen sequenti methodo Sydenhami in omnibus sublati sunt. Quibus pulsus sat fortis, & plenus adhuc micabat, vires non multum attritæ erant, Rheum ad drachmam mediam, aut scrupulos binos præbui, quod alterno mane ad tertiam subinde vicem repetebatur; at omni vespere paregoricum exhibui: si vero vehementer prostratæ essent vires, pulsus debilis, parvus; facies, corporisque habitus notabiliter collapsus, Laudanum liquidum Sydenhami ad guttas viginti cum drachmis duabus spiritus menthæ interpolatis vicibus sumendum præmisi. Inducia-

rum, quas sic impetravi, intervallo jure carniū crebro reficiebatur æger; cura reliqua priori modo perficiebatur. Dum valida vexarent tormina, potus, qui alias ex speciebus decocti antifebrilis coquebatur, jam ex emollientibus, ac demulcentibus herbis Althææ, Malvæ &c. parabatur, & Rheo æqualis quantitas Boli Armenæ addebatur. Desiit sic feliciter cum mēssi Augusto mēse hoc morbi genus, finiente Junio enatum.

Sed urente adhuc Sirio, intermittentes, seu verius de intermittentium genere febres remittentes, caput altius, & perniciosius extulerunt, dominium in hunc usque diem exercentes. Tanta copia brevi tempore irruerunt illæ, ut, dum integras sæpe familias, alternatim iis correptas, eos vero præcipue iisdem omni ratione Febribus prehendi viderem, qui in eodem cum febricitantibus lecto dormirent, in suspicionem communicati quasi contagii adducerer. Verum cum accuratius postea in id animum adverterem deprehendi, rem illam vi subitæ potius,

tius , ac frequentia illarum febrium , quam morbi communicationi tribuendam fuisse; aut saltem hanc non nisi in primo Epidemiæ furore locum habuisse.

Principatum , sive frequentiam spectes , sive periculum tum hoc , de quo nunc ago , anno nempe 1759. tum sequenti indubie tenuerunt Tertianæ tam simplices , quam duplicatæ ; proximæ his fuerunt quotidianæ ; rariores , nec tamen periculi expertes exstiterunt quartanæ , bis quoque , anno proxime elapso , quotidianam duplicatam observare licuit.

Quam de Variolis in benignas , consuetasque , anomalas , pauloque graviores ; pessimas denique , atque malignas distinctionem fecit Sydenham , æquo sane jure his quoque intermittentibus (quo sub nomine febres non solum vere intermittentes sed etiam de eorum familia remittentes comprehensas ubique intelligo) applicare liceat. Nam quemadmodum Ille Variolas , quæ solita sibi symptomata , moremque benignum gerebant , & fere solo naturæ molimine , absque ma-

gno remediorum apparatu curabantur, benignas, regulares maxime, consuetasque appellavit; anomalas autem vocavit, quæ alienis quibusdam symptomatis stipatæ, & a consueta benignitate aliquantum recedentes, sine apta, & convienti medela haud impune decurrebant, ac medium quasi benignas inter, malignasque variorum genus constituebant; ita & intermittentes illas, quæ verno tempore Anni 1759. præsentis, non nisi solita his morbis symptomata in tribus illis paroxysmi cujuslibet stadiis secum vel sponte, habebant, & vel levi artis adminiculo disparebant, benignas, consuetas & maxime regulares denomino; eas vero febres, quæ ab æstate illius anni fere media ad ver usque præsentis anni hic locorum grassabantur, anomalas, ac multo graviores nuncupare, sequentes me rationes impellunt.

I. Frigoris stadium, aliis exhorrescentiæ dictum, quod alias, & communiter a leviori horroris gradu ad rigorem plus minus vehementem ascendere, ac per horas sæpe, notabile
fal.

saltem horæ spatium ut plurimum perdurare solet, hic exigua tantum horripilatione, nec raro non nisi una, vel altera pandiculatione, & oscitatione, aut formicationis frigidiusculæ sensu cum unguium livore, & nasi apicis perfrigeratione constabat, atque plurimis momentaneum, perpaucis majoris fuit durationis, ita ut ægri principium solummodo consueti alias frigoris stadii persentiscerent.

2do Calor mox subsequutus longe intensior erat, quam in altero intermittentium stadio observari solet, ad sensum mordax, cum enormi capitis, artuumque dolore nunc pungente, nunc lancinante; παραφροσύνη siti maxima; inquietudine assidua, & jactationibus; anxietatibus; osium quasi detolatorum interno, & dolorifico sensu, qui οσεκωπος Græcis dicitur; lingua alba, aut flava, sicca, rigida; pulsu subduro, nausea, vomitu difficili, aut crebra torminosa dejectione &c. Durabat etiam plerumque per maximam nychthemeri partem, neque copioso erumpente sudore, & diu pro-

tracto, symptomata illa multum imminuebantur, sed ad exacerbationis usque finem valida perseverabant. 3do Raro perfecta aderat *απουξία*, verum medio quoque paroxysmorum intervallo febricula continuabat; hinc & symptomata supra enarrata assiduo perseverabant; licet multo mitiora, ita ut remittentes rectius has febres dixeris, quam intermittentes, harum tamen ex profapia. 4to Virium jacturam longe majorem ægri: vel paucis paroxysmis perfuncti, experiebantur, quam post plurium septimanarum decursum ex hujus generis febribus vix perferunt alias. 5to Familiars magis occurrebant anticipationes accessuum, adeo, ut, qui prima vice circa quintam v. c. vespertinam ingressus est, tertia, quartave periodo jam sexta matutina rediret: neque receptus morbi, aut mutatio in melius sequebatur inde; verum æque gravis pergebat febris, donec arte fugaretur. 6to Denique frequentius solito vel ex levi in Diæta errore, quandoque sine omni *πρόσσει*, contingebant recidivæ, seu cortice,

tice , seu aliis remediis febris pulsa fuerit ; binas ideo , ternasque , aut in easdem febres , aut in congeneres pluries observavi recidivas.

Anomalæ hæ febres omne genus hominum , seu vitam duriores , ac laboriosam , seu commodiorem , & quietam degentium , nullo facto discrimine infestarunt. Ætas nulla ab iis fuit immunis ; vidi enim septuagenarios , immo & octogenarios senes , graviter illis decumbentes ; vidi & semestres iis correptos infantes , cujusmodi singulare exemplum hic lubuit inferere. Semestris filiolus Falconarii cujusdam (sit venia voci barbaræ) Wurft appellati , jam a primis vitæ mensibus calculi symptomatis vexatus , binos excrevit mense Novembri , anni proxime elapsi , tunc quinquemestris , lapillos , minorem unum , majorem alterum , pisi mediocris magnitudine , politum undique , nisi una ex parte , qua angulus exiguus , sed acutus prominuit. Phthysin inde renalem contraxit. Huic incipiente Decembri se adjunxit intermittens , circa me-

meridiem cum oscitatione una, alterave, quin vel minimum frigus in extremitatibus perciperetur, ingressa; mox sequebatur spasmus, quo valide adeo apprimebantur invicem supra gingivas tenella labia, ut, quamvis dentibus nondum illæ armatæ essent, sanguis tamen undique in labiorum purpureorum superficie transfudare, soluto spasmo manifesto conspiceretur. Hoc igitur symptoma, quod octavam horæ partem perduravit, cum oscitationibus aliquibus stadium frigoris effecit. Calor postea vehemens exorsus, cum gemitu, & vagitu tenelli, inquietudine horas aliquot explevit. Paroxysmum finiit levis sudatiuncula. Cum tribus successive diebus iisdem fere horis hoc adverterent Parentes, ac Infantis custos, quarta redeunte accessione, me vocant, ubi præsens antedicta spectavi, morbique historiam cognovi. Dedi igitur drachmam corticis in pluverem redacti, cujus ea, quam cultri apex capit, quantitas cum melle ter matutino tempore ingereretur. Sed media suffecit dosis, ut
cum

cum febre spasmus penitus evanesceret.

Multæ quoque gravidarum, atque vel ideo gravius febricitarunt. Tertiaria gravi ejusmodi mense Augusto An. 1759. decubuit uxor propria in tertium mensem utero gerens. Levem horrorem, & pandiculationes aliquas excipiebant mox animi deliquia iterata, dolor ossium *οσσεωνωπιοσ*, præcipue, dum artus extendebantur, molestus, vomitus difficilis, calor inde enormis, mordax, capitis, lumborum, artuumque dolor lancinans, vehemens, sudor demum profusus, symptomata tamen memorata vix quidquam imminuens. Cum graves igitur, protracti (sedecim namque horis infiscebant) & præsertim ob graviditatem periculosi essent paroxysmi, uncia integra corticis simul ac semel febrim confodi.

Cum anomalæ hæ intermittentes numerosæ admodum fuerint, non tamen adeo periculosæ, ut corticis usum postularent illico, commodam arripui occasionem, alia quoque experiundi

re-

remedia; febrifugorum titulo donata. Atque in primis Cornachini Pulverem, qui & pulvis Comitum de Warwick, aut purgans febrifugum vocari solet, periclitari placuit. Duas tertias enim februm eo sanari memorat Helvetius in libro suo, Gallico indiomate conscripto, *Recueil de methodes*; felici cum successu se illo etiam in semitertianis usum esse narrat Spiegelius L. 3. C. 8. in quartanis popularibus egregie contulisse hunc pulverem Fonseca refert Epist. 58. Multum quoque commendatur in febribus intermittentibus a Cornachino, Kergero, Francisco de la Boesylvio, Blegny, aliisque. Id me repetita docuerunt experimenta, cornachinum pulverem scrupulorum binorum, & ultra pro adulto dosi exhibitum, febrem multoties pepulisse: immo id quoque peculiare observavi, illum etiam, absque quod vel unica vice alvum solverit, subinde ne segnem quidem eam promoverit, sustulisse has nostras intermittentes.

Qua-

Quare non solum facultate purgante, qua saburram in primis viis peccantem, febris fomitem e corpore eliminat, sed vi insuper peculiari, scammonio propria in febres ejusmodi agere videtur. Virtus autem hæc scammonii febrifuga in eo posita, hinc & aliis purgantibus communis esse videtur, quod (uti celeberr. Boerhaave asserit Aphoris : de cognoscend. & curand. Morbis §^{pho}. 760.) stimuli instar systema nervosum moveat, quod **ILLUSTRISSIMUS EJUS COMMENTATOR** uberius hoc modo exponit : „ Vi
„ detur ergo horum remediorum)
„ emeticorum nempe, & purgantium,
„ inter quæ paulo ante scammonium
„ adduxit :) actuositas in subtilissimo,
„ & omnes fere sensus fugiente principio consistere, illamque in humani corporis subtilissimum agere.
„ Confirmatur hæc opinio ex eo, quod
„ mobilissimæ in genere nervoso feminae, & a levissimis causis spirituum ἀταξία laborantes viri hypochondriaci, a purgantibus, & emeticis pessime affici soleant, etiam illo

lo tempore, dum hæc assumpta remedia nondum fecerant illas evacuationes, quibus aliter, imprimis si copiosæ fuerint, hi tumultus excitati adscribi potuissent. Præterea Opium tam efficaciter, & tam certo spirituum turbas, & inordinatos motus compescens, æque sedat purgantium, & emeticorum actiones, ut Sydenhamus observavit; immo etiam opio assumpto prius, si dentur purgantia, antequam illius efficacia evanuerit, nihil omnino, vel saltem parum agere observantur. Videntur ergo purgantia, & emetica suo stimulo quandoque mutare, imminuere, vel delere posse illam dispositionem (nervosi nimirum systematis), a qua febrium proxysmi renovantur; adeoque merito ad hunc usum adhiberi, quamvis non liquido constet, quænam fuerit illa dispositio, vel quænam sit illa mutatio, quæ per hæc remedia in corpore contigit.

Robur huic opinioni vel inde quoque accedere videtur, quod sæpius observaverim, Cornachini pulverem
febres

febres facilius , ac frequentius in junioribus , quam adultioribus corporibus domuisse ; cum in illis systema nervosum , uti irritabile magis est , & sensilius , ita mobilius existit , & facilius mutabile. Neque tamen reticendum , laudatum hoc remedium febres haud raro ne vel minimum quidem loco movere , aut imminuere potuisse.

Alterum , quod sæpe numero in usum revocavi , decantatum febrifugum , Sal est ammoniacum , multiplici tum veterum , tum recentiorum experientia confirmatum , celebratum maxime Doctiss. Mufio. Ad Drachmam binis vicibus paulo ante paroxysmum exhibitum , ac subinde iteratum , multum sane cohibuit febrium multitudinem. Magis autem juvisse illud adverti in tertianis , etiam duplicatis , ut & quotidianis , minus in quartanis.

Alia non tentavi primo Epidemiæ anno ἀλεξιπύρετα ; sed febres , utroque memorato antea remedio superiores , cortice quantocyus jugulavi. Hunc plerumque dedi pulverum forma aut in Electuarium redactum , rarius

in mixtura dilutum, five in substantia, five ejus extractum. Quibus alvus inde constipabatur, Rheum, aut salem polycrestum optimo cum effectu addidi; si vero sæpius, quam par erat, ab eo purgabantur, opium adjunxi. Frequentius autem alvus solutior, quam tardior sequebatur a cortice, ita ut ter, quater de die cum euphoria, & febris receptu ægri dejicerent. Neque recidivas febrium, cortice expugnatarum expurgationibus brevi post, aut a Balneatoribus temere celebratis, aut a me ipso gravi ex causa institutis, accidisse memini; quare Sydenhami monitum neque semper, nec ubique locum obtinere videtur. Ad omnimodum febris exterminationem subinde uncia media (de adultis loquor) corticis sufficiebat; plerumque tamen, præcipue recidiva recurrente, uncia integra, aut sesqui altera requirebatur. Hisque ad febres ipsas debellandas usus sum.

Symptomatis vero, paroxysmi tempore multum urgentibus, hoc modo occurri. Nauseas, vomitusque difficiles, quæ licet iteratis vicibus
eme-

emetikum in ἀπυρεξία, vel rectius remissionis tempore fit exhibitum, exacerbationes tamen nunquam non comitantur in ægrotantium multis, & perquam molestos reddebant, emplastro de Ladanō, epigastrio applicito, ac diluente, nitroso decocto hordei copiose potato, plurimum cohibui; quandoque tamen opus fuit, Theriacam Andromachi extus admoveere, quæ egregiam quoque operam præstitit, dum frequentes adessent dejectiones. Capitis dolores intensiores, ac παραφροσύνην epispastico acri ex fermento panis acidi, aceto Vini, & sale communi, plantis pedum supposito, mirum levavi. Calorem, sitimque nimiam decocto antifebrili tenui, aut decocto hordei, quibus Spiritus Nitri dulcis addebatur, mitigare contendi.

Enim vero præter benignas illas, & maxime regulares intermittentes vernales, atque autumnales, non tantum ratione temporis, verum etiam de se graviores, & anomalas, tertia adhuc ejusmodi febrium species, altera an. 1759.

parte grassata est, quæ malignarum infame nomen æque merentur, ac pessimæ illæ apud Sydenhamum Variolæ. Febres enim erant vere remittentes, tertio, quartove paroxysmo gravissimis, ac periculosis admodum symptomatis stipatæ sæpe aliorum longe, eorumque acutissimorum instar morborum adortæ, nec nisi in decursu suo, exquisitissimoque examine dignoscendæ. Symptomata, quæ tertiæ, aut quartæ febris exacerbationi se inopinato associaverant, fuere stupor sensuum; affectus commatosus, *ragades*, fere apoplecticus; Deliria quasi phrenitica, ferocia; Tremores validi, assidui artuum, & linguæ; Anxietates circa vitalia immanes; Acutidolores lateris; Vomitus frequens, inanis, defatigans alvi fluor profusus, debilitans, dysentericus; Dolores Rheumatici vehementes, aliaque, ita ut modo plura, pauciora modo ex his ægrum divexarent. Dum vero peniciosissimorum morborum habitum indutæ, aggrediebantur hæ febres, neque lynceis oculis in principio distinguendæ, hor-

horrore exiguo præmisso, nunc calorem immanem accendendo, & acutissimum dolorem lateris cum tussi crebra, pulsu duro excitando, veram, sævamque pleuritidem omni ratione mentiebantur, & quod magis mirum est, ipse sanguis, vena iterato eductus, crustam densam lardaceam in superficie gerebat: nunc simili caloris foco succenso, cum dolore lateris acuto, sed sine tussi, & respiratione multum læsa, aliam pleuritidis speciem, nescio, quo titulo rite insigniendam, simulabant, sanguine misso identidem phlogistico; nunc sensibus ægri omnibus penitus sopitis, qui profunde, & cum stertore respirabant, sub signis Apoplexiæ veræ, fortis, immo in secunda jam periodo letalis militabant; nunc validis toto corpore convulsionibus productis, spuma circa os collecta, & profunde dormiente in fine paroxysmi ægrotante, Epilepsiam omni nota referebant; nunc denique vomitu enormi, & alvi simul dejectionibus fere assiduïs, atrocem choleram exacte æmulabantur. Quidquod & He-

cticas colliquationes, feбри continua, vesperi exacerbata, sudoribus profusissimis, corpus mire emaciantibus, satis apte non nunquam imitarentur.

Et tamen, quaecunque assumpserant larvam, quoscunque habitu suo ascititio referebant morbos, non nisi febres erant remittentes, de intermittentium, tunc temporis epidemicarum genere, atque ut tales curandæ, & in omnibus, qui meæ sese curæ commiserunt, ægrotis, assistente Divina ope, feliciter, sine ulla remanente corporis labe profligatæ, unico solum excepto, qui apoplexiâ tali, altera febris periodo, sua culpa misere enectus est, qui funestus sane, ac demirandus casus Cap. 2. N. 7. enarrabitur.

Medicatio, quamprimum subdelitescentem febrim detexeram, aut modo probabilis aliqua de illa mihi nata erat suspicio, per Corticem facta est. Facilis igitur, & simplex fuit perniciosarum adeo febrium cura; difficilius multo extricari potuit earundem Diagnôsis, præsertim in Epidemicæ constitutionis hujus exordio. Signa autem,

tem, quibus febres ejusmodi detegi possint, hic loci non examinabo; uberius enim, opera forte non omnino inutili, de iis agam Cap. 4. Maximus vero labor quandoque exantlandus erat, ut æger, conveniente medela adjutus, ex ancipiti paroxyfmi procella, salva vita, emergeret, & veram, unicamque salutis anchoram amplecti posset, Peruvianum nempe Corticem, cujus uncia una, aut saltem media, remissionis tempore ille munitus, exacerbationem insecutam, quæ aliter, si non plane eum interemisset, saltem in præsentaneum vitæ periculum deduxisset, mitiorem multo, neque terrificis symptomatis stipatam expertus est, ulteriori remedii usu sanitati integræ brevi spatio restitutus. Quæ omnia clarius patescent sequenti Capite, ubi varias, & notabiliores perniciosissimarum talium febrium historias cum earundem Therapia tam curatoria, quam palliativa, possibili brevitate recensabo.

Omnes modo expositæ febres mensibus ultimis æstivis, atque autumnalibus

libus plurimum epidemicæ, hyemali frigore maturius, graviusque illo anno ingruente, inermes quasi redditæ; per totum brumæ, rigidæ admodum decursum, sopitæ veluti jacuerunt. Alii autem hac tempestate morbi ambulabant, Tusses inprimis, atque Catarrhi, junioribus quidem, & adultis parum molestiæ facessentes, senibus vero graves, & sæpius periculosi: in his enim, vigore naturali jam deficiente, in peripneumoniam notham degenerabant. Frigore nimirum externi aeris, vasis mucum, lymphamque secernentibus, reclusis, pituita in seniculis aliunde copiosior, & aeris injuria excerni prohibita, accumulari cœpit in corpore; immani posthac foci calore, quem hic locorum succendere solent, subito illa fusa, & in motum deducta, atque determinante tussi, minimis pulmonum convergentibus vasculis impacta, anxietates maximas, difficillimam respirationem, sensuum stuporem, & ad motum inertiam, acutum & calvariam quasi, conquerentibus ita ægro-

tis,

tis, findentem inter tuſſiendum dolo-
rem, reliquave peripneumonix hujus
ſyptomata produxit.

Cura morbi in junioribus ſolis pe-
ctoralibns decoctis facile perficiebatur;
in peripneumonica autem ſenum Af-
fectione præter infuſum Radicis ſœ-
niculi, ſol. Heder. Terreſtr. Agrimon.
Herb. Hyſſop. Hyperici &c. quod
oxymelle ſimplici edulcoratum, ſæ-
pius de die calidiſſimum ſorbillandum
erat, mixtum ex aqua ſœnic. Hyſſopi,
oxymelle ſcilitico, Sale polycreſto,
Antimon. diaphor. non abluto, addi-
to, ſi res magis adhuc urgeret, Ker-
mes minerali, compoſita, egregium
præſtitit effectum. Unica tantum ve-
tula, ſeptuagenaria major, peripneu-
monia ſimili periit, nec fortasſe pe-
riiſſet, ſi quæ enixe ſuaſi, applicari
aut ipſa; aut neceſſarii ejus admiſiſ-
ſent veſicantia.

Id hac occasione commemorare
liceat, difficillimum ruri eſſe, ægros
ad veſicantium uſum permovere, tot
nempe infelicibus exemplis perterri-
tos, quæ ex Balneatorum imperitia,

illis aut importuno tempore, aut re jam nimis desperata utentium, toties eorum oculis occurrunt.

Hiscæ ægrotationibus prima hyemis transacta pars est, finis nempe anni 1759. Alterum brumæ dimidium, seu primos An. 1760. menses vendicarunt sibi morbi acuti, graves, symptomatice efflorescentiis Miliaribus ut plurimum stipati, hinc inde satis frequentes. Pro maxima sui parte calido nimis ægrotantium regimini, a quo nullis monitis, minis nullis vel latum unguem dimoveri possunt custodes mulierculæ, natales debebant hæc Miliaria. Non enim stragula plumis densissime referta, ægros fere suffocantia, sufficere, sed calor etiam vel sano homini pæne intolerabilis, aerem cubiculi accendat, necesse illis videtur. Nemo itaque mirabitur, me exanthemata illa in nullo ægroto critica observasse, sed, ut supra dixi, symptomatica, utpote crudo adhuc existente morbo, & cum notabili cum febris ipsius, tum symptomatum augmento enata, & perstantia. Plerumque alba simul, &

& rubra aderant Miliaria; multis in locis cohærebant; immo quasi confluentia, majusculas formabant vesiculas, lentium majorum molem æquant. Puerperis fere semper acciderunt, consueto, licet execrando illarum regimine impense calido producta.

Morbillis potissimum, qui tum temporis populares in quibusdam pagis, quamvis benigni admodum moris grassabantur, jam plurimum evanidis supervenere, seu potius supervenisse debuerunt, si consideremus, quanta cum sollicitudine rusticæ mulieres prolem suam, variolis, aut morbillis laborantem foveant, eo caloris gradu cubacula arcta imprægnantes, ut ægro aliquamdiu assidens, animo sæpe defecerim. Inde porro factum est, ut licet morbilli de se mites, septimo morbi die optimo cum effectu desquamari inciperent, lecti tamen squallore, aerisque ardentis æstu torti miselli, pulmonibus valide angerentur, ac longe magis ac antea febricitarent; & quod pejus adhuc, sagaces tunc mulierculæ retropulsis, & introrsum ver-

fis

sis morbillis deteriore ægri conditionem imputantes, & myrrham (quæ specificum in variolis, & morbillis ruricolis audit, & Lares inter domesticos sancte colitur) aliaque calidissima remedia strenua dosi, aucto simul foco, & duplicatis stragulis administrantes, effecere, ut nono, aut undecimo morbi die miliaria inexpectata illis prodirent, cum summa virium prostratione, respiratione pessima, perpetuis jactitationibus, delirio &c. unde mors haud raro decimo quarto, quinto, aut vigesimo die secuta est. Multi infantes hac ratione, ne consulto quidem Medico, perierunt. Perpauci fuere, ad quos ego sum accitus neque id, nisi miliaribus cum pessima ægri conditione toto jam corpore prostantibus. Atque utinam vel tum sanioribus consiliis obtemperassent! verum vix tergum me vertente, priori tramiti institere; hinc & ego parum felici cum successu medicatus sum. Curam cæteroquin, quam in exanthematosis his morbis, nulla habita ratione miliarium, secundum morbi crudi-

di-

ditatem, aut coctionem inchoatam, virium vigorem, & symptomatum præsentium ferociam direxi, adeo prospere mihi cessisse, fateri queo, ut neminem sub ea mortuum esse meminerim, paucis illis infantibus exceptis, qui miliaribus, vi cogente, morbillis supervenientibus, & licet ipse omnem artis operam adhibuissem, custodibus, vero & mulierculis Τὰ δέοντα, necessaria adeo ad salutem ab Hippocrate, & cunctis ejus genuinis filiis habebantur, sinistre administrantibus, succubuerunt.

Dura sic hyems transiit, & soterii veris deliciæ appropinquaverunt. Verum vix delibare eas licuit, cum febres illæ intermittentes, seu potius de intermittentium familia remittentes, quas priori anno populares, ac hyemis rigore sopitas veluti fuisse, supra memoravi, verni aeris tepore exsuscitatæ, undequaque reviviscerent. Quum plurima, quæ de febribus hincce priori anno præsentibus retuli, hornotinis quoque essent communia, utpote sub ejusdem Epidemiæ signis militan-

tibus, ea tantum de istis adferam, quæ peculiaria, ac propria iisdem observavi.

Mature admodum Martio nimirum mense renatæ, per integrum anni 1760. decursum indefinenter, ac solæ dominatæ sunt, ita, ut vix alii morbi, toto illo tempore occurrerent. Nec hyernas, velut præcedente anno, concesserunt inducias, sed tota hyeme continuo debacchata, in hancusque fere horam mortales infestant. Neque majorem ab initio, & vernalibus febribus solitam præ se tulerunt benignitatem, sed, quam autumnos an. 1759. assumpserunt sævitiem, atque ἀνομαλίαν, exseruerunt illico, nec hucusque vel minimum deposuerunt. Qui immunes ab his febribus prægresso anno, fuerant, præsentem jam anno ab iis corripiebantur; immo furorem illarum jam experti, rursus ab iisdem affligebantur; quod non solum de singulis hominibus, sed de integris etiam pagis, oppidisque intellectum velim. Primis horum ipse ego accensendus, 5ta Aprilis anni proxime elapsi, vesperi gravi

gravi tertiana, vere continuam in sui principio simulante, prehensus. Horrore, & frigore aliquamdiu haud leviter vexatus, valide febricitavi cum calore intenso, siti maxima, cephalalgia vehementi, pulsu duro, respiratione anxia; quæ cum eodem tenore sine ulla remissione, quamvis sudore non nihil maderem, per integrum perdurarent nychthemeron, urina tenuis multum ruberet, febrem vere continuam subesse ratus, balneo pedum præmisso, sanguinem educi curavi compactum, aciei cultri difficillime cedentem; & decoctum hordei cum oxymelle simplici, & nitro copiose potavi. At elapsis triginta horis, mitiora omnia facta sunt; & quia febris haud exigua pergeret, epidemicæ latentis febris remittentis suspicio gravis illico suborta est, quam confirmavit paulo post revera exacerbatio, sex minimum horis participans, non tamen cum notabili quodam horrore, sed levi animi deliquio exorsa, cæterum eadem vehementia per 24. horas persistens. Somno dein horarum aliquot

quot reſectus , dum de pellenda hac febre mecum delibero , paroxyſmus denuo redit , multum rurfus anticipans , verum abſque Leipothymia , gravis nihilominus , & diuturnus. Cognito ſic morbi genio , & mora ſufficienti impetrata , facile fuiſſet , eam cortice , quo tam numerosas , periculofasque fugavi febres , in me ipſo etiam debellare ; aſt quod validis cordis palpitationibus , Leipothymiis , pulſus inæqualitatibus , abſque manifeſta προφάσει , jam ab aliquot annis eſſem obnoxius , Celeberrimi Philoſophi , & Mathematici Pariſini de la Hîe exemplo animatus , feбри pro illorum malorum remedio aliquamdiu uti conſtitui. Et proſecto aſſeverare queo , me ab illo tempore parum admodum ab iis malis fuiſſe afflictum. Septem vero Paroxyſmi , perfunctus , qui omnes horis aliquot anticiparunt , cæterum vix mitiores , aut breviores , primis tribus memoratis , & in quorum vigore mentis aciem longe perſpicacior , & acriorem , minime tamen delirum obſervavi , cum AUGSTISSIMA-
RUM

RUM MAJESTATUM adventus proxime abesset, & vires morbo multum proster-
nerentur, febrifugum quoddam, quod
jam aliquibus similiter febricitantibus
egregio cum successu exhibui, & in fine
hujus capitis exponam, in me ipso ex-
periri volui. Sumsi igitur primam ejus
dosin, sed cum Medicamentum sit ali-
quantum nauseosum, ipse vero Medica-
mina quæcunque difficulter assumam,
dosin alteram nulla amplius ratione in-
gerere potui, immo adeo nauseare cœpi
hoc remedium, ut vel aliis parare postea
vix potuerim. Febris quoque nihil inde
mutata est, nisi quod brevior existi-
terit. Mediam igitur Corticis unciam
nebularum ope deglutii, unde vix um-
bra febris rediit, & eadem quantitate
repetita, penitus evanuit. Sed vix
binis septimanis ἀπύρετος, paulo co-
piosius sumto in prandio acetario, Re-
cidivam tertianæ passus sum, quam
Drachmæ sex Corticis celeriter proflig-
garunt. Ulteriori tamen Corticis usu
neglecto, quotidiana accessit, ab un-
cia una Corticis evanida. In hujus
usu postea persistens, per octiduum

nempe ab exacerbatione ultima ter de die scrupulos binos assumens, idemque septimana tertia reiterans, adeoque toto morbi tempore quatuor Corticis unciis consumptis, stabili, Favente Altissimo, sanitate potitus sum.

Binarum, quas sustinui, recidivarum occasione, commemorare lubet, eas frequentiores adhuc hoc, quam priori anno, obtigisse, immo ne unum quidem graviore ejusmodi epidemica febre laborasse, quin semel, iterumque, aut ternis plane vicibus in eandem, aut congenerem esset relapsus, licet causa quandoque levis, sæpius omnino nulla existeret; prout magis patebit secundo Capite. Quæ res præcipue a mulieribus gravidis difficulter, & non sine vitæ periculo perferrebatur. Sic uxor Dom. Sahrpök, qui Prædii Leopoldsdorfenfis, ad Comitissam de Dietrichstein pertinentis administrator est, fœmina viginti aliquot annos nata, in quintum mensem, ac prima quidem vice prægnans, mense Junio medio, elapsi proxime anni, de quo nunc potissimum

mum sermo est, tertiana gravi epide-
mica corripitur, sed, sumpta corticis
uncia Electuarii forma, sanitati inte-
græ restituitur. Tribus elapsis septi-
manis, sine manifesta causa, eadem
rursus vexatur, cortice liberatur. In-
cipiente Augusto in tertianam relabi-
tur, sed multo leviolem, quam ipsa
pulvere lapidum cancrorum cum succo
limoniorum in effervescentiæ actu epo-
to, facile depellit. Verum paucis
post diebus redit illa, neque memora-
to modo remedio jam obtemperat,
sed mora viribus aucta, in pernicio-
sam tertianam duplicatam remitten-
tem degenerat, ægrota octavum gra-
viditatis mensem agente. Paroxysmi
vix notabili aliquo prævio horrore,
tam validum illico produxerunt ca-
lorem, ut in acutissima febre haud ma-
jorem esset deprehendere; cum enor-
mi capitis dolore, summa linguæ ari-
ditate, inextinguenda siti, vehemen-
ti in Hypogastrio ardore, doloribus
circa uterum maximis, continua, &
valida adeo foetus agitatione, ut ma-
magnum abortus immineret pericu-

lum; & quod pejus adhuc, vice qualibet multum anticipando, perangustum reddiderunt remissionis interval- lum. Similis exacerbationis (ni fallor, tertiæ) tempore præsens ego adductus, respirationem summe anxiam, pulsumque subdura plenum deprehendens, sanguinem e brachio eduxi, cataplasma emolientissimum, anodinum ventri toti, epispastica acria plantis pedum apposui, enema emolliens, refrigerans, ano immitti curavi, & potum tenuem Limmonade copiose potandum concessi. Symptomata ferocia sic multum mitigavi. Corticem vero in remissione Electuarii forma sumentum imperavi. Sed quod ægra illum, nebula quamvis obvolutum, illico rejiceret, neque amplius hac forma deglutire posset, accessus interim rediit æque truculentus; levior multo reversus, sex corticis Drachmis mixturæ forma exhibitis, iisdemque repetitis, prorsus exul. Ægrota autem paucis diebus vires, sanitatemque perfectam recuperata, & debito tempore puellam vegetam felici partu enixa est.

Illarum quoque Februm, de intermittentium profapia remittentium, quas haud immerito malignas compellendas esse, superius monui, & hoc anno complures apparuerunt, cum insigni tamen a prioribus diversitate, mensibus præcipue autumnalibus, tum quoad modum ingressus, tum quibus stipatæerant, symptomata, tum morbos etiam, quorum habitum perperam mentiebantur. Ac primo quidem horrorem, qui in febribus ejusmodi vix notabilis, ac fere momentaneus esse consuevit, subinde in vehementem adeo, ac diuturnum algorem, rigoremque abiisse adverti, ut marmoris instar frigidi algerent pedes, & pœne immobilis per horas rigeret truncus, hincque perpetuis fomentationibus hic calefactis linteis, totum corpus involventibus, illi appositis calidis lateribus opus haberent. Nonnunquam Artus inferiores ad furas usque intense frigebant, superiores vero carpotenus, reliqua extremitatum utrarumque parte cum universo corpore æquabiliter, & blande calente. Mi-

rum quendam , ac peculiarem algoris sensum in Hist. II. Cap. 2. referam. Periculosa , quæ febres has comitabantur , symptomata erant ingentes circa præcordia Anxietates , & dolorificæ Oppressiones ; Nausea continua , perquam molesta ; vomitus difficilis bilis saturate flavæ , aut & porraceæ , ipsius interdum sanguinis grumosi ; gravissimi Insultus hysterici ; Cardialgia vehemens , sensim in animi deliquium , levius , fortiusque , veram subinde Syncopen iterato deducens , cum accessione inchoans , cum remissione remittens , in totum minime recedens , sed satis molesta cum febris haud exigua perseverans ; quod & de aliis plerumque intelligendum symptomatis. Pulsus in principio accessus debilis , parvus , inæqualis , durante Leipothymia , aut syncope minimus , tremulus , aut plane nullus ; in vigore paroxysmi , & cessante animi deliquio , parvus , celerrimus , contractus , in quibusdam durus , fortis , plenus ; remissionis tempore debilis , mollis , multum febrilis : Respira-

spiratio eadem ratione nunc brevis, celeris, sublimis, fere evanescens; nunc laboriosa, frequens, anhelosa fuit. Quidam ægrotantium delirabant ferociter, blande alii, non nisi palpantes, carpentes, & murmurantes; nonnulli mente quidem constabant, sed sensus stupore adeo præoccupati erant, ut ad interrogata, licet ea intelligerent, respondere vix possent, balbutientes, in loquela hæsitantes, medium sermonem, priorum obliti, subito abrumpentes; commatosi demum aliqui profunde stertebant, non nisi fortiori voce, aut agitatione, oculis conniventes. Quibus symptomatis si jungantur vires, paucis exacerbationibus adeo prostratæ, ut non nisi aliorum ope se vel in lecto vertere potuerint ægroti; sudores profusissimi in principio jam accessuum præsentés, frigiduli potius, quam calidi, præsertim animo deficiente ægro, robur naturæ immaniter exhaurientes; oculi tristes, turbidi; facies vultuosa, squalida; exanthemata in fine paroxysmorum quandoque emergentia, eviden-

ter apparet, perniciosas has febres, tquæ primo Epidemiæ anno morbos acutos, immo acutissimos inflammatorios exacte æmulabantur, altero ejusdem Epidemiæ anno febrium pessimarum acutarum, putridarum ac vere malignarum effigiem omni fere nota expressisse.

Enimvero, quantumlibet aliæ, ac toto cœlo diversæ externa facie viderentur, re ipsa tamen, & essentiali spectato charactere, eadem erant cum prioribus febres, de intermittentium nimirum familia remittentes, atque eodem unice remedio, Cortice Peruviano, in omnibus, quibus ego medicabar, feliciter subactæ, nulla sanitatis labe restitante, imo perfectiore hac postmodum obtinente, quam fuerat antea. Palliativa solum cura discrimen aliquod postulavit. Venæ Sectio quippe, etiam repetita, olim necessario toties celebrata nullum hic locum habuit, diluentibus vero, attenuantibus, & antiphlogisticis, analeptica, cardiaca, ac stimulantia surrogata sunt.

At

At hyems, dum Januario mense Anni præsentis rigidior evasit, diversitatem iterum induxit. Etenim malignæ istæ febres, illis, quæ An. 1759. grassatæ sunt, & humorum potius coagululum, ac phlogosin produxerunt, proximiores, similesque factæ, hinc æqualem etiam curæ palliativæ rationem paroxysmi tempore sortitæ sunt. Ampliori autem illarum descriptione superfedere volui, id solum monens, deliria fere phrenitica, ferocia non solum febre exacerbata, sed & remittente adfuisse non nunquam; immo in ægrotante aliquo, cujus historia N. 24. narrabitur, per integrum triduum fere incessanter perseverasse.

Præter Corticem Peruvianum alio quoque febrifugo, frequenter altero Epidemiæ anno usus sum, cujus mentionem jam alicubi feceram. Quum nempe ex recentiorum clarissimorum Virorum scriptis intelligerem, Salem ammoniacum, alcalinis junctum, egregia vi pollere in intermittentes, sumi salis ammoniaci Drachmam mediam, aut scrupulos binos, quibus salis ab-

synthii , & Antimonii Diaphoretici abluti anagrana quindecim, aut viginti addidi.

Dum hæc invicem aliquamdiu triturantur , penetrans admodum , & nares ingrate afficiens odor surgit, quem sal volatilis Ammoniaci salis , ope alcalinorum fixorum inde extricatus , constitutur videtur. Dedi hoc remedium in binas plerumque doses divisum in intermissionis , aut remissionis intervallo , idque semel , aut iterum repetii , & omnino fateri queo , me non solum plures tertianas simplices , sed & duplicatas satis graves , ut & quotidianas multas , atque quartanarum aliquas , periculi haud expertes felici cum successu debellasse.

Et ut inter plures hoc remedio sanatos , aliquos tantum recenseam , uxor hortulani D. de Riefch celebris Argentarii , (Banquier) qui Mödlingæ domum (Palatium dixerim) possidet , eleganti horto instructam , finiente Anno 1759. a quartana , quam delirium vehemens , animi deliquium , leviores convulsiones , ac debilitates maxi-

maximæ comitabantur, hoc medicamine vindicata, & recidivam passa, eodem sanitati integræ restituta est. Justina, operarii Laxenburgenfis uxor, vere Anni proxime elapsi, Tertianæ remittente, Diarrhæa valida sociata, laborans, sanata inde est. Hortulani Comitæ de Parr, cujus ipsius periculosam, & miram prorsus febrem N. II. sequenti capite referam, hortulani, inquam, istius puella quartum agens annum, ope illius pulveris Aprili mense Anni prioris a duplicata Tertianæ, cujus paroxyfmi immanem calorem, delirium assiduum, jactitationes continuas &c. secum habebant, prorsus liberata est. Civis Laxenburgenfis Heizmann sexagenaria uxor, vernis anni nuperrimi mensibus, nunc tertiana, nunc quotidiana remittente, diu, & graviter vexata, neque ipso cortice multum adjuta, hoc febrifugo sana evasit. Idem observavi in uxore Civis cujusdam Gutramsdorfensis, Marx appellati, uxore, tertiana perniciofa, ac diuturna multum attrita, cui vel tres selectissimi Corticis

cis unciaë nec minimum levamen attulerant. Ardearum Custos, Weinanz dictus, intermittentibus febribus per biennium fere integrum dire, ac diversimode afflictus, ideoque, aliquot jam libris optimi Corticis hoc tempore usus, eo solum cum effectu, ut febris mense uno, alterove cessaret, iterum reversa, quamvis corticem minime negligeret, Verno tempore An. 1760. Tertiana epidemica gravi decumbens binis hujus remedii dosibus non solum hac febre liberatus est, sed ab omni recidiva immunis, sanusque perstitit, donec finiente ejusdem Anni Novembri periculosa quadam febre correptus fuit, quæ ob rationes paulo inferius adducendas in fine sequentis capitis sub titulo, ægrotus alter, exponetur. Videatur quoque eodem Capite Casus 19. Minime quidem fileo, me aliquoties etiam optato successu fuisse destitutum; verum id ut plurimum tribuendum erat tum ægris ipsis, qui ad repetitionem illius remedii, & propter falsum admodum saporem, & ingratum odorem aliquantum nauseosi, nul-

la

la ratione permoveri poterant , tum quod urgente vitæ periculo , remedio huic insistere, adeoque longe minus certum, certiori, & febrifugo vere specifico anteponere, neutiquam liceret. Fuit tamen nonnulla quartana, feri autumnii soboles, quæ etiam sæpius repetitis, & auctis hujus pulveris dosibus pervicaciter resistit, non nisi Cortice fuganda. Quemadmodum etiam testari cogor, me in his febribus, epidemicis, remittentibus vernalibus An. 1760. atque uti ex earum descriptione patuit, gravibus admodum, & perniciosis, multo majori cum successu hoc febrifugo usum esse, quam in febribus ejusdem anni, & epidemiæ autumnalibus, interdum multo levioribus. An id Anni Tempori tribuendum, cum indubia experientia doceat, febres autumnales pertinacissimas, & vel ipso Cortice, quamquam diu & larga copia exhibito, subinde esse superiores? Quidquid sit, ulteriori impofterum experimento hoc remedium subicere, nullus negligam, remque, utut comperero, fideliter exponam.

Ve-

Verum sicuti febres intermittentes, aut saltem de intermittentium genere remittentes, sub acutorum morborum specie, durante hoc biennio frequenter imposuerunt, ita & Febres vere continuæ & acutæ, more intermittentium, vel remittentium periodice in principio exacerbatae, aliquoties me præterrito anno deceperunt, eoque facilius, quod febres vere remittentes, quas acutæ hæ, atque vere continuæ in sui principio exactissime referrebant, tunc temporis, uti monui, vel maxime essent epidemicæ. En novum luxuriantis naturæ exemplum! En quanta cum solertia, ac sollicitudine etiam epidemicis morbis invigilare debeat Medicus! Hæc autem erat Morbi facies. Ægri primo febricitarunt leviter cum tussi, aut Diarrhæa, aut nausea, & vomitu, aut doloribus circa cervicem, & lumbos, aut symptomatis, faciei erysipelas præcedere solitis. Febricula hæc, vires valide dejiciens, his quotidie, illis alterno die, nunc statis horis, modo tempore incerto, & vario exacerbata est;

re-

remisit dein, non tamen penitus recessit. Urina, finiente paroxysmo, missa sedimen posuit lateritium. Septimana una sic elapsa graviora quædam, ac periculosa symptomata accessibus supervenere, ut delirium ferox, aut subobscurum, tremulum, murmurante tantum, & assiduo palpante ægro; loquelæ difficultas; animi defectus; ardor immanis; sitis intensa; linguæ tremor, & hujus commatis plura. Morbum talem in classe febrium remittentium, tunc popularium reponere nullus hucusque dubitavi. Cortice autem exhibito, periodica cessavit exacerbatio, & febris vere continua, acuta, sub paroxysmorum accessibus delitescens antea, & minus ideo distinguenda, jam manifesto se in conspectum dedit, illis plerumque, quæ exacerbationis tempore, prius adfuerant, symptomatis stipata, gravis admodum, & periculosa. In decursu morbi crudi adhuc sæpius apparuerunt Miliaria tam alba, quam rubra, immo & petechiæ. Urina, ex quo paroxysmorum periodi evanue-

nuerunt, prærubra fuit, & tenuis cum fufpenfa in medio nubecula; aut aquofa tenuis, aut turbida fine ullo feditamento vel hypoftafi. Cortex tunc exhibitus, nec noxam attulit, nec juvamen notabile; fed prout indicatio juffit, nunc Venæ fectiones, diluentia, nitrofa, antiphlogiftica; nunc ftimulantia, vires excitantia, veficantia falutem plurimis impetrarunt, verum tarde admodum, quibusdam nempe circa diem Morbi totius vigefimum quartum, aliis trigesimum, nonnullis etiam quadragesimum; crifi autem imperfecta, & repetita, per fudorem, urinam, quandoque & alvum.

Binæ folummodo fœminæ his morbis decumbentes, mortuæ funt. Una virgo fuit, civis Laxenburgenfis Zachariæ Toifel filia, diu jam cum hoc morbo conflictata, & dum ego accefferer, jam peffimis quibusque, ac letalibus fymptomatis affecta. Vidua erat altera Guntrandorfenfis, Haupin vocata, quæ gravi animi mœrore penitus dejecta, cum remediis congrue uti refpueret, ipfe vero, dum vis morbi

bi summa esset, quidquid urgerem, non nisi alterno die, immo ultimis vitæ diebus plane non adducerem, mortem oppetiit, forte alias servanda. Reliqui omnes, qui facile, & lubenter artis opem admiserunt, & quos sæpius, aut saltem, si procul distarent, quotidie licuit invisere, sanitati restituti sunt. Speciminis ergo, binorum similiter ægrotantium historias, fini sequentis capitis adnectere, visum est.

Meminisse autem hac occasione velim, non æque commodam, & opportunam, uti in urbibus, ruri etiam, & multum sæpe distantibus ægris fieri posse Medicationem. Nam præterquam, quod plerumque Medicus tum primo accersi soleat, quando ægrotus per balneatorem Venæsectionibus, purgantibus validis, atque emeticis ad incitas fere redactus est; etiam angusta ægri res domestica, quandoque currus, & equorum defectus, præcipue sementis, messis, & vindemiarum tempore, Medicum toties, aut tunc saltem accedere prohibent, quoties,

ties augescens magnitudo morbi, aut quando gravia quædam symptomata subito coorta, aut sæviora facta, illico eum ad manus esse juberent.

C A P U T II.

*Notabiliores quidam Casus biennalis
hujus Epidemicæ febrium Con-
stitutionis.*

Expositæ sic nuda veritate biennalis constitutionis historię, notabiliores quosdam casus, prout mihi obtigere, ceu totidem remittentium de intermittentium genere febrium, diversimode larvatarum specimina, pro meliore, clarioreque earundem idea adjungere, haud omnino nobis visum est inutile.

Testes magis idoneos, ac veraciores adducere me non posse arbitrabar, quam ægrotos ipsos, perniciosis illis febribus vexatos, Divina Ope inedi vindicatos, & hoiedum, unomodo excepto, qui apoplexia periodica, sorte iniqua periit,

riit, uti N°. 7. patebit, omnes pancrati-
ce valentes, quorum vel ideo nomi-
na, conditionem, locumque, in quo
morantur, fideliter ubique referam.

Illud autem præmonendum habeo,
primam horum Casuum Decadem ad
Annum 1759. reliquos vero ad An.
1760. & primum hujus, quem terimus,
anni quadrantem pertinere.

C A S U S I.

*Tertiana remittens simplex cum
Cataphora, aliisque perniciosis sympto-
matibus.*

Vir quinquagenario proximus, cui
nomen Münchensdorf, lignis in
Sylvis Cæsareis cædendis præpositus,
vulgo ein Wald-Bereiter dictus, in Oppi-
do Mödlinga habitans mole parvus,
habitu tenuis, Temperiei siccæ, & atra-
biliaris, mense Junio fere medio A.
1759. tertiana corripitur, quæ circa ve-
speram, vix notabili cum frigore ingres-
sa, calorem mox intensum, tussim cre-

D 2

bram,

ram, vomitum difficilem, dolorem capitis, & artuum vehementem produxit. Nocte jam ingruente, & in vigore paroxysmi vocatus, symptomata enarrata potu refrigerante, emolliente, & epispastico acri, plantis pedum admoto lenire, & mali causam indagare contendendi; quam dum lautas epulas pridie celebratas, esse comperi, leve ex hypochondriaca emeticum præscripsi, die altera sumendum.

Inde aliquoties vomuit cum euphoria; febris tamen, quæ non in totum recesserat, die tertia æquali cum molestia, ac diuturnitate exacerbata est. Hac iterum remittente, dedi mixturam aperientem, resolventem, salibus neutris probe imprægnatam, & Infusum Florum Chamomillæ copiose desuper bibendum. Verum exacerbatio non solum non levior, sed & absque manifesta προφάσει periculosis jam symptomatis stipata reversa est. Calor enim totius corporis vere mordax, delirium fere assiduum, palpan- te simul, & se jactitante ægro, validus linguæ, & artuum tremor, sub-
ful-

sultus tendinum , & inchoatæ quasi in facie convulsiones , terribile , & protractius longe reddiderunt caloris stadium , quod sudor excepit profusus , diuque manans , ægroto interim profundo , veluti apoplectico sopore demerso , ita , ut non nisi fortioribus agitationibus signa sensuum , & loquelæ proderet. Febri hac sequenti mane remittente æger quoque evigilavit , sed debilis admodum , & sensibus hebes. Hic jam minime amplius feriandum esse ratus , optimi corticis unciam integram , in duodecim pulverum doses divisam , ante metuendi accessus redditum ægro jussi ingerere. Reducem quidem paroxysmum is inde expertus est , nullo tamen graviore symptomate stipatum , & multo brevior ; quare in usu corticis ulterius insistere imperavi. Sanitatem proinde perfectam brevi recuperavit , & adhucdum tenet memoratus vir , qui aliam corticis unciam , me suadente , per octiduum , ab ultima febris umbra , recidivæ præcavendæ ergo , rursus devoravit.

CASUS II.

*Tertiana remittens simplex, sub
Epilepsiæ habitu.*

Figuli Frum in pago Lanzendorf morantis, filia sexennis finiente mense Julio horripilatione prehenditur, dein frigore haud diu durante; brevi post calore valido, & diris toto fere corpore convulsionibus per horas aliquot vexatur, spumam ore effundit, sopore demum profundo cum stertore mergitur. Accitus ego jam utcunque vigilem invenio, non leviter tamen febricitantem, debilem admodum, & capite multum dolentem. Dum in morbi causam inquirerem, terrorem hi vehementem, lac colostratum alii incusabant, cujus etiam coagula in paroxysmi principio aliquoties rejecerat vomitu. Morbum hunc, veram esse epilepsiam, tum minime dubitavi, ideoque ad superstes adhuc coagulum evacuandum, lene emeticum, dein remedia nervina, &

roborantia præscripsi. Sed ecce die sequenti belle ægram habuisse, tertia vero morbum eadem cum ferocia, eadem ratione, eodem tempore rediisse, ac recessisse, referunt puellæ Parentes. Mutavi igitur Diagnosin, suspicatus illico febrim hic latere de intermittentium familia remittentem epilepticas convulsiones indutam, licet urinam ægrotæ videre haud licuerit. Cortex tamen, quem præscripsi, nondum ingeri potuit (serius enim de mali reditu sum certior factus) cum tertiam jam periodum inchoaret febris convulsionibus æque truculenta; verum a media corticis uncia, remissionis insecutæ intervallo exhibita, cum ascititia sua epilepsia fugam illico arripuit, hucusque exul.

C A S U S III.

Quotidiana remittens cum Caro.

Ardearum Custodis Weinanz filius
natu maximus, septem decim an-

D 4

no-

norum adolescens, intermittentibus jam aliquoties vexatus, exeunte Julio, febre laborare cœpit fere continua; exacerbatio enim, & remissio vix erant notabiles; vesperi solum livorem unguium percipiebat, & paulo post de majori ægritudine, ac debilitate, siti, & calore aucto conque- rebatur. Urina vix a naturali distabat præter colorem fere aurantium. Hinc non nisi decoctum solvens, atque aperiens sumendum præbui. Sed quinta morbi die, prævio livore unguium, calor, & sitis longe magis intendebantur; oriebatur narium hæ- morrhagia satis larga, qua spissus, & illico concreescens sanguis ad uncias aliquot evacuabatur. Profundus inde sequebatur somnus cum facie ru- bra, respiratione magna, vix non stertente, pulsu forti, & pleno; for- tiore voce, & agitatione excitatus æ- ger, oculis connivebat, loquebatur, seu potius delirabat, brevi denuo in soporem reversus. Ne igitur in apo- plexiam degeneraret commatosus hic, vel *ναρῶδες* affectus, balneo pedum præ-

præmissio, sanguis inde copiosus detrahebatur, epispastica acria plantis pedum imponebantur, enema' emolliens, nitrosum, subducens alvo injiciebatur, refrigerantia, antiphlogistica interne porrigebantur. Melius æger se habuit sequenti mane; utcumque vigil, mente constans, haud difficulter respiravit, multum tamen febricitavit; alvum ab enemate bis posuit. Urina autem sedimentum habuit lateritium copiosum. Anguem jam in herba latentem inde suspicatus, quotidianam nempe remittentem sub Cari larva deinceps incessuram, mediam Corticis unciam in sex pulverum doses divisam præbui, ante occasum Solis omnino absumentam. At quod vix mediam remedii partem nauseanti filio, perperam indulgens mater ingesserat, ille vix e balneo pedum, quod quotidie injunxeram, vesperi egressus, redeunte paroxysmo, Caro rursus sopitus est. Præter renovationem epispasticorum, & enematis paulo acrioris injectionem, & tenuem, nitrosum, ac resolventem potum, ni-

hil ultra tentavi, cum & mali naturam jam evidenter cognoscerem, & ægri vires fractas admodum viderem, neque soporosum affectum, magis, ac heri ingravescere adverterem. Electuarium interim ex Corticis uncia cum melle paravi, quod apparente remissione, luce altera speranda, illico exhibere, & ante vesperam consumere severe imperavi. Diligentius jam exequiebantur mandata Parentes, de salute filii plurimum anxii: hinc factum, ut exacerbatio quidem solita redierit, nec caro tamen, nec alio graviore symptomate sociata, continuato corticis usu penitus evanida.

Verum hic adolescens vix diebus aliquot ἀπύρετος, a largiore pastu in febrem incidit vere continuam acutam, a qua tamen perfecte convaluit, hæmorrhagia critica, sed larga adeo, ut in animi deliquium laberetur, die morbi septimo integre judicatus.

Hoc altero quoque morbo feliciter exantlato, miser adolescens vix unius septimanæ spatio interjecto tertianam intermittentem denuo contraxit,

xit, quæ cito quidem, strenue sumpto cortice, se subtraxit, sed locum cessit quotidianæ iterum intermittenti, etiam integris tribus selectissimi Corticis unciis superiori. Hic Sydenhami memor, qui in Epist. I. respons. aperte monet: „dari aliquos, quorum „corpora ob frequentem febris recursum contra corticem quasi communita, salutiferam ejus vim perpetim eludunt - - -; consilium quoque expertissimi hujus Viri amplexus sum, & a medicatione prorsus abstinui; victu solum eupepto, & vino modico uti, ægro suasi: quibus ille monitis lubentissime obsecutus, & laudabili motu corpus simul exercens, brevi tempore a febre immunis, & omni ratione sanus evasit. Anno proxime elapso mense integro Octobri idem adolescens rursus decubuit febre quotidiana, remittente, vesperi exacerbata cum magna virium jactura, cardialgia gravi, & anorexia, quibus se sensim junxerunt noctes insomniis turbatæ, leves mentis aberrationes, sensuum stupor, & incipiens quasi lethar-

thargus. Urina siue remissionis siue exacerbationis tempore missa, nunc vix abhorrebat a statu naturali, nunc rubra admodum erat & tenuis, cerevisiam, quam Germani das Lust-Bier appellant, perfecte referens; nunc lateritium ponebat sedimentum. Præter alia artis adminicula, corticem jam ab initio morbi per mensem integrum exhibui, neque alium adhuc effectum inde percepit ægrotans, nisi quod finiente quinta septimana appetitus aliquis, quamquam exiguus, rediret, cardiæ dolor, & oppressio mitesceret, atque perpetua in somnum proclivitas, sensuumque stupor evanescerent. Cæterum febris nihil mutata pergebat, & vires dejici magis, quam increfcere videbantur. Quia vero corticem lubenter sumebat ægrotus, continuavi illum, sed dosi paulo majore. Paucorum dierum spatio tubercula hinc inde in parte capitis capillata enascebantur, nucem myristicam, aliquando juglandem mole æquantia; cito matura, immo jam mollia, dum apparerent, & sæpius sponte, subinde
lan-

lanceolâ aperta, pus album, crassum, copiosum fundebant: similis quoque materia cum urina stranguriose missa, prodibat magna copia. Digestivis ideo aperta tenere ulcera contendit. Nihilominus perseverabat febris haud exigua; vesperi, uti monui aliquantum exacerbata, qua, ut & sudoribus, præsertim noctu profusissimis æger plurimum emaciabatur. Cortici igitur ultra institi, & quod cubiculum, in quo æger hucusque decubuit, humile esset, & illius parietes ob alluentem rivum aquam fere guttatim transfudarent, in domum editiori loco positam, ab amne longius remotam, atque siccam ægrotum transferri, & sæpius de die extra lectum hærere iussi. Viribus sic sensim crescentibus & febre multum emendata, a cortice destiti; Diætam vero analepticam substitui. Unde brevitempore integra valetudine adolescens ille potitus est. Devoravit autem toto hujus ultimi morbi decursu libram fere integram selectissimi Corticis. Proclivitas ejus in febres, harumque pertinacia vitiis ha-

habitu maxime ex parte tribuenda esse videtur, cum & Pater ejus, & tota hæc familia febribus illis epidemicis sæpius laboraverit, prout magis patebit ex sequentibus.

C A S U S IV.

*Tertiana remittens duplicata, more
acutissimæ febris omnes fere corporis
functiones graviter lædens.*

Falconarii Fischbacher vidua, triginta aliquot annos nata, anno proxime elapso obstetriciæ Artis examine rite functa, sub Septembris 1759. initium, febre laboravit remittente, ob ingentem virium dejectionem, dolorem capitis immanem, aliaque gravia symptomata, sat vehementia, & anomala. Licet genuina hujus febris indoles aliunde haud sufficienter intelligi poterat, quæ tamen tunc dominabatur Epidemia, & urinæ sedimentum lateritium morbi genium luculenter prodiderunt. Neque difficulter is paruit cortici.

Sed

Sed cum illa valetudinaria adhuc debilem ventriculum farinaceis, lentis, ac vel maxime dyspeptis cibis oneraret, & præmature corpus frigidiori auræ exponeret, febris recurrit, at pejor longe, & periculofior. Nam, ut morbi decursus docuit, bini paroxysmi alternabant, duplicatam tertianam efficientes, protracti adeo, ut paucæ remissioni horulæ superessent; primus horum insequentem sævitie multum exsuperabat, peripneumonia, & pleuritide Vitalibus; delirio, & perpetua inquietudine Animalibus; ructu, singultu, vomitu torminibus, & alvi fluore Naturalibus vim maximam inferens functionibus. Urgentibus ita symptomatis, sanguinis, inflammatoria crusta obducti, detractione, cataplasmate emollientissimo lateri, plantis vero acribus epispasticis appositis, sæpiusque renovatis, internis diluentibus, nitrosis, emollientibus, antiphlogisticis, pro viribus occurri. Post maximos octodecim horarum labores mitiora omnia facta sunt. Urina impense rubuit cum lateritio in fundo

do vasis sedimine. Ut itaque præpedirem futuram exacerbationem, quam sequenti primo die metuebam, mala omnia redintegraturam, corticem illico præbui. Verum vix semel eum gustare licuit, cum alterius inexpectatæ Tertianæ paroxysmus apparuit, qui quamvis memorata ante symptomata fecerit recrudesce, mitior tamen multo fuit atque levior; nihilominus diuturna sui mora corticis usum fere penitus inhibuit. Hinc a graviore reduce exacerbatione, primæ simili, debilis aliunde ægrota in summas conjecta fuit angustias. Quamprimum autem immanis hæc mitescebat procella, qua durante eadem Artis adminicula fuggeffi, integram Corticis Drachmam quantocyus ægræ propinavi, qua do si brevibus intervallis ter repetita, accessio altera fere penitus sufflamminata est. Liberiores jam manus, longiusque tempus hac ratione nactus, eam corticis quantitatem exhibere potui, ut vix umbram atrocis illius paroxysmi ægrota persentisceret, & plenæ reportandæ victoriæ spes affulgeret pulcherrima

Ve-

Verum illa in continuando remedio negligens, & sanam se jam omnino rata in victu pleniori, ac duriori rursus delinquens, pœnas ideo dedit quam gravissimas : quippe febris, viribus exinde aucta . & corpus robore pene omni destitutum, magno impetu aggressa, ad incitas usque redegit miseram. Pulsus namque vacillabat celer, & summe debilis ; frigescebant extrema ; parva, dolens, & frequens erat respiratio ; lurida, & luctuosa facies ; tantus denique virium languor, ut ultimas jam vitæ horas agere visam, extrema unctione muniri necesse fuerit. Nervos interim omnes intendi, ut exitiosum adeo paroxysmum salva solummodo vita superaret misera ; quod etiam fere citra spem vesicantia larga, ac remedia vel maxime stimulantia, Camphora, Radix Serpentaria Virgin: Contrajerv. haud parce exhibita effecerunt. Cortex vero apparente remissione illico datus, & strenua dosi assiduo porrectus, paucis diebus febrim, & gravissima ejus symptomata adeo cohibuit, ut

E

bre-

brevi tempore hæc mulier cum fanitate in gratiam redierit, orci faucibus jamjam absorbenda.

CASUS V.

*Tertiana remittens simplex cum
inflammatorio Dolore lateris.*

Operarius Laxenburgensis, Felber nomine triginta annorum vir, sicca, & stricta temperie præditus, sexta Octobris, excutiendo tritico occupatus, circa quintam vespertinam, horripilatione primo, & frigore, ac brevi post calore, & siti intensa; dolore lateris sinistri acutissimo, respirationem plurimum impediante corripitur; unde a labore desistere coactus lecto se committit. Postquam octodecim fere horis cum dolore lateris, respiratione brevi, dolente, celeri, siti magna &c. febris perseverasset, omnia maxima ex parte remiserunt. Octava illius mensis melius adhuc se habuit æger, hinc debilis, licet, & latere non leviter ad-

adhuc dolens, ideoque procul dubio etiam febricitans, laborem suum rursus adiit.

Verum Sole occiduo mala omnia vehementer recrudescent; Domum igitur, lectumque repetiit. Tunc ego in opem miseri vocatus, inveni eum graviter febricitantem cum pulsu duro, respiratione brevi, dolente, celeri, suppressa, dolore lateris acutissimo, & quod sane mirum, sine omni tussi, vel & tulliendi conatu. Examinata rite morbi historia merito conjeci, tertianam hic subesse, sævam pleuritidem omni nota referentem, sola tussi excepta. Sed quoniam cum tecto sic hoste aperto Marte dimicare nondum liceret, cum in maximo vigore tunc esset exacerbatio, symptomatis interea, vitales actiones tantopere lædentibus, mitigandis incubui. Sanguinem itaque e brachio lateris affecti ad decem uncias eduxi, qui brevi post densa crusta phlogistica obducebatur; cataplasma emollientissimum loco dolenti applicui, sæpius iterandum; inter-

ne decoctum hordei cum oxymelle simplici, & nitro copiose potandum præbui. Levamen inde notabile percepit æger, tam in respirando aëre, quam sensu doloris. Nox tamen infomnis cum calore vehementi, siti maxima &c. transacta est. Sequenti luce pulsus quidem longe minus celer fuit, nec durus, multum tamen febrilis; dolor lateris haud levis perrexit; urina prærubra lateritium dejecit Sedimentum. Cum igitur mitigata quidem notabiliter, non tamen sublata essent symptomata, nec vel minimus cutis mador hucusque appareret, dubitavi, num penitus jam defervuerit accessio; quare in usu priorum ægrum pergere imperavi. Vesper accedens, omnia in statu pristino reperi; nec quidquam immutatum mane altero deprehendi, nisi quod dolor ille acutus in dextrum latus pro momento migravit, cito tamen in antiquam sedem reversus. Urina hesternæ similis, cutis perstabat rigida. Non igitur intermittere, sed solum remittere cum symptomatis adverti Tertianam, sic
nem-

nempe epidemicam. Indicabatur ergo cortex; verum cum angustum nimis tempus esset, reducem statuta hora paroxysmum impedire non potui; quo vitales functiones haud levius, immo gravius, quam antea, opprimente, & pulsu duro micante, venæ sectionem, cataplasma, aliaque iteravi. Vi febris autem remittente, corticem quantocyus sumere cœpit æger, cujus unciam integram cum intra 24. horas absumsisset, exacerbationem inde secutam multo mitiorem ut & dolorem lateris, aliaque symptomatica longe leviora sustinuit, protracto corticis usu ab omni morbo vindicatus.

Simillima febre (nisi quod dolor ille acutus costas lateri sinistri infimas spurias occupavit) tunc temporis laboravit Venatoris nostri D. Gruber uxor quadragenaria, & eodem modo, eo solum excepto, quod vena semel tantum tusa fuerit, ad pristinam valetudinem illam revocavi.

CASUS VI.

*Tertiana remittens simplex cum
atroci Cholera.*

Epidemica quoque hac febre decubuit mense Octobri uxor quadragenaria Hortulani Aulici Tilli, remittente nimirum, & alterno quovis die exacerbata, sed alium jam morbum referente, atrocem nimirum Choleram. Quippe ultra vigesies lympham falsam, diversicolore bile mixtam, paroxyfmi tempore ore rejecit, similemque liquorem alvo simul, at pluribus longe vicibus exoneravit cum enormibus ventriculi, & intestinorum torminibus, ita, ut quemadmodum febris in totum nunquam recederet, utraque etiam evacuatio assiduo, licet in remissione rarior, pergeret, donec, exacerbata denuo febre, magis etiam augeretur. Ad alterum accitus paroxyfimum, symptomatis nimium ferocibus pacandis, dedi operam; externe enim ventriculo Emplastrum de ladano, ventri

tri cataplasma emollientissimum appo-
fui; interne mixturam ex tota Men-
tha, & Laudan. liq. Sydenh. conflatam exhibui, unde & parcius, & facilius ægra dejecit, vomuitque; iisdem idcirco remediis etiam in remissionis intervallo insistere, & corticis unciam in Electuarium redactam hoc simul tempore devorare jussi. Febris redux nullum amplius vomitum comitem habuit, aliquas solum dejectiones produxit; ulteriori autem corticis usu fugam penitus capeffivit, sana jam ægrotante, nec nisi naturalem quotidie alvum ponente.

C A S U S VII.

*Tertiana remittens simplex, cum
Apoplexia, altera jam periodo
letali.*

A dolescens sedecim annorum a-
rigæ servitium apud vicinum
mihi rusticum, Toifel appellatum
obiens, finiente Mense Septembri,

nihil antea conquestus, mutus subito post levem horripilationem evasit, neque ullum sensuum signum, utcunque agitatus, & vellicatus præ se tulit, profunde stertens cum facie rubra. Cum hic morbi status medium fere nychthemeron perdurasset, quin vicinus ipse vel quidquam de illo rescierim, sensim ad se rediit æger, sensus tamen stupore occupati erant, & loquela aliquantum læsa. Dum in prociectu essem, Viennam gravi ex causa proficiscendi, accurrit ad me loci hujus balneator, rem exponit, neque se nisi paucis ante horis accitum esse (sic nempe pauperculi negliguntur ruri domestici!) refert; consilium porro ex me quærit, quidnam absente me sit factururus. Dum serio hæc meditarer, ægrum examinarem, & tam brevem gravis adeo apoplexiæ solutionem, sine ullius usu medicaminis, absque omni evacuatione critica demirarer, in eam merito deveni suspicionem, an non febris remittens epidemica sub apoplexiæ forma tragoediam luderet. Jussi igitur Balne-

nea-

neatorem, ut corticem ægrotanti illico ingerat, ita ut unciam, si fieri posset, integram intra 24. horas absumeret ægrotus; illud enim spatium ab exacerbatione metuenda superesse videbatur. Verum cum æger nihil amplius simile metuens, se jam in vado esse arbitratus, corticem sive pulveris, sive Electuarii forma respueret pertinaciter, febris statim hora die altera reversa, apoplexia letali (venæ sectionibus, & alvi subductionibus per enemata in cassum a balneatore institutis,) miserum paucis horis interemit, procul dubio inter vivos adhuc numerandum, si integram, quam destinavi, Corticis unciam (vix quarta enim hujus pars illi potuit ingeri) ante funestam febris exacerbationem, assumsisset.

C A S U S VIII.

*Quotidiana remittens colliquativa
febris hecticæ habitum induta.*

Falconarii Michalis Geben uxor,
viginti aliquot annos nata, tene-
E 5 ræ,

ræ , ac biliosæ temperiei , in septimum mensem gravida , mense integro Septembri , febre epidemica laboravit hoc modo , ut febricitaret quidem continuo , inclinante tamen die , longe notabilius , tussi sicca , frequenti , præcipue vesperi vexaretur , sudoribus maderet profusis , si leviter etiam stragulis cooperiretur. Accessus autem vespertini non rigore , aut frigore , sed sensu momentaneo , auræ quasi frigidiusculæ corpus afflantis , aliquoties iterato ; subsequente dein mordaci calore , cephalalgia immani , siti intensa , aucta tussi , & sudoribus se prodiderunt. Aliquot jam septimanas sic transegerat ægra , priusquam me acerferet , noto illo axioma abusa : graviditatis tempore medicinam non esse faciundam. Verum dum corpus plurimum emaciari , vires sensim evanescere adverteret , me demum vocat. Accuratus perpenſa historia morbi , & conspecto sedimine urinæ lateritio , non dubitavi de epidemicæ remittentis præsentia. Corticem ideo Electuarii forme præbui ,
matu-

matutinis, & primis pomeridie horis, magna dosi fumendum. Sed cum ægrota ingratum palato remedium vel cultelli apice solummodo delibaret, vix notabile percepit levamen; serio tamen, ut & suæ, & infantis Embryonis vitæ consuleret, exhortanti mihi, sedulo obsecuta, devorata corticis uncia sesquialtera, a febre, tussi, sudoribus paucis diebus fuit liberata, & reliquum graviditatis spatium sana cum valetudine emensa, vegetum puellum felici partu enixa est.

C A S U S IX.

*Tertiana remittens duplicata sub
veræ, & sævæ pleuritidis larva.*

Lanionis nostri Heim sexagenaria uxor, 26. Octobris corpus a motu calens, frigidiori auræ vesperti exponens, horripilatione, corripitur, & frigore, quibus aliquamdiu durantibus se jungit calor vehemens; lateris dextri dolor validus, ad spinam usque dorsi se extendens; tussis

sis frequens, sicca, dolorem immaniter augens; respiratio brevis, dolens, suppressa. Nox insomnis fuit, & laboriosa. Cum eadem & luce altera perseverarent, meam implorat opem. Morbi causa percepta, modo dicta coram spectans, pulsumque deprehendens summe febrilem, plenum, durum; linguam albam, siccam, de veræ Pleuritidis præsentia minime ambigebam. Sanguinem itaque ex affecti lateris brachio evacuari, & cataplasma emollientissimum loco dolenti admoveri jussi, reliquamve hic artem haud negligenter administravi. Densam in superficie crustam inflammatoriam gerebat sanguis. Mitiora inde symptomata. Prima a meridie hora ejusdem diei horror cum levi frigore recurrit, increverunt denuo calor febris; tussis, dolor &c. & quod pulsus æque durus, ac plenus, quam antea vibraret, venæ sectionem, aliaque repetii. Sanguis iterum fuit phlogisticus. Remiserunt vesperi cum febre symptomata. 28. Octobris vesperscente die, horripilationem redu-

reducem excipiunt dolor, calor, tussis &c. immaniter adaukti, noctem ideo valde laboriosam reddentes, & luce altera remittentes, rursus a meridie prævio horrore aliquo exacerbati sunt. Hoc interea tempore cataplasmata solum assiduo renovata, & nitrosa refrigerantia emulsa sunt exhibita: a venæ sectione autem ulteriori abstinui, tum quod vires plurimum essent dejectæ, tum quod ex præsentī morbi decursu, & lateritio urinæ sedimine abunde constaret, neutiquam veram cum continua acuta febre adesse pleuritidem, sed sub pleuritidis larva febrem delitescere epidemiam, tertianam nempe remittentem, duplicatam. Hinc corticis unciam mixturæ forma ante reditum proximi, illiusque sævioris vespertini paroxysmi, integre sumendum, præbui. Quo factum, ut non nisi majorem paulo calorem, tussi, & dolore lateris non magis audis, ea nocte ægra perceperit; & cum die altera prosequeretur remedium, vix umbram pomeridianæ exacerbationis experta est; quare in usu
cor-

corticis vix impedita, paucis diebus tussi, dolore, calore, febris immunis, pristinae sanitati restituta est.

CASUS X.

Tertiana remittens simplex ex gravi ægrotantis errore in duplicatam malignam cum petechiis versa.

Paterfamilias illius Domus, in qua AUGUSTISSIMÆ Munificentia hujus loci Physicus habitaculum tenet, Gamauf appellatus, vir quadragenario major, inchoante mense Septembri, tertiana simplici epidemica laboravit. Cum procatarcticam febris causam saburra cruditatum in primis viis stabulantium constitueret, emetico eam sustuli, unde vix notabiles fuerunt febris accessus. Ferocior hæc insurgit, dum ille suillis carnibus, sale conditis, & fumo induratis, aliisque durissimis alimentis debilem adhuc oneraret ventriculum. Purgans ideo dedi, & dein
sa-

salia neutra Ammoniaco sociata cum decocto solvente, aperiente. Mitescit febris, & receptum parat. Sed ecce, ægrotus in nocturno paroxysmo, licet satis miti, vehementer ficiens, sudore madens, de lecto surgit, & cum potum ex neglectu custodis filiae, in cubili non reperiret, pallio quodam lacero leviter vestitus, nudipes in atrium prodit, frigidamque ibi inventam aquam repetitis haustibus larga copia ingurgitat. Hinc dum mane eum inviserem, perspiratio penitus suppressa erat, cutis rigida, mens leviter delira, pulsus celer, debilis, vires prostratae, inquietudo & jactitationes assiduæ, præcordia dura, tensa, sensu ægri magno quasi onere gravata, dolentia. Ad naturalem igitur diaphoresin restituendam, & cum non adeo inflammatio, & humorum inspissatio, quam repercussi sudoris, & perspirabilis corruptio, ac putrida sanguinis dissolutio ex ægri enarrata conditione metuenda esset, leniora diaphoretica propinavi cum infuso congruo, cui spiritum Vitrioli instilla-

lavi. Circa meridiem cutis erat mollis, perspiratio aliqua, urina aquosa, turbida, reliqua eadem. Vesperis, præter morem, exacerbata febre, pessimum in statum devenit æger. Pulsus vibrabat celer, contractus, debilis; anxia, dolentia erant præcordia; vires magis adhuc dejectæ; nunc delirabat, nunc comate commatode mergebatur æger; tremores, & subsultus tendinum advertiebantur; maculæ petechiales purpureæ in collo, & pectore apparebant. Vesicantia idcirco furis admota, interne mixtura camphorata cum aceto data, & pro potu decoctum specierum antifebrilium cum Spiritu vitrioli fuit exhibitum. Vesicantia, quamvis per 24. horas relictæ, parvas sustulerunt vesiculas, unde pauca lymphæ, ad ignem tamen coiens, effluxit. Pulsus autem elevatior, minus febrilis, mens magis constans, minus anxius, inquietus, & soporosus æger fuit. Perstiterunt maculæ purpureæ, numero non nihil auctæ. Præter reliqua cortex etiam exhiberi cœptus. Sed bre-

vi postea exacerbatio solita tertianæ prioris accessit, quam conspicuam reddiderunt pulsus celerior, sitis major, ægritudo gravior, delirium frequentius, inquietudo aucta. Remiserunt hæc symptomata orto Sole. Urina hucusque turbida, sedimen posuit lateritium. Cortici igitur solertius insisti, ut gravior recentis tertianæ paroxysmus, eo die metuendus, maxima saltem ex parte sufflaminaretur; quod etiam obtinui. Maculæ petechiales pallidiores factæ sunt, nec numero plures. Cum tunc temporis ægrotantis consanguinei proponerent, ut alium adhuc Medicum consilii causa accerferem, Clarissimum Viennensem Medicum D. Pök accivi. Cum vires paulo essent majores, nec præcordiorum amplius premeret oppressio, maculæ evanescere viderentur, camphoram detraximus; cortici vero saltem polycrestum addidimus, ut segnior alvus melius fungeretur officio. Febris hac ratione sensim disparuit. Reconvalescenti remedia, primas vias roborantia aliquamdiu exhibui,

bui, quod eum brevi ad duriores vitum rediturum, facile præviderem. Petiit interim a me purgans, quod cum illi tum ob vires adhuc imbecilles, tum ob febris cortice expugnatae recidivæ metum tum temporis negarem, moræ impatiens, nescio a quo fat draſticum ſumſit, a quo, quamquam febris non fuerit reſuſcitata, eam tamen paſſus eſt jaçturam virium, quam plurium ſeptimanarum ſpatio vix potuit recuperari.

C A S U S X I.

*Tertiana remittens duplicata, cum
Syncope, & peſſimis aliis ac peculia-
ribus Symptomatis.*

Johannes Dörffler Comitis de Parr hic loci hortulanus, vir triginta aliquot annos natus, medio Junio An. 1760. febre epidemica decubuit pernicioſiſſima, remittente, duplicatæ tertianæ periodos obſervante. Paroxyſmum inchoabat frigus, ad maximum
al-

algorem successive ascendens, qui, referente ægro, a summis humeris, cum sensu doloris acutissimi, lancinantis, quasi acus valide pungentis, per totum brachium decurrebat, digitos manuum singulos ad apicem usque seorsim percurrrens: tunc rursus ad humeros ascendit, & inde a parte anteriore per pectus, & abdomen, a posteriore per dorsum integrum, dein per femora, crura ad pedum digitos descendit, quos, posteaquam singulos, ut in manibus, permeasset, demum evanuit. Hoc demirandi algoris stadium ultra binas duravit horas. Frigus interim grande fuit; corpus rigidum, pene immobile, præcipue ob doloris magnitudinem; pulsus parvus, debilis admodum, & inæqualis, difficilis, & anxiosa respiratio. Calor tunc sequebatur, eodem prorsus modo corpus integrum per partes singulas penetrans, nisi quod dolor qui calorem comitabatur, lancinans, acutissimus non algoris, sed ignitæ quasi pungentis acus sensum exprimeret. Perseverabat calor, per totum jam

corpus diffusus per plures horas, dum interea gravis cardialgia frequentes, & fere continuas induceret Leipothymias, pulsu nunc celeri, & valde debili, nunc plane intermittente. Profusissimus denique toto corpore emerfit sudor cum intolerabili dolore capitis, calvariam quasi, conquerente ægro, findente, dolore valido lumborum, & vehementi adeo, & dolorifico aurium tinnitu, atque vertigine; ut apoplexia se afficiendum, perpetuo ejularet ægrotus. Sudor hic per plures horas adeo profundebatur, ut indusium ægri & lecti lintheamina penitus maderent. Post ingentes ejusmodi sedecim horarum labores remiserunt cum febre symptomata; at breve fuit hoc intervallum: cum paulo postea alterius tertianæ paroxysmus accederet, similemque, immo funestiores semper luderet tragoediam, quo sæpius reverteretur. Quinque jam paroxysmos sustinuit ægrotus, priusquam cortex est exhibitus. Binos enim priores facile tulit, quippe multo leviores. Tercio vero graviori vexatus, me primo

vocavit. Symptomata tunc compe-
scere contendi, & remissionis tempo-
re pulverem illum febrifugum, ex Sa-
le ammoniaco, & alcalinis conflatum
propinavi. Sed prospero & hac vice
frustrabar successu. Quarta redux
exacerbatio eam jam præ se tulit fero-
ciam, quam supra descripsi, & cum diu-
turnior fuerit, prioribus, vix degustari
coepit cortex, cum quinta rediret ac-
cessio gravissima, in quo animo defici-
ens æger cardiacis assiduo reffectus, &
admolestissimum aurium tinnitum, &
dolorem mitigandum, vertiginem a-
vertendam, epithemata, epispastica,
omniaque artis adminicula admini-
strata sunt. Ex hac autem tempe-
statum vi emergenti, uncia corticis
Electuarii forma ingesta est. Redit
quidem inde accessio, at facie longe
aliena. Etenim sensus ille perquam
molestus primo algoris, dein ardoris
cum dolore acutissimo singulas corpo-
ris partes seorsim permeans, vix fuit
notabilis; nullum in caloris stadio
obortum animi deliquium; abfuit cum
vertigine dolentissimus aurium tinni-

tus ; intensus tamen capitis, & lumborum dolor, & copiosus sudor defatigarunt ægrotantem ; quatuor etiam horis brevior fuit hic accessus. Corticem tunc ille strenue profecutus, binorum spatii dierum, ab omni febre, & ægritudine liberatus est. Vires modo immaniter dejectæ, diætæ analepticæ & remediorum cardiacorum, ac roborantium ope refarciendæ supererant. Suasi insuper, ut mediam adhuc corticis unciam recidivæ præcavendæ ergo absumeret, quod dum ille negligeret, graviter ideo mulctatus est. Namque dum binis a fugata febre septimanis, viribus jam plurimum valens summo mane, humida tempestate, terram fodicaret, frigus denuo, virium momentaneam jacturam, & ne nova repetitione tœdium pariam, recidivam patitur tertianæ duplicatæ, quæ accessione altera eam jam exercuit sævitiem, quam supra recensui. Corticem ideo, hac vix finiente, ingessi, unde exacerbatio mitis primo reversa ; dein prorsus evanuit. Sumpsit in hac recidiva æger unam corticis

unciam, & ad præcavendum deinceps febris reditum, mediam; adeoque universim tres corticis uncias devoravit, firmiore inde, quam unquam tenuit, sanitate potitus.

C A S U S XII.

*Tertiana remittens duplicata, cum
Syncope, Passione hysterica, Delirio &c.*

Balneatoris Mosbrunnensis Rim-
mel uxor, triginta duos annos
nata, mobilis admodum nervosi syste-
matis mulier, mense Julio epidemica,
remittente febre corripitur; quæ le-
vioribus aliquot paroxysmis prægres-
sis, in duplicatam tertianam abiit,
truculentis symptomatis stipatam. Ag-
men duxerunt oscitationes, ac pan-
dicationes aliquæ; sequebatur subi-
tanea, & omnimoda virium dejectio;
passio tunc hysterica ægram dire ve-
xavit, ac quasi jugulavit; inde ani-
mi deliquium veram in syncopen cum
frigido in facie sudore, pulsus asphy-

xia definens. Post multas refocillationes, per cardiaca, antihysterica extus, intusque administrata revivescebat ægra, pulsu micante debili, celeri, inæquali; haud diu post insurgens denuo passio, vel sic dicta suffocatio uterina, in syncopen rursus terminata; atque ita pessima hæc mala, aliquoties alternantia, efficiebant frigoris stadium, sane horrendum. Hoc excepit calor vehemens cum delirio fere continuo, & inquietudine; sudor tandem immoderatus, & per horas protractus, cum sensu concussorum quasi ossium, & immani cephalalgia paroxysmum finivit. Plurima sic nychthemeri parte, & ut ita dicam, in mortis confinio transacta, debilissima mulier, fere artus movere impotens, vix somno brevi, ac jure carnum se reficere poterat, cum alterius tertianæ exacerbatio ingrueret, a qua eas in angustias conjecta est, ut extrema unctione muniri eam, necesse fuerit. Tum ego in opem vocatus, inveni ægram viribus pœne exhaustam, facie squallidam, cum
pul-

pulsu celeri, parvo, debilissimo, ut vere asseverare queam, unam, aut plurimum binas exacerbationes similes, salva vita sustinere illam nequaquam potuisse. Probe igitur examinata morbi historia, & viso lateritio urinæ sedimento, de perniciosissimæ febris Epidemicæ præsentia abunde convictus, corticis unciam, si fieri posset, integram cum remediis cardiacis, & nervinis in Electuarium redactam, exiguo remissionis intervallo ingeri jussi. Maxima ejus parte absumpta, accessus rediit immaniter mutatus. Quippe in frigoris stadio, nec passio hysterica orta est, nec animi deliquium; calor quoque, & capitis dolor mitiores multo fuere; mens semper constitit, & moderatus sudor cito finem imposuit. Quare corticis usui diligenter insistens ægra, libera penitus ab omni febre, ac ægritudine evasit. Vires solum Diæta analeptica, opitulantibus remediis roborantibus, resarciendæ erant. Et ab illo tempore, valetudinaria alias, solida sanitate gavisa est.

C A S U S XIII.

*Tertiana remittens duplicata, cum
ſæviſſimo Algore, Syncope &c.*

Caupo Trumaviensis, Stitteriz nomine, vir quadragenario proximus, Temperamenti atrabiliarii, primis Augusti mensis diebus, incaute sub arbore pernoctans, febre mox epidemica correptus est. Propter oris amaritiam, & leviores nauleas emeticum sumfit, unde frequentissime sursum, & deorsum purgatus est. Febris vero non solum, non mitior inde redita, sed in tertianam potius duplicatam perniciosam admodum degeneravit. Terribile fuit algoris stadium. Frigus enim increvit adeo, ut totum corpus, & imprimis pedes, licet augerentur stragula, linteamina calida corpori, calefacti lateres pedibus assiduo admoventur, trunci instar immobilis per horas vehementer algerent, rigerentque, nec nisi superveniente febris calore incalescerent.

Du-

Durante hoc algore, præcordiorum oppressio, & cardialgia gravis syncope sæpius induxerunt, ita, ut perpetuis refocillationibus opus esset. Caloris stadium præter alia validissimum capitis, & molestum ossium quasi detolatorum dolorem cum inextinguenda fiti produxit. Modico demum erumpente sudore melius æger se habuit, sed debilis adeo, ut nec se vel in lecto solus vertere potuerit. Tertiæ ejusmodi exacerbationis tempore accitus ego, morbi historiam edoctus, & urinæ signo adjutus, tertianam duplicatam evidenter detexi; atque ex virium inanitione, vultu mœsto, luridaque facie discriminis magnitudinem dimensus, corticis unciam Electuarii forma præscripsi, cujus saltem partem mediam, angusto remissionis spatiosumeret. Febris quidem exacerbata est, nec tamen enorme illud frigus, nec animi deliquium comites habuit, & longe citius remisit; absumpto autem electuario penitus evanuit. Verum quia ulteriorem corticis usum recidivæ prohibendæ gratia ille negligeret,

geret, & nocturno frigori se præmature exponeret, febris tertiana simplici mulctatus est, gravi quidem, non tamen periculosis symptomatis lociata. Ab hac quoque corticis opeliber, minime vero ejus usui insistens in quotidianam paulo postea incidit, & vix ἀπύρετος, denuo reabitur, cortice semper vindicatus, & ab eo tempore vivit sanissimus. Itaque septimanarum quinque intervallo, febre quater decubuit, & universim quatuor corticis uncias devoravit.

C A S U S XIV.

Tertiana remittens, duplicata, cum Delirio, & affectu κατωθην.

Vir quadragenarius, multum obesus, Rabel vocatus, Magister, ut ajunt, eorum, qui Falcones ad venatum ardearum condocefaciunt, medio Augusto frigidam cerevisiam, a motu corporis calens, ingurgitans, horrore, calore, febreprehenditur
cum

cum magna præcordiorum oppressione, anorexia, nausea, ructibus amaris, nidorosis, oris amaritie, dolore capitis, vertigine &c. Ad saburram igitur biliosam in ventriculo stabulantem eliminandam, emeticum dare mens erat; id vero cum nulla ratione admitteret, præmisso magna copia diluente, nitroso decocto, purgans ex tartaro, nitro, & sale polycresto exhibui, a quo alvus saturate flava octies cum levamine omnium symptomatum soluta est. Tertia morbi die, vesperi sine notabili prævio horrore, anxietates ad præcordia, sitis cum febre augebantur, & noctem insomniis terrificis turbatam effecerunt. Melius habuit die quarta, hac tamen finiente anxietates fere intolerabiles, nausea continua, & alia hujus census symptomata, veluti in morbi principio accedunt; hinc quamvis paroxysmum primo inchoare adverterem, urgente tamen & ægro ipso, & indicatione drachmam mediam Rad. Hypechachuanæ propinavi, unde pluries bilem porraceam, multo glutine involutam

lutam evomuit, & alvo simul exoneravit. Anxietates minuebantur, cessabat nausea, calor tamen vehemens cum siti magna, & gravi capitis dolore noctem admodum laboriosam reddiderunt. Remiserunt hæc symptomata cum febre sequenti mane, urina sedimen posuit lateritium. Vesperi exacerbatio facta est, sed paulo mitior, illi nempe similis, qui die morbi tertia accessit. Sat manifesto jam apparuit, tertianam adesse duplicatam; verum quod evacuata saburra biliosa, mitiores sperarem paroxysmos, salibus neutris & sale ammoniaco primo uti constituebam. Attamen tertianæ alterius paroxysmus gravis admodum, & periculosus rediit: nulla prægressa horripilatione, immo ne quidem oscitatione, anxietates præcordiorum, & cardialgia vehemens per horam ægrum immaniter torquent; insurgit dein calor vere mordax; pulsus celer, durus vibrat; respiratio magna & sublimis est; facies prærubra æger nunc cum stertore profunde dormit, nunc valide excitatus, ferox

ferox cum vultu minaci, oculis fixis delirat, brevi denuo sopore merfus. Libenter sanguinem e pede detraxissem, nisi ægri furor, aliæque circumstantiæ prohibuissent; epispastica ideo plantis pedum apposui, & emulsum nitrosum refrigerans pro potu dedi. Sex horis duravit grave hoc caloris stadium; dein successive absque notabili sudore mitiora omnia facta sunt. Hic jam non incertis amplius remediis, sed delphico suo gladio perniciosam adeo febrim illico confodiendam esse, conclusi. Sex corticis drachmæ, remissionis tempore ingestæ, tertianæ unius paroxysmum, licet de se etiam paulo leviolem, magis adhuc compescuerunt, & dum perfectæ hucusque adfuisset anorexia, appetitum aliquem exfuscitarunt. Media corticis uncia noviter assumpta, sæviorẽ quoque tertianam mitigavit; nam præterquam quod sex horis tardius accesserit, delirium in ea fuit exiguum, anxietates longe minores, respiratio facilis, sopor, vigente paroxysmo, nullus, hoc autem finiente, placidus,

na-

naturalis. Repetito dein corticis usu, febris quidem omnino disparuit, sed illis horis, quibus hæc antea exacerbari solebat, pulsu minime febrili, cephalalgia accessit immanis adeo, ut si per diem integrum eadem cum ferocia perseverasset, se in furorem agi oportuisse, conquereretur ægrotus; duravit autem octo circiter horis; præterea more tertianæ duplicatæ, alterna vespera multo gravior exstitit. Media corticis uncia cephalalgiam hanc penitus fugavit. Sanus jam omni ex parte æger tertia septimana quotidiana vexatur (vix enim accessuum, aut symptomatum distinctionem erat deprehendere) cujus præcipuum symptoma rursum fuit dolor capitis enormis. Citam tulit opem una corticis uncia; cujus usum quamvis etiam ἀπύρετος prosequeretur, nihilominus recidivam passus est, dein vero solida, ac constante sanitate potitus. Toto morbi decursu quinque corticis uncias consumsit.

Cephalalgias tales, ut & Hemicranias periodicas sævissimas pluries, durante hac Epidemia observavi.

C A S U S X V.

Tertiuna remittens simplex perniciosissima Cardialgica, & Syncopalis.

Sexagenaria mulier, infantum custos apud cauponem Laxenburgensem, Nader appellatum, aliquot jam diebus febre remittente laborans, non tamen certis periodis exacerbata, uti sæpius obtigit, & nausea, ructibusque nidorosis vexata, vomitorium primo, hoc vero parum adjuta, purgans a Balneatore sumsit. Verum 18. Augusti circa quintam vespertinam extra lectum hærens, subito, nec vel minimo præcedente horrore, viribus prope omnibus destituta, animo linqitur; cardiacis resecta, & in lectum delata, immanem cardiæ, ac præcordiorum oppressionem atque ardorem, anxietates intolerabiles,

G

non

non nisi assiduo gemitu, ejulatu, & pugni proprii ad ea loca impulsione manifestare potuit, doloris, & oppressionis acerbitate vocem fere penitus cohibente. Vomuit quoque sæpius, malo tamen inde potius adaucto, quam imminuto. Tum ego accersitus, pulsum deprehendi celerem, debilissimum, inæqualem; respirationem parvam luctuosam; faciem fere cadaverosam. Cataplasma emollientissimum epigastrio apposui; interne cardiaca, neurotica, paregorica propinavi. Nihil inde levaminis, præter vomitus inhibitionem percepit; immo frigido erumpente sudore, respiratione vix non omnino intercepta, & pulsu longo tempore intermittente, extrema unctione communiri debuit. At morti jam proxima, post extremos octo fere horarum labores, ardorem, oppressionemque cardiæ minui, læta jam voce exclamat, & reliquam noctis partem quietior, vigil tamen transigit. Dum summo mane accederem, longe minus de præcordiorum anxietatibus conquerebatur;

vivida magis, & rubella erat facies; respiratio facilis, & magna; pulsus fortis, plenus, celer, sitis vehemens; lingua sicca, alba; dolor capitis validus; paucis opposita adeo erat rerum facies, ut nisi exacte ægrotantem novissem, aliam me hodie ægram invisere omnino credidissem. Nihil certi hucusque de morbi indole concludere licuit; quare nitrosa, & refrigerantia interim exhibui. Vesperti sudor multus toto ex corpore emanavit; febris inde plurimum cessavit, & tranquille ægra noctu dormivit. Mane insequenti ægra parum febricitavit, & nihil fere nisi anxietates præcordiorum leviores, lenem dolorem capitis, & magnam virium jacturam conquesta est. Urina rubri admodum coloris fuit, sine ullo sedimento nubeculam solum in medio suspensam gerens. Suspicionem quidem febris epidemicæ movere poterant celeris adeo, & notabilis morbi remissio, analogia symptomatum, epidemica febrium similitudo, tunc temporis dominans, urina tamen lateritio se-

dimine destituta, signum hucusque in ejusmodi febribus evidens, a me observatum, suspendit animum, at simul turpiter fefellit. Vesper enim 20. Augusti vires denuo subitaneae corruunt, animo linquitur ægra, ardor, & præcordiorum oppressio, omniaque priora symptomata vehementissime recrudescent, & octo rursum horis in extremas angustias (quidquid allaboraverim) ægram conjiciunt; tum remittentibus his, calor, fitis, dolor Capitis validissime tota die sæviunt, copioso demum sudore plurimum imminuti. Nullus jam dubio locus supererat, perniciosissimam febrim popularem hanc ludere tragediam, ita, ut extremi illi octo horarum labores, quos Leipothymia frequens, cardialgia enormis, anxietates summæ cum pulsus asphyxia, sudore frigido &c. constituebant, stadium illud, frigoris alias nuncupatum, efficerent; caloris vero stadium tunc insecutum, summo cum impetu diem integram absumeret; adeoque tota exacerbatio triginta fere horis perdu-

duraret. Hac igitur remittente, quamvis urina necdum poneret lateritium sedimen, corticem illico exhibere cœpi; media ejus uncia assumpta, paroxysmum quidem non inhibuit; nulla tamen Leipothymia, nullus vomitus, anxietates, & cardialgia infinites leviores, calor autem, & ejus comites moderati redierunt, & exacerbatio integra duodecim horarum spatio penitus terminata est. Quare usui corticis insistens ægra brevi tempore omnino convaluit.

C A S U S X V I .

*Tertiana remittens simplex cum
violenta Cholera, Leipothymia &c.*

Homo viginti al'quot annorum Michael Dörenberger, servus hic loci stabularius, medio mense Julio tertiana laborat. Ob molestas, ac frequentes nauseas purgans sumit a balneatore, unde egregie purgatur; rediit tamen exacerbatio, & leviori cholera stipata. Posteaquam sic peccans biliola saburra fursum, deor-

sumque probe fuit exterminata, febris cum omni morbo disparuit. 19. Augusti mane exigua horripilatione prægressa, graves adeo anxietates opprimunt præcordia, ut animo deficeret aliquoties; brevi post Diarrhæa valida exoritur, quæ cum subsecuto calore, siti, ad vespervas usque tenuit. Paulo melius luce altera se habens, de lecto surrexit, ac labores suos in mundandis, ac cibandis equis utcunque peregit, debilis, & alvo sæpius dejiciens. 21. Aug. mane, prævio horrore levi, anxietates præcordiorum recurrunt, ac valide adeo ingravescunt, ut veram Syncopen iterum, iterumque inducerent. Violenta sequitur cholera, vi cujus non solum frequentissime dejecit, sed & flavam, porraceam bilem primo, dein grummosum plane sanguinem crebro evomit, cum ingenti virium dispendio. Calor tunc, sitis, dolor capitis se junxerunt. Meam his in angustiis implorat opem. Febricitabat impense, pulsu tamen debili parvo, cum facie lurida, & assiduo gemitu. Examinata mor-

morbi historia , cognitaque febris epidemica ex mali decursu, symptomata mitigare, interea laboravi. Scutum stomachicum opiatum epigastrio ad movi, & præter magnam juriscarnium copiam, parca, sed sæpissime repetita dosi ingestam, Theriacæ Andromachi Scrupulos binos exhibui. Vomitus inde cessavit, alvus rarior evasit, sudor multos promanavit, & nox somno placido transacta est. Die altera non nisi de debilitate enormi, & leviori cephalalgia conquerebatur, parum febricitans; oris autem labia pustulis minoribus, pus verum continentibus, densissime erant referta. Quæ res securum adeo reddidit ægrum, ut nullo modo ad sumenda ultra remedia (corticem quippe propinare constitui) persuaderi potuerit, licet vel ipsam necem, redeunte simili paroxysmo, illi præfagerem. Et ecce, præter omnem spem, immo de salute ægri me vel maxime anxio, febre prorsus immunis, solo jure carni, & vino modico deinceps, paucorum dierum spatio, sanitatem integram recuperat. Uni-

cus hic est, qui singulari naturæ beneficio, sine cortice, sine omni febrifugo, tam gravi febre, celeriter adeo liberatus est; & absque omni recidiva vitam vivit hodie dum sanissimam. An biliosa saburra, quæ circa præcordia hærens, materialem febris causam constituebat, sursum, deorsumque evacuata, reliqua vero morbosa materia criticis quasi oris efflorescentiis penitus eliminata, febris ideo necessario evanescere debuit? Hæc profecto phænomeni videtur esse ratio; neque opiato hic effectus tribuendus, vix duas tertias enim grani opii partes æquabat illud; nisi forte ea ex parte, quod Theriaca Andromachi, utpote stimulans admodum remedium, motum humorum magis augendo, ac vires naturæ excitando, hanc in producendis criticis illis oris pustulis, aliquantum adjuverit.

C A S U S XVII.

Febris remittens erratica, sub molestissimæ Dysentericæ habitu.

Vir quadragenarius, cui nomen Sturzenheimer, pellio in oppido

do Mödling, medio Augusti mense Diarrhæa valida affectus est, quæ unius septimanæ intervallo, accedentibus validis torminibus, alvo cruenta, tenesmo difficillimo in pessimam Dysenteriam degeneravit. Sumfit interea a balneatore illius loci Rheum tostum, aliaque adstringentia, & opiata. Curæ meæ se subjecit 21. Augusti. Pulsus erat multum febrilis, magnus, durus; respiratio celeris, anxia; vires admodum dejectæ; alvus biliosa, pauca, frequentissima; singula enim octava horæ parte, liquor biliosus cum striis sanguineis, cochlearis communis cavo facile continendus prodibat, præcedentibus validis torminibus, comitante, ac subsequente molesto adeo tenesmo, ut animo toties linqueretur æger, quoties alvum poneret; sitis præterea intensa urgebat, & perfecta aderat anorexia. Quæsi vi, num enarrata hæc mala uno die graviora essent, leviora altero. Reposuit cum uxore ægrotus, ingravescere quidem illa, & remittere, sed incerta ratione, ita, ut sæpe bis in

die exacerbentur, quandoque semel; immo & non nunquam per biduum eadem cum ferocia perdurent; vespere tamen plerumque intendi omnia. Cum itaque nil certi inde discerem, neque urinam videre possem, symptomata interim lenire conclusi, donec verus morbi genius magis patesceret. Venæ sectionem imperavi; sanguis eductus, brevi tempore crusta lardacea obductus est. Abdomini integro cataplasma emollientissimum, sæpius renovandum fuit impositum; aliquoties de die binæ olei lini uncix alvo immixtæ; interne vero paregorica sunt exhibita. Leniora inde tormenta, alvus rarior, tenesmus mitior, nullum animi deliquium. Vespere omnia exacerbata sunt; remiserunt mane; sed brevi post denuo ingravescebant. Urina sedimen habuit lateritium; pulsus celer fuit, & mollis. Periodici quidquam inde quidem constabat, & urinæ signum latentem febrim denotabat, corticem tamen nondum propinare visum est, donec certa febris periodus se manifestaret.

In-

Interim ad humorum acrimoniam demulcendam, leniterque evacuandam, alterno mane Rheum cum Bolo armena, omni autem vespera opiatum exhibui; decoctum ex tota althæa pro potu, ut & interdiu calidum forbillandum dedi, & cum tenesmus ab oleo lini alvo immisso nihil mitesceret, sed anxietates summas, & ipsam induceret Leipothymiam, lac purum tepidum cum theriaca Andromachi injici jussi. Sed omnis opera inanis fuit. Dysenteria cum gravissimis suis symptomatis, nec minimum emendata est; & quia somnus vix ullus in oculos poterat irrepere, ob assiduas, molestissimasque dejectiones, appetitus penitus, & cum horrore in omnes cibos erat prostratus, ingens virium jactura secuta est. His in circumstantiis, cum urina lateritium sæpe poneret sedimentum, febris cum Dysenteria, torminibus, tenesmo per vices, quamquam omnino irregulares exacerbari pergeret, & remittere, ita tamen, ut remissionis induciæ vix aliquot horarum essent, ad solum jam

cor-

corticem confugi, quem ope Syrupi Diacodii in Electuarium redactum, remittente malo, magna dosi sumere imperavi. Vix mediam ejus unciam devoravit æger, cum alvus longe rarius poneretur, tormina mitescerent, & tenesmus nulla ratione antea compescendus, fere penitus cessaret, pulsus demum celeritatem amitteret. Repetito dein corticis usu febris cum Dysenteria, torminibus, tenesmo sensim evanuit, & ita post plena sanitas æger potitus est.

C A S U S XVIII.

*Tertiana remittens duplicata cum
Cardialgia in Syncopen desinente, &
Exanthematis.*

Falconarius quidam Stadler, vocatus, viginti aliquot annos natus, 22. Augusti Viennam mane proficiscens, in itinere validis horripilationibus corripitur. Viennæ potum Caffee bibit, sed vomitu quantocyus
re-

rejicit ; alia ob sitim urgentem tentat liquida , verum ea protinus evomit. Calor inde vehemens sequitur cum gravi capitis dolore ; reditum igitur maturat. Brevi a meridie Laxenburgum perveniens , lectum petit , & magna cum febris , siti , cephalalgia per plures horas valide sudat , non nihil saporosus. Decoctum interim diluens nitrosum copiose potavit ; capiti epithema discutiens , domesticum , plantis epispastica admota sunt. Minuebantur sensim cum febris sitis , dolor capitis ; in somnum vero proclivis erat æger , sed vix obdormiens , cum horrore evigilabat. Nox ita transiit. Mane denuo magis febricitavit , & de ructibus amaris , nausea assidua , ventriculi inflatione , anxietatibus magnis præcordiorum , vertigine , dolore syncipitis , lingua flava , sordida multum querebatur. Lene ex Hypechachuana emeticum , a quo bilis saturate flava sursum , deorsumque aliquoties evacuata est , mala illa plurimum compescuit. Febris tamen per maximam diei partem cum solitis suis
sym-

symptomatis perrexit, vesperi, & nocturno tempore aliquantum remissior. 24. Aug. mane immaniter febris exacerbata est, sine omni horripilatione levis cholera ducebat choream, sequebantur anxietates præcordiorum intolerabiles, Leipothymiam crebro afferentes, morsus, & ardor permolesus cardiæ, pulsu micante celerissimo, debili contracto; ægro viribus exhausto, inæqualiter, & cum gemitu respirante, blande tamen calente, nisi dum animo deficeret; increvit post bihorium calor, pulsus celer, fortior vibravit; sitis valida accessit; sudor copiosus toto corpore emerfit; anxietates, & Cardialgia non solum non imminutæ sunt, sed potius adauctæ; Leipothymix autem Comma agrypnodes successit. Durarunt ista ad vesperam usque, ubi iterum remiserunt. Luce altera rursus facta est exacerbatio, sed multo levior, nauseis tantum, oppressionibus, ac diurnitate molesta, omnino nempe similis paroxysmo penultimo. At cum sudore profuso a meridie toto corpore

re

re prodierunt, præcipue in extremitatibus efflorescentiæ, cæsuris urticarum similes puncto temporis, extra stragula hærente manu, evanescentes, ac cito redeuntes, illa sub stragulis posita. Jam hesterno die gravis mihi oborta erat suspicio epidemicæ febris; hodie autem, tum ex mitiori accessu, tum ex lateritio urinæ sedimento manifesto constitit, duplicatam adesse tertianam remittentem, satis perniciosam. Cum igitur sequenti die gravioris tertianæ accessio, adeoque magnum vitæ periculum esset metuendum, ægrum eousque inermem relinquere, piaculum esse ratus, vix remittente circa vesperam leviori hoc paroxysmo, mediam corticis unciam electuarii forma, noctu sumendam exhibui. Febris inde haudquaquam siluit; sed quanquam anxietates multo fuerint minores, vomitus nullus, alvus pauca, nulla animi deliquia, vehementis tamen calor, magna virium debilitas, mentis interdum alienatio, sudor copiosus, & comma agrypnodes per sedecim fere horas adfuerunt.

Nul-

Nulla hodie exanthemata neque durante exacerbatione, neque ea remittente, apparuerunt. Cum igitur inferam usque vesperam, immo noctis principium perseverasset febris exacerbatio, somnus vero jam a quatri-duo, saltem placidus, & naturalis abesset, & insequenti luce mitioris tertianæ paroxysmus esset sperandus, paregorico potius tranquillum efficere somnum, quam corticem prosequi, visum est. 27. mane rediit tertiana mitior, & circa meridiem remisit. Nihil in ea notabile accidit, nisi quod æger hæmorrhagiam narium haud exiguam passus sit, & quod cum sudore exanthemata eruperint, miliaria alba prorsus æmulantia, his tamen minora, & opaca. Reliquam diei partem corticis usui impendit ægrotus, unde tertiana gravior quidem rediit, immo quinque horis citius, nullo tamen molestiore symptomate stipata. Cortici dein ultra insitens æger, ab omni febre, & ægritudine vindicatus est; & usum remedii etiam jam ἀπύρετος prosecutus, ab omni quoque recidiva im-

mu-

munis perstitit ; quo forte multum etiam contulit aeris mutatio, cum ille brevi post exantlatum hunc morbum in Hungariæ confinia, falcones capiendi causa secesserit, per plures ibi septimanas moratus.

C A P U T XIX.

Tertiana remittens

Cum validissimis doloribus Rheumaticis, & multis aliis anomalis, & peculiaribus symptomatis. Operarii cujusdam, Baumgartner vocati, in pago Möllersdorf habitantis, uxor triginta aliquot annos nata, a partu admodum laborioso per plures menses diris nervorum morbis diversimode afflicta, inchoante autumnio febrem quoque epidemicam contraxit. Ita autem hæc se habuit Alternis diebus prægressis oscitationibus, atque pandiculationibus, quarta a meridie hora vehemens illico exoriebatur dolor, cum validissimo artuum superiorum,

rum, & præcipue lumborum dolore lancinante, cephalalgia intensa, brachii sinistri immobilitate, & insensibilitate, & diris cordis palpitationibus. Circa quartam diei sequentis matutinam calor, febris, dolor, cordis palpitationes non nihil remiserunt, motus aliquis, ac sensibilitas brachio rediit, donec omnia die tertia graviter rursus exacerbarentur. Balneator accitus venæ sectionem in brachio sinistro instituit, non tamen cum levamine, sed morbi potius augmento. Posteaquam jam una alterave septimana sic ægrotasset, me adivit, opemque petiit. Narravit mihi morbi historiam, at confuse adeo, ut nihil certi de vero mali genio concludere potuerim. Jussi igitur, ut sollicitè ad exacerbationem symptomatum, & eorundem remissionem animum adverterent, & elapsis diebus aliquot maritus cum urina, post paroxysmum missa, me accederet; decoctum altheæ interea potandum præbui, & lumbos, spinam dorsi, & artus superiores, pannis calidis fumo juniperino penetratis
ante

ante accessum probe fricari, imperavi. Redit septimana elapsa ægrotæ maritus, & morbi historiam, prout ab initio eam exposui, recenset. Sed simul refert, dolorem illum validissimum Rheumaticum non amplius artus superiores, & lumbos vexare, verum ab ilio sinistro per femur descendere. Urina, quam attulit, pallida fuit, tenuis, & sine omni sedimento, aut hypostasi. Frictiones igitur in ilio & sinistro præcipue femore jussi instituere, & unciam corticis mediam pulverum forma remissionis tempore absumere. Morbus inde vix immutatus, sed immutatus est: dolor ille rheumaticus scapulam sinistram maxime infestavit, unde per brachium integrum decurrit; hinc licet de se mobile jam esset brachium, doloris jam acerbitate figebatur, & heu nimium reddebatur senfile. Priora continuata sunt. Perstiterunt febris, dolor scapulæ acutissimus, cordis palpitantes molestissimæ; increverunt debilitates, & noctes evaserunt insomnes. Præter corticem, opiatum vesperi exhibitum, & Emplastrum de Ladano

lenti Scapulæ admotum fuit. Exhinc dolores imminuti, cætera eadem. Quum igitur viderem, a cortice febrim hanc nulla ratione posse sufflamini, licet binas ejus uncias jam assumpfisset ægra, pulverem illum ex Sale Ammoniaco, & alcalinis conflatum tentare lubuit. A quatuor ejus dosibus magna morbi mutatio facta est: calor febrilis non nisi pedes, femora, & medium ventrem occupavit, mitior longe, atque brevior reddita est exacerbatio, minus valide palpitavit cor, & in sinistra scapula nullum amplius dolorem, sed ingratum solummodo fornicationis sensum ægra percepit. Iterato hujus remedii usu, febris demum cum cordis palpitationibus maxima ex parte disparuit, & mobilitatem cum sensibilitate recepit brachium. Scabies autem hinc inde in corpore efflorescere cœpit, & gingivæ scorbutica labe affici, hinc antiscorbutica dedi, quorum diligenti usu sanitas omnino restituta est.

CASUS XX.

*Tertiana remittens, sub larva
Dysenteriae..*

Reverendus Dominus de Kolbniz, Parochus Guntramsdorffensis, quadragenarius circa finem mensis Octobris Diarrhæa aliquamdiu laborare cœpit, quæ neglecta, associatis torminibus, calore, febris, in Dysenteriam degeneravit. Venæ sectionem ideo fecit ejus loci balneator, & cum nausea adesset, & inanis vomitus, emeticum propinavit. Nihil inde levatus, mæse curæ commisit 28. Octobris. Paulo exactius examinata morbi historia, conjectura affecutus sum, febrim latere, remittentem epidemicam, alterno die a meridie exacerbata sine ullius, vel minimi horroris sensu, cum calore vehementi, siti magna, & hoc simul symptomate, quod alvus durante accessu, quadraginta, plus minus, vicibus copiosa validis cum torminibus, sed sine te-

nesino profluere. Remissionis intervallo pergebat febris, calor, sitis, & alvus, longe tamen moderatior. Quæ egerebatur, materia copiosa subflava lymphæ fuit, paucoglutine mista. Exacerbatio per integrum duravit nycthemerum. Vires igitur multum prostratæ, & appetitus omnino deletus est. Urinam tamen cum videre non potuerim, nec vitæ adhuc imminuerit periculum, corticem nondum ministravi; symptomata solum paregoricis, demulcentibus, & cataplasmate emolliente mitigare, conatus sum, donec novo accessu magis in conjectura firmarer. Rediit ille 30. Octobris, & cursum suum eadem ratione persolvit, nisi quod graviores adhuc Dysenteriam excitaverit. Hoc jam intellecto, licet urina nullum habuerit sedimentum, mediam corticis unciam mixturæ forma in die remissionis præbui. Paroxysmus inde plurimum imminutus, calor, sitis multo leviores fuere, alvus non nisi his soluta est sine ullis torminibus, & post octo horarum spatium perfecta adfuit ἀπύρεξια. Corti-

ticis usum ideo prosecutus æger ab omni febre, & Dysenteria vindicatus est. Supererat tantum virium, & primarum viarum debilitas, appetitus exiguus, & ob tantam tenuioris liquidi jacturam molesta oris, & faucium siccitas, quæ vero congruis remediis facile obtemperarunt.

C A S U S XXI.

Quartana remittens admodum pernicioſa, cum gravi Diarrhœa, vomitu, tussi &c.

Johannes Hamhilger faber ferrarius in vico Minkendorf vir triginta sex annos natus, habitus admodum macilenti, sub Festum Omnium Sanctorum febre decubuit, quam vere continuam fuisse, affirmavit quidem illius loci balneator; sed cum sæpius continuam putridam appellarint, quam præſens adductus, remittentem epidemicam eſſe cognovi, pro quartana febris remittente fabri hujus ægri-

tudinem illam habui; præcipue quod alterum, in quem haud diu post incidit morbum, nunc enarrandum, priori omnino similem fuisse balneator asseruerit. Evacuata purgantium & emeticorum ope cruditatum fæce, febris fortassis fomite, paulo melius se habuit. Verum quod in prandio fuillis carnibus, aliisque difficilioris digestionis alimentis se infarsisset, 17. Novembris vesperi horripilationes, vagos dein calores, ventriculi pondus, anxietates, nauseasque percepit. Mane sequenti a balneatore pilulam unicam purgantem assumpsit, unde non solum illa die frequentissime purgatus est, sed & altera die, licet rarius, dejacere continuavit, cum magna virium prostratione, appetitus deletionem, siti maxima, tussi crebra sicca, calore valido, febre haud exigua. 20. Novembr. vesperi, exiguo præcedente horrore, anxietates validæ redeunt, vomit æger aliquoties biliosa, dein alvum ponit sæpissime, frequentius tussit, paucis omnia graviter exacerbantur. Me ergo accivit
se-

sequenti luce. Pulsus erat celer, debilis, respiratio anxiosa, celeris; vires adeo dejectæ, ut vix corpus solus vertere posset, tussis sicca crebra; Diarrhæa gravis illi similis, quam hepaticam olim vocarunt; tempora collapta; lurida facies; vultus mœstus; sudor profusus, fere assiduus; primas autem vias quasi exulceratas & summe dolentes esse, conquerebatur æger. Morbi historiam expiscatus, & hæc coram spectans, merito suspicari cœpi, quartanam remittentem sub hac Diarrhæa, & morbo delitescere, drastica illa pilula forte magis in colliquativam quasi evacuationem irritatam. Cum vero urinam non fervassent ægri custodes, obscura satis adhucdum esset morbi indoles, & perniciosam ejusmodi quartanam vix semel iterumque, durante hac Epidemia, observassem, corticem nondum dedi; verum ad atrociam cohibenda symptomata, emollientia, humectantia, oleosa, paregorica in- & externe administravi interim, donec futura exacerbatio, & urinæ fortasse

signum dubium omne eriperent. Satis pacata inde facta sunt omnia per biduum; alvus rarior, sitis, tussis leniores, & exulceratorum quasi intestinorum dolorificus ille sensus disparuit. 24. Novembr. gravissima rediit exacerbatio. Urina sedimen posuit lateritium. Cum igitur vires penitus attritæ, morbo diutius ferendo pares amplius minime viderentur, habitus corporis adeo esset collapsus, ut vix pellis hæreret ossibus, febris indoles evidenter constaret, corticem, ope Syrupi Diacodii, in Electuarium reductum, præter emollientia, humectantia, & analeptica remedia diebus intercalaribus sumendum præbui. Ast cum corticem nullo modo, forma nulla admitteret ægrotus, reduce accessu in summum vitæ periculum conjectus est. Opitulante tamen cura palliativa, omni ratione adhibita, e procella emergens, multo demum persuasu, & dulcissimæ spe vitæ incitatus, sex corticis Drachmas assumpsit. Longemitior rediit paroxysmus; vomitus enim nullus, alvus solum
bi-

bina, calor, tussis, fitis, inquietudo, sudor, moderati fuerunt. Repetito corticis usu naturalis alvus facta; febris modica remansit cum tussi molesta, debilitate ingenti, & summa corporis macie. Lacte tamen, & paratis inde eduliis, decoctis humectantibus, nutrientibus, linctibus oleosis, demulcentibus, & protracto cortice paucis septimanis æger mirum emendatus est.

CASUS XXII.

*Quotidiana remittens cum enormi
Diarrhœa.*

Lanio in pago Lanzendorff, Kirschinger nomine, triginta aliquot annorum vir, a gravi in Diæta delicto, Mense Decembri febre erraticaprehenditur cum valida præcordiorum oppressione, appetitus imminutione, & ciborum assumptorum cita reiectione. Vomitorium ideo a monacho quodam sumit, unde vigesies quater
ve.

vehementer vomuit , & totidem minimum vicibus violenter purgatus est. Morbus inde non levior , sed gravior evasit ; febris , multum decrefcentibus viribus , multum increvit. Alia ab eodem monacho affumfit remedia , & melius se habuit ; sed rursus ab illo purgatus cholera æque gravi , ac prima vice affectus est. Cessavit quidem die altera vomitus , verum copiosus alvi flu- or perrexit. Opem meam tunc implo- rat ; narrat se viribus plane exhauriri ex Diarrhæa , & exulcerata quasi , adeo- que dolentia esse intestina , ut ne mini- mum quidem attactum in universo ab- domine , præcipue vero circa præcor- dia tumida , oppressa , perferret. Pul- sus erat febrilis admodum , & debilis. Emollientissima , paregorica intus , extusque adhibui interea , donec con- specta urina , & sedula attentione , verus morbi genius magis patefceret. Urina sedimen posuit lateritum , & febris quotidiana remittens esse appa- ruit , sed nunc anticipando , modo postponendo , irregulariter , cum ca- lore valido , siti ardente , & maxime
oppress,

oppressionum, ac Diarrhææ notabili augmento exacerbata. Paregoricis, & emollientibus alvus quidem paulo est cohibita, sed anxietates, & dolorifica præcordiorum inflatio longe magis increverunt. Dedi igitur, patente jam morbo corticem Rheo junctum. Diarrhæa inde vehementior rursus evasit, non nisi difficillime opiatis mitiganda. Cortice vel cum opio, vel solo etiam exhibito, alvi fluor minutus est, sed immaniter auctæ sunt anxietates. Itaque nil aliud supererat, nisi corticem solum propinare, & alvum inde cohibitam enematibus referare. Multam demum, licet necessariam hanc medelam pertœsus æger, corticem omnino respuit, inflationes sibi, & anxietates potius augeri conquestus. Hinc febris cum Diarrhæa eum adeo attriverunt, ut angusta spes salutis relinqueretur. Præscripsi tunc extractum Corticis cum aqua, & syrupo citri, in remissione sumendum, bis vero de die opiatum. Difficulter vel hæc admisit morosus æger, at egregio cum effectu; febris quip-

quippe plurimum sufflaminata est, & Diarrhæa cum euphoria cohibita. Verum dum ille, prospero successu lætus, ultra mensuram cerevisiæ frigidæ aliquando ingereret, febris rediit atrocior; frigus validum, cujus antea nullum unquam sensum perceperat, extremitates inferiores ad furas usque, superiores carpotenus occupavit, reliqua artuum amborum parte, toto cum corpore blande, & æquabiliter calente; anxietates simul intolerabiles per bihorium vexarunt; calor dein vehemens exorsus, cum mentis aberratione, siti intensa per mediam diei partem perseveravit; alvus interim copiosa, frequens profluxit, & remittente quamvis febre, haud multo rarior continuavit. Corticis extractum, cum opiatis iterum, iterumque repetitum, septimanarum binarum spatium id effecit, ut febris cum Diarrhæa, & anxietatibus maxima ex parte evanescerent. Maluisssem, ut ulterius his remediis insisteret ægrotans; cum autem ille nulla ratione ad id permoveri posset, Diætam saltem convenientem obser-

vare & opiatīs cum roborantibus, & adstringentibus aliquamdiu adhuc uti, persuasi. Atque hac ratione demum in gratiam senſim cum ſanitate ille rediit, poſteaquam, durante hoc morbo, quī ſeptem ſeptimanarum intervallum comprehendit, ultra quinquageſies vomuiſſet, & alvum, minimum ſexcenteſies poſuiſſet.

C A S U S XXIII.

*Tertiana remittens duplicata, cum
graviſſima Cardialgia.*

Joſephus Reinhart, ſaponarius in oppido Mödling, viginti quatuor annorum juvenis, a primo Anni præſentis die anxia, & ad attactum dolentia ſenſit præcordia, cum appetitus imminutione. Cæterum utcunque valuit. 10. Januarii quarta diei matutina ſine ullo prævio, aut ſubſequenti horrore, oſcitans tantum aliquoties, anxietates, & dolorem circa cardiam longe vividiorē percipit; ſurgit tamen,

mē, & laborem adit. Verum cardialgia cum sensu molestissimo, quasi lapidis fortissime intro prementis, & doloris acutissimi per medium ventrem ad spinam dorſi se extendentis, successive adeo increvit, ut circa horam meridiei decimam, exanimis in pavementum collaberetur. In lectum delatus, & cardiacis reſectus, per multas adhuc horas cardialgia hac ſæviſſima, respirationem ſæpius cum animi deliquio penitus intercipientem, & calore valido magna cum ſiti dein ſubſequentem, vexatus eſt. Sudore demum erumpente, ſenſim omnia remiſerunt. Duravit hæc remiſſio (gravis tamen aſſiduo adfuit oppreſſio, & cardiæ morſus) ad ſextam diei ſequentis matutinam, ubi denuo febris cum anxietatibus, & cardialgia exacerbata eſt, haud ita tamen, ut induceret Syncopem. Hora quarta diei tertiæ exacerbatio æque gravis reverſa eſt, ac morbi prima. Accitus ego a meridie inveni ægrum remiſſioni jam proximum, haud leviter tamen febricitantem, anxium, dolentem, facie ſqual-

squallidum, debilem, & sudore madefcentem. Morbi historia, prout eam exposui, percepta; febrem detexi epidemicam, more tertianæ duplicatæ, in gravissimæ cardialgiæ consortio incedentem. Præter cataplasma emollientissimum anodynum, epigastrio admovendum, corticis unciam, Electuarii forma præscripsi, cujus partem mediam, illa adhuc vespera absumeret. Nulla inde febris, aut cardialgiæ, sequenti mane facta est exacerbatio; hinc in usu remedii non impeditus æger, ἀπύρετος evasit. Levis oppressio, atque dolor supererant, quæ Emplastro de Ladano epigastrio applicito, & ulteriore corticis usu, brevi tempore penitus evanuerunt.

C A S U S XXIV.

*Tertiana remittens, duplicata,
cum Delirio feroci, pertinacissimo.*

Molitor in Pago Winnersdorf,
Seiz appellatus, vir quinquage-

genarius, Temperamenti sicci, atrabilarii, morbis acutis sæpius afflictus, & tussibus, præsertim hyemali tempore, plurimum obnoxius, 25. Januar. Anni præsentis, frigori diu expositus, horripilatione vesperi corripitur, deinde febris magna, cum calore valido, tussi frequenti, appetitus, virumque dejectione notabili. 26. Jan. vesperi sine ullo præcedente horrore, longe impensius febri- citat, incalescit, sitit, tussit. Balneator venam secatur. Sanguis crustam densam phlogisticam induit. Paulo melius se habuit die altera ad vespere usque, ubi omnia denuo exacerbata sunt, minus tamen, ac pridie. 28. Jan. Sole occiduo immanis fuit accessus, cum calore enormi, inquietudine assidua, delirio, pectoris anxietate, & tussi molestissima. Rursum igitur sanguinem eduxit mane sequenti balneator, haud minus inflammatorium. Paulo postea ipsemet vocatus accessi. Reperi ægrum multum feraricitantem, delirantem, nihil sudandantem, impense sitientem cum lingua

gua alba, sicca, tremula. In prægref-
sam inquiero morbi hiftoriam; fed æ-
grotus delirus, cum continuo garriens
nunc hæc, modo illa narraret; con-
fternata uxor vacillaret, balneator,
cum non nifi bis adfuerit, ubi venam
fecuit, nihil folidi noviffet, urinaaf-
fervata non effet, determinare non
potui, num vere acuta hæc febris ef-
fet, an remittens epidemica. Moras
igitur vel invitus trahere debui, &
fymptomata tantum, magis u gentia,
interim compescere. Decoctum hor-
dei cum oxymelle fimplici, & nitro
pro potu dedi; decoctum pectorale,
& mifturam (quod ftrepitum in pul-
monibus, tuffiente ægro, perciperem)
expektorantem præfcripfi; epifpaf-
tica denique plantis pedum appo-
ni juffi. Die altera mente conftabat
æger, minus & febricitabat, & tuf-
fiebat, fputa craffa, cocta copiofa fa-
cile rejiciebat, & fani infiar refpira-
bat. Urina autem fedimen habuit
lateritium. In priorem morbi hiftor-
iam denuo inquirens ita eam expi-
fcari jam potui, prout antea recen-

fui. Suspicio igitur omnino fundata in remittentem febrim incidit; periodos tertianæ duplicatæ observantem; sed quod belle adeo se haberet, paroxysmus hesternus vix notabilis fuisset, & exacerbatio futura paucis horis abesset, in majorem Diagnosis certitudinem exspectare eam libuit. Non enim gravem adeo, & periculosam illam redituram suspicabar, uti revera existit. Quippe paulo magis acuta cum calore febris, valide delirare cœpit ægrotus, de lecto, incassum prohibente uxore, surrexit, & quin foras egressus sit, vix prohiberi potuit a concurrentibus domesticis. Novit quidem omnes, sed, quod exitum interciperent, colaphis, ac verberibus percussit, itaque in iram exarsit, ut animo deficiens corrueret. Viribus denuo resumtis, ferociebat, vociferabat, verberabat &c. atque ita non solum nox integra transacta est, sed & sequenti die in eodem statu illum inveni. Facies, & totus habitus omnino erat phreneticus. Pulsus cum nec durus esset, nec plenus, sed

fed celer, & debilis potius, & brevi fperanda, febris remiffio, fanguinem non amplius detraxi; lecto autem contineri, & acria furis epifpaflica apponi juffi. Præfcripsi infuper Syrupi Diacodii Uncias tres, cujus pars tertia illico ingereretur, altera, fi delirium non celfaret, vefperi; reliqua interim fervaretur; extractum vero corticis ad unciam mediam in aqua citri dilutum, & eodem fyrupo edulcoratum, remittente delirio exhiberetur. Verum tota die perrexit delirium, & quamvis altera Syrupi Diacodii uncia vefperi ex præfcripto data fuerit, integra denuo nocte perduravit, immo fuperveniente accelfione, mitioris licet tertianæ, magis adhuc adauctum. Prima demum Februarii, pofteaquam uxor reliquam Diacodii partem ingefferat, oculis connivere cœpit æger, dein placide obdormivit per bihorium, ficut & dormientem reperi. Aft me adhuc præfente, fponte evigilavit, pauca quædam apte reposuit, mox iterum deliravit, ut vix in lecto coerceri potue-

rit. Cum ejusdem diei vespera gravioris tertianæ immineret exacerbatio & metuendum omnino esset, ne phreneticus in illa periret, jussi, ut de corticis extracti mixtura, quæ hucusque ne delibari quidem potuit ab ægro, eam nulla ratione admittente, omni hora quatuor cochlearia porrigerentur, cujus primam dosin ipse ego minis variis, & multo hortatu ægroto ingessi. Unciam dein unam Syrupi Diacodii cum viginti guttis Laud. Liq. Sydenh. præscripsi, quæ illico exhiberetur, etsi somnus inde sequeretur, æger ad quamlibet corticis dosin sedulo excitetur. Sumto hoc hypnotico vix amplius deliravit æger, nec vero obdormiit, sed quietus ita evasit, ut tota fere corticis mixtura ante vesperam absumi potuerit. Egregium inde effectum obtinui; exacerbatio enim vix manifesta fuit, saltem quoad priora symptomata; mitius incaluit, sitivit; tussivit quidem crebro, at facile sputa copiosa eduxit; parum deliravit, neque amplius ferociter, & a nocte media per plures ho-

horas, somno tranquillo refectus est. 2. Februar. deprehendi eum leviter febricitantem, non nihil sudantem, vix delirantem, sed viribus enormiter exhaustum. Corticis igitur usui, sed majoribus intervallis insistere iussi; vesperi opiatum, carniū jura sæpius, & pro potu serum lactis vinosum data sunt. Somnus inde noctu fuit placidus, mens serena, & semper constans; exacerbatio nulla rediit, & paucis diebus æger eousque convaleuit, ut non nisi de tussi, virium debilitate, sensuum, ac memoriæ imbecillitate conquereretur, quæ mala decoctis pectoralibus, & Diætæ analepticæ facile postea paruerunt.

Finem ita secundo huic Capiti impono, ne ulteriori similiter plane ægrotantium recensitione tœdium pariam. Attamen coronidis ergo, bina adducere visum est specimina febrium vere continentium, & acutarum, quæ, ut in fine primi capitis monui, in sui principio more febrium epidemicarum regulariter exacerbatae, ac

remittentes , haud raro mihi anno præterito , prima , ut ajunt , fronte imposuerunt.

Æger Primus.

Fibularius in oppido Mödling Leidelmar nuncupatus, vir quadraginta circiter annorum , sicca , strictæque Temperiei , medio Augusto Anni 1760. Diarrhæa , vomitu , tussi cum febre laborabat , viribus præter rationem multum exhaustus. Exacerbabatur autem , & remittebat febris cum enarratis symptomatis , modo irregulari , ac plane erratico. Palliativam igitur curam ministravi interim , donec febris typus magis constaret. Elapsis diebus aliquot , regularis tertianæ remittentis , perniciose admodum periodus apparuit , quod paroxysmi tempore Diarrhæa valide ingravesceret murmurans deliraret æger , cum linguæ , & artuum tremore insolito , loquelæ difficultate , animo subinde deficiens , nullum unquam hor-

rorem , sed vehementem assiduo ardorem expertus. Media corticis uncia exacerbationem solitam inhibuit. Verum die alias libero , licet nec febre , neque memoratis supra symptomatis prorsus immuni , tremorem primo quasi internum , viscera abdominis moleste concutientem aliquamdiu sensit , in animi deliquium dein lapsus ; inde quidem ad se rediit , sed summe debilis , mentis inops , & dum loqueretur , inepte balbutiens , cum frigido in facie sudore , vacillante pulsu ; sicque per horam , & ultra toto corpore haud leviter rigit. Vehementer sensim incalescens , sopore per plures horasmersus est , non tamen continuo , nec tranquillo , nam incubo strangulatus , pluries cum terrore evigilavit. Corticis ex usu omnis exacerbatio cessavit , non item febris , aut quæ eam comitabantur gravissima symptomata. Febricitabat quippe assiduo , neque leviter , viribus exhaustus , nonnunquam delirans , subinde soporosus , animo interdum deficiens , alvo sæpius dejici-

ens. Urina non amplius sedimen posuit lateritum, sed tenuis jam, & aquosa facta est. Magna dosi, & sedulo exhibitus cortex nec minimum mutavit morbum. Itaque cum pulsus summe debilis, & inæqualis micaret, extrema jam frigerent, respiratio celeris, sublimis fieret, paucis, maximis in angustiis versaretur æger, ne quidem, quæ rogarem intelligens, cortice destiti, & larga vesicantia luris admovi, interne camphorata, aliaque egregie stimulantia, haud parca manu exhibui, a quibus vis naturæ excitata de periculoso adeo morbo denique triumphavit, non tamen unico, eoque decretorio certamine victrix, sed iteratis aggressibus morbo attrito, & persudoris, & urinæ vias morbose materia expulsa. Reconvallescens æger pedibus intumuit. Attamen frictionum, quæ cum fumis aromaticis instituebantur, & roborantium internorum ope, sanitati integræ restitutus est. Illud quoque hic omisisse nolim, virum hunc, qui in deaurandis suis operibus, argenti vi-

vi vaporibus adeo fuit imprægnatus, ut, præter alia incommoda, tremore valido præcipue artuum, jam sanus antea fuerit vexatus, durante hoc morbo, binos vermes, de lumbricorum teretium familia, alvo excrevisse, quorum unus tres quartas nostratis ulnæ partes exsuperavit.

Ægrotus alter.

Venantius Weinanz Ardearum Custos, vir quadragenarius, fuscus, biliosus, intermittentibus crebro, ac diu vexatus, 21. Novembris Anni prioris, leviter febricitans dolores circa cervicem, & lumbos, quasi rheumaticos sensit, qui frequenti pedum balneo, & sambuceatis internis, atque frictionibus plurimum evanuerunt; sed hunc levioris cujusdam periodicæ febris paroxysmi apparuerunt, quam duplicatam tertianam fuisse, morbi decursus docuit. Corticem idcirco præbui, addito Rheo, & Sale polycresto, quod a solo

lo cortice alvum ei pertinaciter intercepti , jam dudum mihi constaret. Quia vero negligens primo esset ægrotus in sumendo remedio , dein corticem quacunque forma datum plane respueret , exacerbationes non solum multum anticipando , & diu immorando exiguum reddidere remissionis intervallum , sed & gravibus sibi associatis symptomatis periculosa evaserunt. Etenim ægrotans , validis , horroris loco , prægressis anxietatibus , per plures horas impense febricitavit , exarsit , continuo se jactitavit , & phrenetici instar deliravit : obdormivit dein , cum terrore sæpius evigilans , cum manifesto subsultu tendinum , & levioribus oculorum , & oris labiorum convulsionibus. Cum pulsus celer , contractus , nec tamen magnus , aut plenus esset , & non nisi febrem remittentem epidemicam subesse , firmiter persuasus essem , venam non secui , sed epispastica acria plantis pedum supposui , & emulsa refrigerantia nitrosa anodyna (quæ sola admisit æger) copiose exhibui. Verum

rum paroxysmi nihil inde mitigati sunt. Corticis igitur extracti unciam mediam mixturæ forma præscripsi, quam multo demum persuasum ille absumsit. Exinde periodicæ exacerbationes, tremores, & subsultus tendinum cum spasmis faciei quidem cessarunt, febris tamen nihil levior continuavit, cum respiratione magna, difficili, lingua rigida, siti vehementi, facie vultuosa, phrenitica, siccitate, & rigiditate cutis. Miliaria quoque alba circa collum subpullulare ceperunt, & urina quæ sedimen antea semper habuit lateritium, nunc tenuis, & prærubra fuit, cum hypostasi globosa, aut suspensa in medio nubecula. In hoc rerum statu, & ægro moroso omnia ultra remedia renuente, rogante uxore, quinta Decembris, die morbi totius decima quinta, & ex quo periodica sublata fuit exacerbatio, secundo in consilium vocavi Virum clarissimum D. Pök. Itaque cum febris jam vere continua, & vel maxime cruda existeret, diluentia, humectantia, antiphlogistica propinare, conclu-

clusimus. Transpiratio inde laudabilis prodiit, mollior, & humida in lateribus lingua reddita; urinæ modo tenues fuerunt, & prærubrae, modo crassiorem formarunt subfuscam hypostasin. 10. Decembr. morbi totius vigesimo, febris vere, & solum continuæ septimo, miliaria alba, interpersis hinc inde rubris præcipue in dorso, copiosissime toto corpore emerferunt, racematim variis in locis, variolarum instar cohærentia, & majores tunc vesiculas formantia. In artubus vero inferioribus nonnullæ purpurei coloris petechiæ apparuerunt. Urina ruffa fuit sine ulla hypostasi, aut nubecula; pulsus celer, suppressus, anxia respiratio, alvus liquida, multum foetens. Proposui vesicantia, sed hæc non admisit æger. Continuavi igitur priora, additis levioribus stimulantibus, diaphoreticis; spiritum sulphuris per campanam decocto tenui antifebrili instillavi, & vesperi Syrupi Diacodii unciam præbui. 11. Decembr. a somno placido pulsus minus suppressus, re-
spi-

spiratio facilior; persistere miliaria, petechiæ pallidiores factæ, alvus bis posita, pultacea, sed admodum fœtida; crusta linguæ media hiscere cœpit, humidis apparentibus interstitiis; urina sedimentum posuit subfuscum. Eadem & sequenti die continuarunt futuræ criseos indicia. 13. Decembr. licet tranquille æger noctu dormierit, manum tamen tum dormiens, tum vigil involuntarie sæpius retraxit, cæteris omnibus crastino die bonam crisin præsagientibus; oculi simul validæ inflammatæ tam in adnata palpebrarum, quam albuginea bulbi multum doluerunt. Collyrium ideo ex aqua rosarum, & floribus paravi, quod etiam opem attulit. 14. Decembr. morbi totius vigesimo quarto, febris vere, ac solum continuæ undecimo crisis bona, sed imperfecta contigit per urinas copiosas, sedimine rubello oneratas. Alvus semel prodiit fere liquida, immaniter fœtens, cum ægri tamen levamine. Pulsus inde melior, minus celer, cum mollitie fortis; respiratio optima. Ophtalmia di-

disparuit ; evanuerunt petechiæ ; opacata sunt miliaria ; sitis pauca fuit, & appetitus , hucusque penitus prostratus, rediit aliquis. Eadem iterata sunt remedia, nisi quod Syrupum Diacodii, & spiritum sulphuris detraxerim. 17. Decembr. prægellis pridie involuntariis illis manuum retractionibus, crisis denuo facta per sudores, & urinas. Alvus liquida, foetida cum euphoria aliquoties prodiiit. Nec adhucdum omnis febris recessit, sed haud exigua aliquamdiu perrexit, donec urinis crassam albam hypostasim ponentibus, & foetente illa, ac liquida alvo, circa diem morbi totius quadragesimum, sensim fuerit dissipata. Pedibus dein multum intumuit æger, & scorbutica acrimonia, ob cubiculi summam humiditatem, huic familiæ fere endemia, forte & ex immani acidi, præcipue citri, durante hoc morbo assumti copiam, quod cum alcalescentibus humoribus muriaticam quasi acrimoniam constituit, producta laboravit, testante id virium debilitate, a somno lon-

longo majore, laxis, tumidis, sanguinem facile fundentibus gingivis, & falso ægri sapore: A quibus malis diuturno usu frictionum cum fumis aromaticis, conservarum anti scorbuticarum, & vini medicati roborantis, similiter anti scorbutici demum penitus vindicatus est.

C A P U T III.

*Corollaria quædam ex Epidemica
harum febrium constitutione deducta.*

Ex enarrata sic, & notabilioribus nonnullis casibus illustrata epidemicæ harum febrium constitutionis historia constat.

^{1^{mo}}. Triplex intermittentium ad fuisse genus: regularium nempe, & vel maxime benignarum, five genium earum spectemus, five curationem; dein remittentium, & anomalarum, de intermittentium tamen profapia, gravium sane, ac pertinacium, si symptomatum magnitudinem, habi-

K

tus

tus ἀνομαλίαν, & difficilem earum omnimodam exterminationem intueamur; gravissimarum denique & vere malignarum similiter remittentium, sive symptomatum, quibus stipabantur, sævitiam, sive periculi, in quod plurimorum vitam conjiciebant, magnitudinem, sive tectum, sub quo delitescabant, habitum consideremus.

2do. Tertianas intermittentium sive sporadicæ incedant, seu populares grassentur, plerumque & mitissimas esse, & periculosissimas. Prima hujus assertionis pars nulla eget demonstratione, utpote in numero omnis ætatis testimonio, & quotidiana locorum omnium experientia abunde firmata. Alteram vero partem plurimorum, eorumque clarissimorum Medicorum, & meæ, tenues quamquam observationes, dubio prorsus omni eripiunt. Ut ex centenis Autoribus aliquos tantum attingam, Clar. Cohausen in Notis ad Burneti Thesaurum Med. pract. ex Puerario, statum epidemium tertianum notat, in quo non pauci ex adjuncta affectione sop-

porosa perierunt. Tertianam cum lethargo Pechlinus refert L. 2. Obs. 20. Hercules Saxonia juvenem a cardialgia, in tertiana paroxysmo in syncopen desinente, perimi vidit. Hallerius libro proprio Observ. 25.

„ Brito, inquit, quidam nobilis, correptus febre tertiana, in prima accessione summa virium imbecillitate laboravit, ut videretur mori. Tercio die in secunda accessione eodem modo se habuit, somnolentus in utraque, ut vix somno posset prohiberi. Aliis accessionibus vigil, neque ad somnum verti potuit. Sexta mortuus.

„ Adhibita etiam ab initio fuerant, quæ vim vitalem sustinerent. Ludovicus Mercatus atro carbone notat Tertianas, sic enim ait L. 6. de febribus: „ In eo febrium

„ genere, quod febres complectitur, tertio die exacerbationem efficientes, perniciosa hæc, neque satis vulgata, aut cognita tertianæ species, non sine magno laborantium exitio, & Medicorum admiratione reperitur. Quæ sane, ut rarius ac-

cidit, ita difficilius noscitur, gra-
viusque ob id invadit, & ob igno-
rationem majorem infert terrorem,
& admirationem, & quod perni-
ciosius est, negligentius curatur. Et paulo post: Est itaque tertiana
perniciosa, febris quædam, quæ
simulata tertiani circuitus effigie,
letalis, & mille accidentibus per-
niciosissimis implicata existit. Tertianarum malignarum, ac multo-
ties exitiosarum Epidemiæ fuerunt,
quas Ramazzini, Sylvius, Lancisius,
Schrökus, aliique plures descripse-
runt. Ex tertianarum genere (in-
quit, eruditissimus Werlhof in Ob-
serv. suis de febribus) fuerunt om-
nes, in quibus id quidem, de quo
agimus febrium symptoma observa-
vimus, vel observatum comperi-
mus; soporosum nempe affectum,
apoplexiæ congenerem, & non raro
letalem. Febres intermittentes ma-
lignas frequentissimas, sed tertianas
observavi, ait Neucranz de pur-
pura Cap. 25. pag. 413. Ut plu-
rimum ex intermittentibus non
alias,

„ alias, quam tertianas triplices, five
 „ duplices observare malignas licet,
 „ verba sunt H. Meibom. de febre
 „ maligna §vo 14. „ Gohlius de-
 mum casum refert, tertianæ in fune-
 stam apoplexiam subito desinentis.

3to. Tertianas ejusmodi pernicio-
 sas, & præcipue epidemicas, rarius
 in veram ἀπυρεξίαν, sed in remissio-
 nem solummodo ut plurimum desine-
 re. Veritas hujus corollarii ex se-
 quenti elucescet.

4to. Inique ideo a diversis Auto-
 ribus increpari Hippocratem, quod
 tertianam, dummodo intermittat,
 periculi expertem esse, asserat. Sic
 autem se habet, qui eos offendit tex-
 tus: Aphorism. S. 4. N. 43. Febres,
 quæcunque, non intermittentes μη-
 διαλείποντες (hoc est συνεχέες) quæ
 tertia die vehementiores fiunt, magis
 periculosæ: quocunque autem modo
 intermittant, quod sine periculo sint,
 significat. Similia fere habet in di-
 versis locis Coacar.

Nam primo ad hanc nostram, quod
 attinet, febrium epidemiam, omnino

asseverare queo, me verba modo citata Parentis Cui deprehendisse verissima. Quippe tertianæ simplices duplicesve, ubi vitæ minabantur periculum, nunquam veram reliquerunt ἀπυρεξίαν, sed pergente assiduo haud exigua febris, & functionum quarundam notabili læsione, sive dolor illa fuerit, in hoc febrium genere insolitus, sive sopor, stupor, evacuatio, delirium &c. tantummodo remiserunt; quæ autem illarum, vere licet exiguo tempore intermittebant, vix notabili remanente functionum læsione, nunquam ægri vitam in discrimen adduxerunt. Dein sub febris nomine, non sola pulsus celeritas, sed integer plane morbus comprehenditur, adeoque & gravia illa, ac periculosa symptomata, quæ tertianas ejusmodi comitantur, aut periodice redeuntia, febris vix manifesta, aut plane nulla existente, morbum ipsum, hinc & febrim quasi larvatam constituunt, non nisi eadem illa, qua ipsa hæc, ratione, & remedio tollenda. Itaque dum dolor lateris, aut capitis acutus,

vomitus, Diarrhæa, coma, carus apoplexia, tertianarum paroxysmis superveniunt, vel sine manifestis febris signis, tertianarum more, periodicè accedunt nec tempore ab exacerbatione libero penitus evanescent, sed multo licet mitiores redditi, cum notabili tamen functionum quarundam læsione perseverant, donec statà hora denuo gravius exacerbentur, nequaquam πύρετοι διαλίποντες ἀκύνδινοι, sed συνεχέες ἐπικύνδινοι, omnino censendi sunt. Atque hac ratione salva autoritate, & veritate Hippocratis, facile explicare & intelligere possumus, ac debemus tertianas perniciosas, immo & letales, ab Autoribus observatas. Sic immerito carpit Hippocratem Mercatus, dum loco cit. ita exclamat: „Quis enim credet
„ usquam, tertianam febrem posse letalem fieri, eo maxime, cum ab
„ Hippocrate dictum sit: Quocunque modo intermiserint, periculum abesse significat, & mille aliis in locis
„ tertianam brevissimam, securissimamque esse.“ Nam ipse Merca-

tus paulo inferius pulchre monet :
” Sed præcipue tertianam pernicio-
” sam esse ostendunt hæc signa, &
” alia, quæ tertianis sunt communia,
” cum ab eis nondum ex toto in die
” quietis liber evadit ægrotans : sic
” etenim malum portendit delirium,
” aut somnus, qui usque in diem
” quietis protrahuntur: item eadem
” die languidos, inquietos, anxios,
” supereffe laborantes, aut alio quo-
” vis accidenti oppressos, quantum-
” vis febris vel levissima, vel nulla
” appareat.

Verum qui tueri licebit Hippocra-
tem, si in tertiana non solum febris
quietis die vere intermittat, sed &
ipsum græve, ac periculosum sym-
ptoma, febris sive comes, sive larva,
penitus evanescat, sine ulla notabili
functionum læsione residua, & tamen
periculosa observetur illa, aut plane
letalis, cujusmodi exempla suo loco
capite sequenti referam ?

Ad hæc respondeo 1mo. Rariores
hos esse casus, & cum nulla universa-
lis adeo regula in Medicina existat,
quæ

quæ omni perpetuo exceptione careat, vel ut cum Celso loquar, vix ulla perpetua præcepta ars medicinalis recipiat, illud quoque generale Hippocratis de tertianis assertum paucis quibusdam naturæ portentis minime convelli, præcipue cum nihil adeo solemne sit, quam luxuriantis naturæ lusus. 2do. Medicinæ Parentem ne tiquam ea, quæ temporibus post eum vel unquam securitatis futura essent, divinare voluisse, sed, quæ ipse sua ætate observavit, aut observata comperit, admiranda sedulitate, ac brevitate congesta, posteritati reliquisse; quæ tamen, pauca si demas, omnia, tot etiam retrolapsis sæculis, verissima etiamnum experimur. 3^{tio}. Objectionem istam ne quidem tangere assertionem Hippocratis, si eam cum Doctissimo Werlhofio hunc in modum interpretemur: „ Quando tertianæ „ continuæ in intermittentes mutantur, quocunque modo id fiat, etiam- „ si brevissima, & vix observabilis „ intermissio sit, & vel quotidie, vel

„ alternis diebus notetur, egregium
„ est superati periculi indicium.

5to. Ex malignis ejusmodi, ac popularibus præsertim tertianis, totidem, immo plures quandoque esse duplicatas, quam simplices. Conspirant plurimorum, quos supra citavi Autorum observationes. Ita Ludovicus Mercatus loc. cit. „ Tertianæ
„ tamen vocabulo (inquit) & simplicem, & duplicem subaudiendam
„ esse diximus, cum utramque perniciosam esse, haud raro mihi, &
„ multis compertum sit. Cæteros ut transeam, Magnif. Sacrarum Majestatum Archiater Antonius Störk in erudito suo Anno Medico Part. 2. pag. 163. ita scribit. „ Febres autem
„ tertianæ duplicatæ frequentissime
„ occurrerunt, & eorum paroxysmi
„ adeo fuerunt protracti, ut inde febris continua remittens fere semper
„ fuerit orta.

6to. Tertianas ita duplicatas, ut paroxysmorum suorum longitudine, remissionem solum, & hanc sæpe exiguam efficiant, unam esse, ac frequen-

quentissimam quidem Hemitritæarum speciem, quarum malignum plerumque morem experti, atque testati sunt Spigelius, Restaurantus, Apinus, Helvoetius, Mortonus, Tortus, Lancifius, aliique.

7mo. Non tamen solas malignitatis infamia notari Tertianas, simplices illæ sint, vel duplices, sed & quotidianas subinde, quandoque etiam epidemias; nonnunquam etiam quartanas, licet perquam raræ hæ sint, atque ut tales perniciosæ, vix unquam populares observentur. Suo jam tempore expertus est Galenus, earum quotidianæ maxime proprium esse quale exemplum etiam Mocha adducit, & Dolæus. Lomius L. 1. C. 18. monet; „ quotidianas ægerrime remediis cedere, tœdii, & periculi plenas esse, „ ac dormiendi pœne inexpugnabilem necessitatem secum habere. „ Epidemias, perniciosasque quotidianas adnotarunt Ramazzini, Schrökius, & diversi alii. Videatur quoque caput nostrum secundum Casu 3. ubi quotidiana remittens An. 1759. caro

caro stipatas sequenti vero anno lethargo quasi sociata, refertur; Cas. 8. ubi quotidiana colliquativa sistitur; Cas. 22, ubi enormem secum habuit Diarrhæam. Quartanas vero, si velis perniciosas, carum ex quartana notat Forestus L. 4. observ. 39. Comatorum affectum, apoplexiæ similem in quartana observavit Bianchi Hist. hepat. pag. 751. soporem cum convulsionibus ante manifestatum quartanæ typum refert Schelhamer de Nat. p. 275. In febribus acutis, & chronicis, quotidianis, semitertianis, quartanis lethargum vel semel gravissimo cum periculo, vel iterum, iterumque per periodos contingere, docet Ætius Tetrabibl. 2. Serm. 2. Cap. 3. Narrat Tortus Therap. special. L. 1. C. 10. quartanam post aliquot accessiones in vigore paroxysmi motu tremulo, ac subsultu tendinum, singultu, aliisque truculentis symptomatis horrendam; aliam L. 3. C. 5. tractu temporis valida Diarrhæa, ac vomitu corpus immaniter extenuantem, ac debilitantem; gravissimam de.

denique aliam, & prorsus stupendam in triplicem versam L. 3. C. 6. Confer casum nostrum 21. & pag. , ubi inter alia de pernicioſa etiam quartana cum delirio, & animi deliquio mentio occurrit.

8vo. Commune illud epidemicas, malignasque febres intermittentes, seu potius de earum genere remittentes habere cum omnibus aliis populariter graſſantibus morbis, quod in ejusdem licet Epidemiæ decurſu, diverſis tamen annis, immo diverſis ejusdem anni temporibus, diverſos quoque mores, atque ſymptomata affectare ſoleant. Ita An. 1759. febres illæ plerumque acutorum, & inflammatoriorum morborum proprietates præ ſe ferebant, veluti calorem immanem, mordacem, ficcitatē cutis; & linguæ inſignem, nullo ſæpe ſudore, vel udore minimo, ad finem quamvis vergente paroxyſmo, emendatam; ſitim, nullo fere potu mitigandam; dolores lateris acutiſſimos; deliria, comma, carum, naturæ, ut ajunt, ſalidæ &c. Confirmabant pulſus durus,

rus, fortis; respiratio anxiosa, dolens; venæ sectio necessario toties administrata, & iterata; symptomatum inde levamen notabile; sanguis, vena eductus, crassa lardacea, pleuriticis familiari obductus, aut compactus adeo, & solidus, ut cultro discindi vix potuerit; cura palliativa antiphlogistica necessaria, & utilis. Anno autem insequenti, febrium potius putridarum genium æmulabantur, quæ putridam humorum dissolutionem, ac corruptionem progignunt. Huc spectant virium ingens paucorum dierum spatium iactura; frequens animi exsolutio; præcordiorum oppressiones, dolores, & anxietates immanes; sudores vel in accessionis principio profusi, circa superiora quandoque frigidi; venæ sectionis nulla indicatio, & si a balneatore temere celebrata fuit, vires magis adhuc dejiciens, nihil morbum minuens, pulsus celer, parvus, debilis, subinde contractus, & inæqualis, neque in caloris stadio multum assurgens; facies squallida, enormiter mutata; cura denique exacer-

cerbationis tempore cardiacis, & roborantibus peragenda. Ingentem etiam harum febrium eodem anno mutationem, ut in capite primo monui, diverso anni tempore licuit observare.

9no. Id vero peculiare præ cunctis aliis popularibus morbis inesse nostris epidemicis febribus, quod, cum illi non solum pro diversitate constitutionis, & locorum, sed in ejusdem etiam Epidemiæ cursu, iidem quoad habitum, & mores in eadem plaga grassantes morbi, multo tamen diversam hoc, quam alio tempore medelam postulent; intermittentes, vel de earum genere remittentes epidemicæ febres, quocunque colore ubiqueque ludant, quorumcunque vel perniciosissimorum simulent, induantque morborum naturam, eodem plane, atque unico remedio, Peruviano nempe cortice, delphico veluti gladio, nullo non tempore certo certius jugulentur. Infallibiles hujus veritatis testes adduco, Viros in Medicina gravissimos, in praxi versatissimos, Sydenhamum, Mortonum, Tortum, Werlhofium, Hux.

Huxhamum, aliosque complures, qui innumeros pœne mortalium ab imminenti ex ejusmodi malignis febribus interitu felicissimo, ac stupendo sæpe cum successu vindicarunt.

10mo. Hac tamen forte non item frui febres, quamvis remittentium, aut plane intermittentium more ab initio exacerbatas, postliminio autem in vere continuas acutas mutatas; utpote in quibus, ut & aliis continetibus, ardentibus, vel & remittentibus non tamen ex intermittentium familia febribus, specificam corticis Peruviani virtutem manifesto deficere, non sine gravi dolore experimur.

C A P U T IV.

Signa harum febrium diagnostica.

Vidimus igitur, quænam præpripriis intermittentium, aut remittentium malignæ, & Epidemicæ esse consueverint; vidimus quoque, quanto sæpe cum periculo, quantave cum
acu-

acutie decurrant; vidimus insuper, quam subdolæ, & aliorum longe, ac diversissimorum morborum larva perperam testæ, frequenter incedant; vidimus denique, quantopere intersit, reconditas ejusmodi, perniciosasque febres mature, citius saltem detegere, quam deleterio suo effectu ægrotantes aut plane neci jam tradiderunt, aut in mortis jamjam confinia transulerunt. Signa idcirco summa cum diligentia inquiramus oportet, queis tempestivæ in apricum illæ deduci, sicque detectæ, domitore suo quantocyus possint debellari.

Quamquam innumeri fere scriptores Medici pernicialium tam intermittentium, quam remittentium febrium fecerint mentionem, ea tamen apud plurimos non nisi superficialia est, & perfunctoria. Perpaucos invenies, qui amplius, & pro rei, ingentis sane in Medicina momenti, dignitate hanc materiam pertractarunt. Horum autem Antesignanus jure merito salutandus est Ludovicus Mercatus, Medicus Hispanus, sæculo decimo sexto

celeberrimus, Philippi II. & III. Regum Hispaniæ Archiater, qui insignem de perniciosis Tertianis tractatum de febribus Lib. 6. inseruit. Integri abhinc sæculi intervallo de similibus, quas observavit febribus, sed hemitritæis, libellum conscripsit Restaurandus, quem nomine Hippocratis de usu chinæ chinæ insignivit. Primus is fuit, qui Peruviano cortice eas aggressus, prospero cum successu edomuit. Reliqui sunt Sydenham, Morton, Tortus, Werlhof, & Huxham. Signa proinde, quibus clarissimi hi, atque de Republica Medica meritissimi Viri ad tectas ejusmodi, ac perniciosas febres dignoscendas usi sunt, in medium proferam, & pro curta ingenii mei supellectile, tenuique hoc in genere morborum experientia, paululum disquiram. Audacula quidem, & perardua, quam hic suscipio, judicandi est provincia; verum dum de corio humano agitur, & circa gravissimos, ac subito quandoque letales morbos causa versatur, nulla autoritas,

ritas aut nominis fama, sed sola, atque unica veritas locum teneat oportet.

Examinemus primo signa Diagnostica a Ludovico Mercato assignata, qui sic ait loc. cit.: “Monstrant quidem Tertianam fore perniciosam gravia quædam, ac perniciofa accidentia, quæ statim primo accessu necessum est hæsitabundum reddant Medicum. Hujus naturæ est laborantis vultus prima accessione cadaverosus, aut nimis tumidus, cum pulsus inæqualitate, parvitate, debilitate, aut interceptione, vel asphyxia. Urina nimis crassa, & pravi coloris, inquietudo insolita, anxietas, syncopes, animi deliquium, exsolutio, & frigidi sudores, vel toto accessionis tempore inordinati rigores, difficiles respirationes, deliria, aut somni profunditas, vomitus etiam æruginosus, paucus, cum gravi nausea, & qui non confert. Alvi fluxus, pinguis, dysentericus, variegatus, aut sinceri humores, ingens totius corporis gravitas, aut inquietudo, &

„ fitis , quæ nullo potu sedatur - - .
 Funesta sane hæc signa sunt , & om-
 nis pessimi. Sed quis quæso Medico-
 rum ad ægrum similiter affectum pri-
 ma jam morbi die accitus , tertianam
 potius perniciosam , quam febrim acu-
 tam vere putridam , ac malignam ,
 ex solis illis symptomatis prælagire
 audeat ? Vel quis ægrum , horrore ali-
 quo prægresso , impense febricitantem
 cum pulsu duro , dolore lateris acu-
 to , respiratione difficili , dolente ,
 tussi molesta , dolorem immaniter au-
 gente ; sanguine ipso , qui vena edu-
 citur , inflammatoria crusta dense ob-
 sito , quis inquam taliter ægrotantem ,
 quales mihi & aliis obtigere casus , in
 prima accessione videns , nullo alio
 nixus signo , non vera laborare pleu-
 ritide , sed tertiana solum perniciosa ,
 pleuritidis larva induta affectum esse ,
 divinare præsumat ?

Majoris autem momenti signum est ,
 quod mox subjungit Mercatus : ” sed
 „ præcipuæ (pergit) tertianam per-
 „ niciosam esse ostendunt hæc signa ,
 „ & alia , quæ cæteris tertianis sunt

„ com-

” communia, cum ab eis nondum ex
” toto in die quietis liber evadit la-
” borans : sic etenim malum porten-
” dit delirium, aut somnus ; qui us-
” que in diem quietis protrahuntur :
” item eadem die languidos, inquietos,
” anxios, & siticulosos super-
” esse laborantes, aut alio quovis ac-
” cidenti oppressos, quantumvis fe-
” bris vel levissima, vel nulla appa-
” reat.”

Iusta profecto & gravis suspicio sub-
delitescentis febris intermittentis, vel
de hujus familia remittentis, nasci de-
bet Medico, dum ægrum, quem heri
plus minus febricitantem, ac valida
cholera correptum, aut alto sopore,
& quasi caro demersum, aut ab in-
genti cardialgia in animi deliquium,
lapsum, ac relapsum, aut acuto la-
teris dolore cum tussi &c. vexatum in-
visit, hodie, quamvis pulsus plane
nihil aut parum febrilis sit, nihilo-
minus vomentem adhuc, & dejicien-
tem, licet parcius, rariusque, vel
somnialetum, & stupidum, vel de
præcordiorum oppressione, & dolore

multum adhuc conquerentem, vel lateris dolore, & tulli haud levi, etsi multo mitiore affectum, viribus notabiliter exhaustum, cum facie graviter immutata deprehendit: verum utut grave hoc signum sit, & frequenter obtineat, haud raro tamen usui esse nequit, aut prorsus illo destitui-
mur.

Ac primo quidem, quamvis horrenda illa symptomata, quæ infinita propemodum diversitate has febres comitantur, atque occultant, die sequenti multum remittant, febris tamen ipsa plerumque, minor utvis, ac pridie, valida tamen perseverat, veluti ex allatis Cap. 2. historiis manifesto apparuit; hinc si nihil aliud coindicet, nostra potius medela, & adhibitis remediis vim morbi, quem hæ febres referunt, infractam, quam remissionem ipsius tertianæ latentis esse, judicare possumus, ac plerumque solemus. Atque ita febris re ipsa præsens, & ex pulsu manifesta, febris naturam & indolem tegere potest, & obscurare. Præterea dantur ejusmodi

di perniciosæ intermittentes, ubi simul cum febre gravia etiam, quibus stipata erat, symptomata, die altera penitus evanescent. Narrat supra memoratus Clariss. Archiater Antonius Störk in Anno Medico secundo sequentem casum: " Fuit vir triginta
,, annorum, qui omni alterno die circa nonam matutinam per totum
,, corpus sensit horrorem, dein frigus ingens, tandem pectoris summam angustiam, & pulsus deprehendebatur admodum febrilis. Remittente frigore ingrata aderat faucium siccitas, & titillatio, hanc
,, tussis siccissima, & violentissima excepit, intumuit facies, livuerunt labia. Tandem tussi prodiit copiosissimus, spumosus sanguis, &
,, mox cessavit titillatio, pectoris anxietas, & æger longe melius habuit, & sensim siluit tussis, & sputum sanguineum. Finito paroxysmo nullam omnino molestiam æger
,, conquestus est, nec respiratio videbatur difficilis, & vires fuerunt satis bonæ, viguitque appetitus - - .

Imo egregie adeo se habent quandoque ægroti, gravibus ejusmodi paroxysmis perfuncti, ut non solum de lecto surgant, sed & sanorum instar foris ambulent, & negotia sua commode peragant, sequenti vero accessione febris letum oppetant inexpectatum. Testatur id eruditissimus Werlhof in observ. de febribus Sect. I. §vo. 6. dum ita scribit: " In diversis
" casibus ille statim somnus, periculosisioris prodromus ita sopivit ægrum, ut vel ægre, & cum delirio, vel plane non ante finitum paroxysmum vigil servari potuerit: quantumvis postmodum ἐρδωσάδιος, immo vel sani instar foris ambulet. Memini mulieris viduæ, nondum quinquagenariæ, quæ in publico sub vesperam obviam facta, merogavit, ut se insequenti die inviserem, quia febris paroxysmum tertium exspectaret. Hodie, inquit, egregie purgata sum a medicamento, sub hesternam noctem sumto. Accessi altera die, & quidem rursum ocyus petitus, atque non solum
" lum

” lum impenle febricitantem , fed &
” apoplecticæ inftar immobilem , &
” ſtertentem reperi : neque experge-
” fieri ullo modo potuit , fed ſenſim
” elanguente reſpiratione , & pulſu
” exſpiravit. Toto præcedente pa-
” roxyſmo blande dormire viſa erat,
” neque vigilias urgere voluerant ,
” qui adſtiterunt : nescio , an potuiſ-
” ſent - - - .

Minime ergo ad Diagnofin harum februm ſufficiunt , quæ nos Mercatus ſigna docuit , exploremus porro alia , quæ a citatis ſupra Autoribus nobis ſuggeruntur.

Varia adducit ſigna Doctiſſ. Werl-
hof ; in compendio ea refert , paulo
ſuſius antea exarata , dum ſect. 2. his
verbis inchoat : ” Ergo quoties ſub
” hoc ſtatu Epidemio , in priorum pa-
” roxyſmorum aliquo ægrum , maxi-
” me ſeniores , vel debilem , ſopi-
” tum præter naturam , aut cardial-
” gia affectum ſed quæ cum febris ac-
” ceſſione declinavit , aut deinde ſtu-
” pore aliquo occupatum obſervavi-
” mus , aut urinæ vitium notavimus ,

„ quale supra descriptum est (urinam
 nempe crassam, coloris intensi, sub-
 fusci, lixivii, in quibusdam ad nigro-
 rem vergentis, & innatante quasi pin-
 guedine aliqua, valde etiam foeten-
 tem, præsertim cum frequenti mictu-
 ritione & dysuria, aut stranguria pro-
 deuntem, & tunc interdum naturali
 similem, vel sanguinem vena edu-
 ctum, variegatum, putridum, se-
 ro copiosissimo, aut in liquamen
 spissius, aut crustam pleuriticam,
 nondum tamen præsentem inflamma-
 tione coagulato abundantem cogno-
 vimus, vel ægroti corporis, præ-
 sertim inepto pharmaco turbati
 constitutionem ita, uti antea mo-
 nitum est, comparatam, & hepa-
 te maxime, ac cerebro ægre affe-
 ctam judicare licuit, ut pro febris
 vehementia, vel hic, vel alius pe-
 riculosus affectus jure suspicandus
 esse videretur.

Antequam hæc signa dispiciamus,
 præmonendum primo est, de soporo-
 sis maxime, ut & cardialgicis feбри-
 bus intermittentibus agere Werlho-
 fium

fium, hinc etiam, quæ adfert, signa ad ejusmodi præcipue febres detegendas valere; dein in certa solum ac speciali, quæ Germaniam per annos aliquot infestavit, illarum febrium epidemia eum prævia hæc signa observasse; Illum denique præsupponere, prægressos jam esse paroxysmos aliquos, intermittentis cujusdam, aut remittentis typum manifesto indigitantes, & graviore quodam sopore, aut cardialgia, vel alio ex recitatis modo signis affectos.

Verum illud omnino est, ac plerumque obtinet, ut levior unus, alter, pluresque paroxysmi præcedant; tertiæ autem, quartæ, quintæve accessioni sopor profundior, vomitus, diarrhæa, dysenteria, cholera mitior, graves præcordiorum oppressiones, leve animi deliquium &c. improvise superveniant, quæ insequenti exacerbatione in Comma, seu Commatodes, seu Agrypnodes, Carum & Apoplexiam, aut Diarrhæam, Dysenteriam gravem, Choleram sævam, veram Syncopem cum notabili vitæ discrimine definant. Sed etiam non-

nun-

nunquam nec raro quidem contingit, ut absque præcedente intermittentis, aut remittentis cujusdam febris periodo, acutissimus lateris dolor, convulsiones epilepticæ, apoplexia ipsa sanos ante temporis momentum homines illico cum præsentaneo subinde vitæ periculo corripiant; cujusmodi exempla secundo capite recensui, & plura refert in Pyretologia sua celeberrimus Morton. Simili via incedentes febres Sydenham quoque observavit, quas ita exponit in Epist. 1. Respons. " earum paroxysmi non
" cum rigore, & horrore, quos postea
" febris excipit, invadebant, sed
" æger iisdem plane symptomatis tentabatur, ac si vera apoplexia laborasset, quæ tamen nil aliud esset,
" utcunque hunc effectum æmularetur, quam ipsa febris caput impetens.

Quod autem ex urinæ vitio Werlhofius desumfit signum, paulo inferius rimabor. Sanguis variegatus, dissolutus, aut in spissam crustam concretus, quem soporis causa detraxit, quam-

quamvis in Epidemia illa signum esse potuerit perniciosæ febris, & magnam humorum corruptelam ex se significet, non adeo tamen ad Diagnosin aliarum ejusmodi febrium facere videtur, præcipue cum pluries in illis, ut evacuetur cruor, nequaquam jubeat, immo vetet indicatio. Quod ægri regnante talium febrium epidemia, licet levioribus laborent, incongruis pharmacis turbatis, horrenda, ac periculosa symptomata multoties incurrant, veritas est, heu! nimium confirmata. Attamen & ægri, congrua medela usi, exitiosis febribus, dominante Epidemia corripiuntur. Hepate denique, & cerebro ægre affectos, cardialgicis, & soporosis febribus, tunc temporis popularibus multum fuisse obnoxios, uti vero quam maxime est consentaneum, ita cum Hyppocratis, aliorumque veterum observatis apprime convenit. Eadem cæterum difficultate hoc signum premitur, ac prius memoratum.

Adhuc dum igitur nobis signum deest, harum febrium παθογνωμονικον.

In

In urina lateritium gerente sedimentum illud se invenisse putarunt Viri in Arte versatissimi Sydenhamus, atque Mortonus. Pondus profecto maximum addit urina tum tali sedimento, &, si cum aliis cum jam enarratis, tum impofterum recensendis societur signis, nullum amplius dubium, de perniciosæ intermittentis, vel de illius genere remittentis latentis febris præsentia relinquit: immo sola hac urina conspecta, nullo alio (si statum excipias epidemicum) concurrente signo, febrem ejusmodi audacter mihi licuit determinare. Id tamen fateri oportet, hoc urinæ sedimentum vel in perniciosissimis his febribus quandoque desiderari, urina aut rubra admodum, & tenui, aut turbida existente (quo crassa, ac lixiviosa urina a Mercato, & Werlhofio observata, referenda videtur) aut a naturali conditione vix quidquam declinante. Primo anno nostræ hujus Epidemiæ in omnibus, gravius decumbentibus ægris, quorum urinas intueri datum est, sedimentum illud lateritium
appa-

apparuit. Anno vero sequenti non nisi rubram cum crassa nubecula, aut tenuem aquosam, aut fere naturalem urinam per integrum morbi decursum aliquoties observavi, quemadmodum ex allatis capite 2 historiis constat. Ergo urina signum quidem præbet, si sedimen memoratum secum ferat, fere infallibile, attamen cum in gravissimis febribus eo careat subinde, minime perpetuum.

Annon igitur optima esset Huxhami norma, qui ad morbi decursum diligenter advertit animum, quem si periodicum una, alterave vice deprehendit, cortice quantocyus usus est, non exspectato urinæ signo? Sane si ægrum v. c. die lunæ valida cum febre dolore lateris vexatum, aut pulsu vix febrili in animi deliquium lapsum, aut profundo sopore oppressum invisimus, die Martis illum multo melius se habentem, die tertio eodem circiter tempore denuo exanimem commatosum, aut acute latere dolentem reperiamus, & eadem ratione die quinta, non est, cur dubitemus

temus ultra, perniciosam, illius morbi larva indutam delitescere tertianam. Aft ea fors non semper nobis obtingit, cum altera quandoque accessio, a qua lucem prætolatur Medicus, perpetuis ægrum tenebris immergat, quemadmodum funesta docet ægri septimi historia. Quæ res signum quoque urinæ gravat; quippe sæpe vel inscio se commingente ægro apoplectico aut urina ægroti ex eorum, qui adstant, incuria non asservata, signo inde desumendo destitutus Medicus, moram ideo trahit, ægrotanti letalem, recurrente denuo febre apoplectica interempto.

Tandem quoque plurimum ad perniciosas hæc febres detegendas facit Epidemica earum constitutio, & illius indoles manifesto detecta. Hac ego sola basi nixus, omnibus aliis signis destitutus, ægros quandoque vindicavi, & ægro septimo, ex appoplexia evigilanti corticem illico præbui, quem si sumisset ille, nullus dubito, quin ipse, ut omnes reliqui, malignis

his febris laborantes, vitam sanitatemque servasset.

Verum neque hæc regula omni caret exceptione. Qui enim locum inveniat, ubi non nisi solitarie, atque aliis longe morbis dominantibus, homines invadunt febres ejusmodi, prout complures ex iis, quos capite tertio retuli, Autoribus observarunt; aut periodum primo inchoet earum Epidemia? Huc accedit, quod nullus fere sit morbus, nullum certe symptoma, quod protheiformes istæ febres non exacte norint æmulari. Ipse quoque, quo aggrediuntur, modus diversus plane est, ac demirandus. Etenim nunc subito sub gravissimorum specie morborum, velut apoplexiæ, cholerae, syncopis, & asphyxiæ &c. tragœdiam inchoant, & ad funestum, nisi cito, & efficaciter succurras, finem perducunt: nunc benignarum adeo intermittentium, vel remittentium more incipiunt, ut illico eas jugulare, piaculum esse videretur. Prægressis autem mitioribus aliquot

M

par-

paroxyſmis, grave quoddam, & periculofum ſymptoma, cardialgiam, leipothymiam, comma &c. ſibi aſſociant; inſequente poſthac accellione, cardialgia in validam ſyncope, commate in carum verſo; vel ægrum trucidant, vel in maximum ſaltem vitæ periculum conjiciunt, futura exacerbatione, ni mature tuleris ſuppetias, procul dubio perimendum. Pulchre id inſinuat egregius Werlhoff. S. I. §. 6. „ Tam egregie hæ
„ febres intermittentem, vel remittentem benignam ſimulant, ut vix
„ aliquo ex ſigno certo triſtis eventus prænuntiari poſſe videatur:
„ præcipue, quum morbi ingenium generatim non videatur malignum,
„ ſed potius innumeri, ſub eodem ſtatu epidemio feliciter, facileque
„ cum quavis medendi methodo emergant, in quibus fere eadem omnia in principio notantur. Atque id ipſum eſt, quod multos ita decipit, ut, quum vulgatum quodvis remedium, vel temerarium etiam molimen feliciter in tot cor-

„ po-

poribus cedere videant, ibi etiam, suis fisi experimentis, vel naturæ & medelis incertis rem committere, vel vehementibus pharmacis & turbulentis ausibus ægros aggredi sustineant, ubi ipsum, hoc, de quo nobis sermo est. symptoma, vel quodlibet aliud vere metuendum est periculum. Enimvero cum haud paucis experientia probet exemplis, has febres, harumque causam ægros in varia discrimina, & in hoc etiam periculofissimum symptoma senilium corporum plura, & juvenilium nonnulla improvise adducere, aptam natam esse; caute utique nec sine aliqua formidine, sub ejusmodi statu epidemio, salubritatem & securitatem febris credendam & prædicandam esse constat. Expedit potius, minutissima quævis indicia ubivis explorare. Si usquam alibi, certe in hac fallaci benignioris morbi specie clinica praxi opus esse videtur.

Nullum itaque ex omnibus, quæ modo examinavimus, signis seorsim sumptum, aut infallibile est, aut præsens perpetuo. Diagnosin tamen pœne indubiam perniciosarum hujusmodi, tectarumque febrium suppeditabunt; Medicum saltem omni ex parte securum reddent illa, sequenti modo applicita. Ac primo quidem, & quod plerumque obtinet, si malignæ hæ febres, decursa aliquoties sua periodo, intermittentis, vel remittentis cujusdam typum manifesto prodiderunt, & quamvis mites primis in accessibus, atque securæ viæ, tertio vero, quarto, quintove paroxysmo insolitum quoddam, ac grave symptoma, ut soporem profundiores, cardialgiam vehementem, animi deliquium, vomitum, aut Diarrhæam frequentem, & vires notabiliter prostermentem &c. secum habeant, sive penitus cum febre illud symptoma cesset, atque intermittat, sive perduret, paulo mitigatum, & tantum remittat; seu sedimen lateritium gerat lotium, seu
mi-

minus; five epidemica talis eo tempore dominetur constitutio, five sporadice incedant, minime amplius feriandum est, sed illico ἀπορροήσας aut remissionis intervallo sufficiens Peruviani Corticis quantitas exhibenda, ne, ægro sequenti exacerbatione enectō, turpe illud Medici superfit effugium. Quis hoc credidisset?

Si vero, quod non raro licet observare, morbus jam incipiat cum gravi vomitu, Diarrhæa valida, commate profundo, delirio vehementi, cardialgia in Leipothymiam, vel Syncopen desinente, convulsionibus epilepticis &c. eaque mala sequenti die aliquantum remittant, aut plane cessent, nisi urinæ signum simul adsit, vel epidemica talis constitutio, exigua sane, si tamen ulla perniciosæ intermittentis, aut remittentis esse potest suspicio; neque jure quis accusabit Medicum, qui morbum, prout apparet, aggreditur, licet funestus, atque letalis jam alter redeat accessus. Dum autem die se-

da, tertia, quarta supra memorata exacerbantur symptomata, denuoque remittant, aut aboleantur, nil est, quod desideret amplius, vel expectet: firma enim ratione nititur, propter quam febrim, ex periodico decursu jam manifestam, cortice quantocyus expugnet. Verum si ita obscure, uti descripsi, sit morbi prima, vel altera die facies, urina vero lateritium vehat sedimentum, aut similis dominetur Epidemia, merito oriatur oportet suspicio testæ ejusmodi, ac malignæ febris, quam cortice sine mora jugulet.

Porro si sub acuti & inflammatorii morbi habitu, quod haud infrequenter contingit, cum dolore lateris acuto, pulsu duro, tussi molesta, cruore, qui educitur phlogistica crusta obfuso &c. hæ febres decurrant, eas periodica symptomatum, ac febris exacerbatio, atque remissio paucorum spatii dierum patefacient, præcipue si urinæ signum, & epidemiæ indoles accedant; & insons profe-

fecto non erit ille, qui corticem mature non suppeditarit.

Denique si homo sanus antea (utinam hypothesis hæc esset potius, quam veritas non rara experientia confirmata!) apoplexia forti subito sternatur, aut enormi cholera viribus, & tumoribus paucis horis exhauriatur; luce vero altera secundis avibus adeo solvatur illa, ut non nisi loquelæ difficultas, & stupor sensuum remaneat aliquis, hæc ita mitescat, ut vomitus rarus, moderata supersit dejectio, dummodo in casu simili signum illud urinæ adsit, aut haberi possit, vel perniciosarum intermittentium, remittentiumve tum regnet Epidemia malignam ejusmodi subesse febrim, omnino est, quod suspiceris, ideoque corticem exhibere, nec vel minimum moreris. Attamen urinæ si desit signum, epidemia illarum febrium nulla obtineat) jure arguit, nequit Medicus, dum ægrotans redeunte statâ hora apoplexia, vel cholera vitæ patitur dispendium: hoc tamen salva vita eximen-

ti naufragio adhuc emergente, febris ex periodico decursu jam manifesto patens, domitore suo actutum coerceatur.

Postremo, quando gravia quædam symptomata, ut vomitus, diarrhæa, dysenteria, dolor Rheumaticus, Hemicrania &c. ægros aliquamdiu affligunt, neque diversis, ac præstantissimis quibusque remediis vel minimum cedunt, quamvis nihil prorsus regularis, quoad mali exacerbationem, aut remissionem appareat, dummodo urina sedimen ponat lateritium, aut populariter grassentur intermittentes, vel remittentes febres, suspitioni locus datur insignis, febrilem subdelitescere genium, quem Peruviano cortice facile, & unice debellabis; qualem casum in Histor. 14. retuli. Pro coronide demum notandum venit, diligenter quoque animadvertendum esse in peculiaria febrium ejusmodi epidemicarum signa, quemadmodum fecit solertissimus Werlhof. In nostra autem hac febrium epidemia, quantamcunque adhibuerim di-

li-

ligentiam, singularia quædam signa non potui deprehendere.

CAPUT V.

*Causæ nostræ hujus constitutionis,
& nonnulla adhuc de Cortice Pe-
ruviano.*

EPidemicorum morborum αἰτιολο-
γίαν in extricandis sæpe difficul-
tatibus esse involutam, neque ex An-
norum constitutionibus, a solita sibi
Temperie, ac habitudine diversimo-
de, graviterque aberrantibus semper,
uti multi arbitrantur, erui posse,
præter alios acuratissimus, ac sedu-
lissimus naturæ Scrutator, qui instar
plurium fit, Sydenhamus hinc inde
in suis operibus, præcipue vero Sect.
1. Cap. 2. testatur: „ Quamvis autem
„ (inquit) diversas diversorum An-
„ norum habitudines, quoad mani-
„ festas aeris qualitates, maxima,
„ qua potui diligentia notaverim,
„ ut vel exinde causas tantæ Epide-

micorum vicissitudinis expiscarer ,
me tamen ne hilum quidem hæte-
nus promoveri sentio; quippe qui
animadverto, annos, quoad mani-
festam aeris temperiem sibi plane
consentientes, dispari admodum
morborum agmine infestari, & vi-
ce versa. Ita enim se res habet. Va-
riæ sunt nempe Annorum constitu-
tiones, quæ neque calori, neque
frigori, non sicco humidove ortum
suum debent. Hinc cum neque
in telluris superficie, neque in atmo-
sphæra ipsa, quæ nocivam aeris af-
fectionem efficiat, veram solidamque
causam invenire queat nunc ad ima
terræ viscera descendit, e quibus no-
xia surgere effluvia, quæ aerem &
hoc mediante nostra corpora conta-
minent opinatur; nunc ad ipsos glo-
bos cœlestes elevatur, quorum pecu-
liari, & sinistro influxu atmosphæram
alterari, suspicatur.

Id omnino in descripta harum fe-
brium Epidemia verum deprehendi,
illam Annorum constitutionibus, li-
ceat consueto sibi more, quoad æ-
stum,

tum & frigus, siccitatem vel humiditatem non nihil recederent, omni ex parte minime posse imputari. Quæsiui etiam ex maxime longævis rusticis, & Balneatoribus, qui per annos plusquam triginta suam hic locorum artem exercuerunt; neque ullus eorum similium intermittentium, aut remittentium febrium se meminisse asseveravit, quamvis tanto temporis intervallo, similes subinde temporum vicissitudines, ac constitutiones adfuisse haud sit improbabile.

Illud vero fatendum est, non salubrem adeo Laxemburgi, villorumque vicinorum esse plagam, eamque præprimis Scorbuto, & intermittentibus febribus multum esse obnoxiam. Complures id probare videntur rationes.

Primo humilis, ac depressa planities a Cetii Montibus, qui ex Occidente nos undique cingunt, quaqua-
versum ad Hungariæ usque confinia extenditur, in qua Laxemburgum, & plura alia oppida cum pagis numerosis sita sunt.

Dein

Dein aquæ subterraneæ tam propinquæ sunt superficiei telluris, ut vix pedes aliquot terræ effodi queant: quin aquæ illico regurgitent; hinc etiam cellæ vinariæ tam exiguæ profunditatis habentur; ut in æstate tepeant liquores inditi fermentati, hyeme vero a congelatione vix possint prohiberi.

Denique & rivi magno numero hanc planitiem irrigant, qui verno tempore, nivibus in Austriæ Alpibus resolutis, immaniter aucti, agros, camposque adfitos tantopere inundant, ut lacus etiam majores, pagos insularum instar cingentes, hinc inde nascantur, quæ post plures demum septimanas, partim solis æstu, & ventorum agitatione sensim exsiccantur, maxima autem parte in terram reabsorbentur, atque subtus stagna prius memorata subterranea constituent. Immo Laxemburgum inter, & Mosbrunnum, quæ milliarii semialtero invicem distant, a rivis, nimiam aquarum molem verno tempore exonerantibus, lacus satis amplus,
ac

ac profundus formatur, qui non nisi in calidissima æstare penitus siccat. Nemo itaque mirabitur, aquæ potum impurum, & insalubrem incolis supeditari, quum aut stagna illa subterranea, impuritatibus, innumeris fœcibus referta, puteos impleant, aut rivuli ex præterfluentibus rivis derivati, fœculentam pariter, ac turbidam lympham vehentes. Nam, qui Laxemburgum alluit, Badena decurrit, turbidus, sulphur manifesto redolens, & nauseosus est, &, dum hyeme congelatur, glaciem ex viridi flavescentem repræsentat. Reliqui vero rivi, quum certis machinis, ad ligna ex præcipitibus sylvis permulta milliaria secum devolvenda, adaptata sint, quas a lignis longo sæpe tempore in iis maceratis abluunt, foribus, fœcibusque scatent. Si porro consideremus, stagna illa, ex aquarum proluvie in superficie soli enata, diuturna mora corrupta, calore solis in vapores roriferos, impuros resoluta, in auras magna ex parte elevari, aer quoque humidis, putridis-

disque exhalationibus redundet, necessum est. Magis adhuc insalubrem Laxenburgensem atmosphæram redderent, rivus Badensis, ubi oppidum attingit, in ampliorem alvum, ac finum quasi aliquem effusus; Lacus seu stagnum guntramstorfense, sat magni ambitus, & propinquum; sylva proxime adlita, & multum extensa; accessum Euro plurimum intercipiens; nisi inquinatum ita aerem, Zephyri, ac boreæ & maximo quidem sæpius cum furore, at summo accolarum commodo, vix non affluduo everrerent, atque lustrarent. Enimvero cum loca depressa, paludosa, humida febrium præ aliis esse feraciora, ab omni ævo jam docuerit experientia, & ex solidis id rationibus fuisse, & eleganter deduxerit ce-leber. Lancisius in libr. de noxiis paludum effluviis, evidenter elucet, viciniae hujus plagam, si non ipsum illud aeri myasma suppeditat, quod febres progenerat, aptissimam saltem esse, ut illud, undecunque aeri subministratum fuerit, prompte suscipiat, foveat, atque sustentet. Di-

Dicta hucusque confirmat attenta Epidemiæ hujus consideratio. In locis enim depressioribus ; & majoribus rivis adjacentibus longe plures his febribus correpti sunt, quam in editioribus, & rivulis solum irrigu-
is. Dein Laxenburgi multo frequentiores has febres, easque perniciosas observavi, quam in reliquis, licet populosioribus oppidis. Demum in hoc ipso oppidulo illæ familiæ, quarum domicilia rivus proxime aluit, & hinc interni cubiculorum parietes fere semper madent, immo humida obtinente tempestate, aquas guttatim undique exsudent, illæ inquam familiæ præ cæteris incolis gravius, atque diutius iis febribus multatæ sunt. Ita in Venatoris nostri Gruber familia Anno 1759. per integrum autumnum. Nosocomium quasi videre erat cum modo uxor ; modo bina, ternave proles, modo domestici alternatim decumberent, sanescerent, iterum iterumque ægrotarent. Similiter etiam in familia Ardearum Custodis We-
nenz

nenz hæ febres nidulatæ sunt, nam præterquam, quod omnes jam a multis annis, & nuper quoque intermittentibus varie vexati sint, filius natus major qualiter epidemicis remittentibus, & perniciosis graviter decubuit, immo e postrema febre ne quidem convaluisset, nisi humile, humidumque domicilium cum sicco, & editiore meo suafu, permutasset.

Causas vero Recidivarum frequentium, ac quasi solemnium quod attinget, quantumvis gravia in sex rebus non naturalibus, delicta commisissent ægrotis, subinde tamen vel ex levissimo errore, immo nonnunquam absque manifesta προφάσει febris reversa est, præcipue si convalescentes ulteriorem corticis usum neglexerunt. Videtur autem in his character febrilis, nervoso systemati impressus, nondum penitus vi corticis deletus esse, & obliterated, sed remansisse aptitudinem, febrilem dispositionem, levissimo, & vix notabili errore concurrente, facile recipiendi.

Atque

Atque hæc de Epidemiæ hujus ἀ-
τιολογία dixisse sufficiat interim, do-
nec perspectus magis hic Austriæ Tra-
ctus, explorata accuratius aqua-
rum, aërisque, quibus hic fruimur,
indoles (quæ res futuri, quod dabi-
tur, otii notabilem mihi partem suf-
furabitur) plura, ac certiora suppe-
ditarit.

Priusquam tamen finem, de his fe-
bribus differendi, faciam, nonnulla
adhuc de Peruviano Cortice, quæ
vera in iis fuit, & unica salus di-
cenda restant

Quod cortex iste Peruviano auro
longe nobilior, atque pretiosior, pri-
mis, quibus Europæ innotuit, annis,
osores sui & adversarios excitaverit,
mirum profecto non est, neque inso-
lens: præterquam enim, quod fors
hæc cum omnibus rebus, aut recens
inventis, aut cognitis communis illi
sit, usus quoque ejus tunc temporis
minus congruus, atque intempesti-
vus, & hinc longe rarius, ac ho-
die salutaris, immo sæpe nocivus ef-
fecit, ut multi, egregii cæteroquin

Viri, qui aut iniqui novitatum hostes fuerant, aut socordes neglexerant quatuor illa cum Physices, tum Medicinæ Therapeuticae fundamenta, Ordinem nempe, Prosecutionem, Seriem, & Vicissitudinem artificiosam, quæ ut pulchre monet Baco Verulamius, in natura eximie possunt ac pollent, & remediorum efficaciam, aut inertiam, utilitatem, vel noxam optime atque unice valent determinare ut multi, inquam, egregii cæteroquin Viri odio corticem habere cæperint, & adversari.

Verum posteaquam Sydenham, Morton, Tortus, aliique magni nominis Medici ore, & opere non solum stupendam tum in multis aliis morbis, tum præcipue in debellandis intermittentibus, & de earum genere remittentibus vel perniciosissimis febribus, Corticis efficaciam, omnibus hucusque cognitis seu indigenis, seu exoticis remediis multis parafangis superiorem, sed & summam ejus, ac securissimam innocentiam evidenter, & innumeris fere exemplis demon-

monstrarunt, quo fūco, quo rationis velo jacta in corticem convicia iniqui illius detractores celare amplius potuerint, nullatenus comprehendendo.

Quanto magis attoniti stupeamus oportet, dum vel hisce nostris diebus non desint Medici, qui Cortici Peruviano, tetro veluti veneno summe infensi, ancipiti potius, & incertæ fidei remedio periclitantem ægrorum salutem audent committere, quam ut corticem, de cujus tamen vi in febres dictas specifica minime dubitant, heteroclitii instar virus ipsis suspectum, in usum revocent, atque ita, dum de salute ægrorum vel maxime solliciti videri volunt, corticis abstemii, miseros in interitum præcipitant. Non vana loquor, non profero ficta. Primo anni præsentis mense, Reverendo Domino, vicini cujusdam oppidi Parocho, febre epidemica graviter decumbenti, medicatus ego talia expertus sum. Hæc autem fuit morbi, reique facies. Horripilationem calor excepit cum ma-

gna virium, & appetitus prostratione, siti multa, vomitu difficili, & flatibus immani copia surgentibus. Quod plethoram suam novisset æger, ipse sanguinem e brachio educi curavit, quem dum crusta densa inflammatoria obductum viderem, pulsum durum, plenum tangerem, ægrotus difficulter respiraret, tussiret, & acutis sive pectoris, sive faucium morbis se obnoxium esse referret, pro febre continua acuta, pulmones maxime invadente, paucis pro peripneumonia vera habui, ideoque cruorem denuo detraxi, rursus phlogisticum, & diluentia, nitrosa, antiphlogistica præter decoctum pectorale, exhibui. Sed tertia jam morbi die Diagnosin mutavi; urinæ enim lateritium sedimen, morbi, ac symptomatum notabilis remissio, & exacerbatio atque epidemica constitutio duplicatæ tertianæ, sed irregularis admodum præsentiam manifesto arguebant, & cum in ultima exacerbatione æger primo absque ullo horrore, per horas debilis adeo fuerit, & circa præcordia

an-

anxius, ut, admotis assiduo cardiacis, vix ab animi deliquio prohiberi potuerit, flatibus simul enormiter vexatus; vehementer dein incaluerit cum mentis emotione, sensuum stupore, & commate agrypnodæ; profundo demum sopore cum stertore aliquomersus, leviter aliquamdiu sudaverit, mora omni rescissa, corticem præbui. Alter tertianæ paroxysmus media ejus uncia sublatus est, belle se ægrotans habuit, &, continuato corticis usu, eum penitus a febre vindicandum fore, spes adfuit haud indubia. Hoc in rerum statu Medicus quidam Viennensis, Virsenio & autoritate gravis, me invito, ægrotante inscio, ab ejus Superiore, qui de morbo certior factus est, in opem mihi adjungitur, cui ægrotationis historiam, epidemicam ejusmodi febrium hic locorum constitutionem, & medelam hucusque a me adhibitam exposui. Æquo, ac consentiente animo omnia ille excepit; at, dum corticem me dedisse, narrarem, & usum ejus ultra proponerem, illico

succensuit, suumque, quod in corticem gerit, odium, non amplius celare potis, inimicus sum, inquit, Chinæ Chinæ. Apte tum exclamavit æger: sed meus non es? Tacite mecum reposui, certe tuus hostis est, qui corticis inimicus. Alta tamen voce hæc proferre visum non est, quod Medici senioris animum, longævis præjudiciis obturatum, nulloque argumentorum pondere flexibilem, & in crassam potius altercationem, quæ non nisi in opprobrium & contemptum artis nostræ cedere solet, pronum cognoscerem. Causam vero sui erga Corticem odii mox ille patefecit, quod nempe in corpore permanens, nec alvo quantocyus eliminatus, noxas inferat gravissimas; hinc si aliquando, quod tamen oppido raro contingeret, cortice utatur, nunquam se corticem solum, sed semper purgante aliquo sive Rheo, sive salibus neutris permixtum, ut alvo protinus ejiciatur, se exhibere, declamavit. Suspensus hæsi, an in indignationem, an commiserationem
his

his Medici effatis, muliercularum, ac rudi vulgi garritum redolentibus, commoverer. Sed identidem tacui ex allatis causis. Lis tamen nonnulla orta est, dum de ulteriori morbi cura esset quæstio. Corticem quippe ego suasi, &, ut panicum depellerem timorem, narravi, a solo, ac puro cortice ægrum ter ea nocte cum euphoria alvum coctam posuisse; sin metus omnis nec inde evanesceret, consensi, ut cum salibus neutris exhiberetur. Sed neque illud ab infenso corticis hoste impetrare potui. Admisit tandem, rogante ægro, ut arcanum duplicatum, nitrum antimoniatum & alia talia neutra, quæ tanquam divina alexipyreta senex Medicus extulit, cum lapidibus cancrorum juncta, reliquam morbi curam perficerent, hac tamen conditione, ut, si paroxysmus gravis inde rediret, quod certo certius fore prædixi, ad Corticis usum ægrotans recurreret. Dicta confirmavit rerum successus; accessio enim æque gravis, immo profundiore adhuc somno

stipata, reversa est. Sanitatis igitur amans æger, lubentissime ad corticem confugit denuo, cujus uncia devorata, febris quidem cum periculosis illis symptomatis fugam arripuit, sed molestissima, & acutissima Hemisphæria vices ejus, ac periodos subit, quæ vero ulteriori corticis usu prorsus evanuit. Atque sic corticis ope sanitati restitutus est æger, vel unius septimanæ spatio, qui procul dubio, eodem temporis intervallo, salibus nequidquam prohibentibus, verso in apoplexiam commate, aut vitæ tulisset dispendium, aut summum vitæ periculum incurrisset.

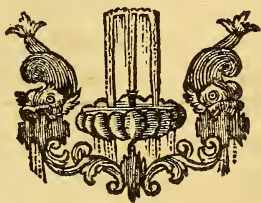
Quot quæso mortalium, saltem perniciosis illis tertiæ speciei febribus affectorum, Charontis cymbam non intrassent, si hic, vel similis corticis inimicus hic locorum, durante hac Epidemia, Medicinam exercuisset? qui tamen omnes, unicum si demas, sua culpa, neglecto cortice, peremptum, vitam hodie vivunt sanissimam. Nec iniqua, solutiorque alicui videatur hæc mea dicendi liber-

bertas: nam si in ullo morborum genere vita, aut mors ægri in manu Medici versatur, illud profecto obtinet in malignis ejusmodi febribus, manifesto patentibus; non enim incertæ, & infecuræ, uti vere corti-
nuarum, & acutarum febrium, illarum prædictiones sunt, & exitus, sed omnino certæ, & indubiæ; quippe si Peruvianum corticem tempestive, ac sufficiente dosi exhibueris, ægrum certo certius in tuto collocasti; sin ejus ab usu aut inanis timor, aut præjudicium pervicax, aut execranda denique contradicendi libertas, & consuetudo te prohibuerit, reus eris ægroti, haud indubie perituri.

Jure igitur merito cum Eruditissimo Werlhofio Sect. 2. §. 2. hunc in modum exclamo: „Innumerabili-
„bus summorum Medicorum per in-
„tegrum, & quod ultra, est Sæcu-
„lum, & universam Europam repe-
„titis, & meis etiam multiplicibus
„experimentis, quæ primum ante
„rationis inventionem invenienda es-

se, apud Celsum dicitur, tam per-
suasum habeo, quam quod in toto
Artis Medicæ ambitu maxime :
Corticis Peruviani particulas hu-
mano corpori sano, æque ac in-
nocentissimum quodvis Medica-
mentum vegetabile, moderate ama-
rum, & aromaticum subadstrin-
gens, innocuas esse nequaquam au-
tem per se nocivas, aut venenatas:
quæ vulgi fabula est, ex male in-
tellectis doctorum quorundam pla-
citis, & obstetricante aliquorum
Medicorum errore, veletiam con-
silio Medicastrorum, Apolline in-
vito, nata, & enutrita. Ejus ve-
ro virtus omnium manifestissima,
in restituenda subito œconomia
corporis, horrendis symptomatis
per paroxysmos turbata, excitare
potius ad usum illius confirman-
dum, emendandum, & contra ab-
usus muniendum, vel in aliis et-
iam morbis proficuum detegen-
dum cordatos Medicos deberet,
quam ut Theoria, vel Hypothesi
nimis generaliter definiente, & im-
per-

” perfectis de modo agendi ideis,
” aut præconceptis, futilibusque o-
” pinionibus, ad vituperandum hoc
” Divinæ Providentiæ munus, &
” castrandam generoso præsidio ma-
” teriam medicam, febribus meden-
” tem, seduci se patiantur.”

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON
1871

Errata.

Pag.	Lin.	Pro	Lege.
7.	1.	frequentia	frequentiaë
13.	17.	omnimodum	omnimodam
82.	21.	paroxyfini	paroxyfinis
37.	20.	hic	hi
50.	22.	hoiedum	hodiedum
82.	11.	quam	quæ
83.	1.	ascendens	adscendens
83.	24.	aucutissimus	acutissimus
88.	3.	revivescebat	reviviscebat
92.	16.	χαρωθη	χαρωδη
118.	6.	exacerbtio	exacerbatio
130.	9.	virumque	viriumque
130.	15.	vespera	vesperam
130.	26.	qccessi	accessi
192.	15.	ægrotis	ægroti

